

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická

**PROMĚNY ČESKÉ VESNICE
NA PŘÍKLADU OBCE NĚMČICE**

Bc. Jiří Pitaš

Diplomová práce

2010

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Jiří PITAŠ**
Osobní číslo: **H08664**
Studijní program: **N6703 Sociologie**
Studijní obor: **Sociální antropologie**
Název tématu: **Proměny české vesnice na příkladu Němčice**
Zadávající katedra: **Katedra sociálních věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Tématem práce je srovnání života na vesnici, se zaměřením na porovnání vesnice současné a tradiční. V úvodu budou definovány základní pojmy týkající se dané problematiky a nastíněna situace na zkoumané vesnici, jež lze pro zjednodušení rozdělit na část původní a část s novou, moderní výstavbou. Poukáží na to, jak nová výstavba významně mění vzhled, strukturu a fungování tradiční vesnice. Zaměřím se na příliv nových obyvatel a na míru jejich integrace v obci. Pozornost věnuji sociálním a ekonomickým vztahům fungujícím mezi starousedlíky a novými obyvateli obce. Porovnám způsob života nových obyvatel se životem starousedlíků. V neposlední řadě se zamyslím nad transformací identit na současné vesnici.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Haukenes, H.: Velká dramata - obyčejné životy. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004
Hnilička, P.: Sídlní kaše. Brno: Era, 2005
Blažek, B.: Venkovy: Amnéza, diagnóza, terapie. Šlapanice: Era, 2004
Skalník, P.: Sociální antropologie obce Dolní Roveň. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2005
Kandert, J.: Jihomoravský venkov po socialismu. Praha: Matfyzpress, 2004
Salzmann, Z., Scheufler, V.: Komárov : a Czech farming village. New York : Holt, Rinehart and Winston, 1974
Arnarson, A., Shucksmith, M., Vergunst, J.: Comparing Rural Development. Farnham: Ashgate Publishing Limited, 2009

Vedoucí diplomové práce: **PaedDr. Hana Horáková, Ph.D.**
Katedra sociálních věd

Datum zadání diplomové práce: **30. dubna 2009**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2010**

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.

děkan

L.S.

Mgr. Petr Pabian, Th.D.

vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2009

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 20. 3. 2010

Jiří Pitaš

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucí své diplomové práce PaedDr. Haně Horákové, Ph.D. za poskytnutí mnoha důležitých rad a postřehů. Rád bych také poděkoval všem respondentům z obce Němčice za jejich ochotu, čas a poskytnuté informace, bez kterých by tato diplomová práce nemohla vzniknout.

ANOTACE

Diplomová práce se zabývá problematikou proměny české vesnice, a to na příkladu obce Němčice. Cílem práce je analýza vlivu významného nárůstu počtu obyvatel obce na její další rozvoj a fungování, se zaměřením na kvalitu bydlení, sociální vztahy a životní styl obyvatel obce jako celku. Důraz je kladen na vnímání proměn života na vesnici, a to jak z pohledu obyvatel původní části obce, tak i obyvatel části nové.

KLÍČOVÁ SLOVA

Obec, venkov, Němčice, rozvoj, proměna

TITLE

Changes in the Czech village on the example of the village of Němčice

ANNOTATION

The thesis deals with the problems of changes in the Czech village, namely on the example of the village of Němčice. The paper aims to analyze the influence of the significant increase in population of the village on its further development and functioning; it focuses on the quality of housing, social relations and lifestyle of the inhabitants of the village as a whole. The emphasis is put on monitoring the changes of living in the village, both from the point of view of the inhabitants of an original part of the village as well as of a new one.

KEY WORDS

Village, countryside, Němčice, development, change

OBSAH

ÚVOD	9
1. METODOLOGIE TERÉNNÍHO VÝZKUMU	12
1.1. Metody výzkumu	13
1.2. Etika výzkumu	15
1.3. Terminologie	16
2. POPIS OBCE NĚMČICE.....	17
2.1. Památky v obci	18
<i>TEORETICKÁ ČÁST .....</i>	20
3. VENKOV.....	20
3.1. Definice venkova	21
3.2. Definice venkovské obce.....	23
3.2.1. <i>Typologie venkova .....</i>	25
3.3. Venkov vs. město	27
3.4. Satelitní město	31
4. ROZVOJ OBCÍ A VENKOVA Z TEORETICKÉHO HLEDISKA	35
4.1. Česká republika a rozvoj venkova.....	36
4.2. Obnova a/nebo rozvoj.....	39
4.3. Možnosti rozvoje venkova.....	40
<i>ANALYTICKÁ ČÁST .....</i>	43
5. ROZVOJ OBCE NĚMČICE.....	43
5.1. Priority rozvoje obce z pohledu obyvatel	44
5.2. Priority rozvoje obce z pohledu zastupitelstva.....	47
5.3. Plánované investice obce pro nejbližší období.....	49
6. BYDLENÍ V OBCI NĚMČICE.....	52
6.1. Charakteristika zástavby obci.....	53
6.2. Charakteristika bydlení v satelitu	54
6.3. Motivace obyvatel satelitu k volbě rodinného domu.....	56
6.4. Představy o ideálním bydlení	58
6.5. Výhody a nevýhody bydlení v obci.....	60
6.5.1. <i>Výhody bydlení v obci.....</i>	61

6.5.2.	<i>Nevýhody bydlení v obci</i>	62
7.	ŽIVOTNÍ STYL OBYVATEL OBCE - agrární kultura vs. konzumní způsob života	65
7.1.	Hospodářská zahrada se stává minulostí	66
7.1.1.	<i>Zahrada v původní části obce</i>	67
7.1.2.	<i>Zahrada u nových domů</i>	68
7.2.	Automobil jako základní předpoklad života na vesnici.....	70
7.3.	Trávení volného času	71
7.3.1	<i>Vnímání času</i>	72
8.	SOCIÁLNÍ VZTAHY	74
8.1.	Vztahy v původní části obce.....	74
8.2.	Sociální vztahy v lokalitě satelitu - nová komunita?.....	76
8.2.1.	<i>Intenzita kontaktů</i>	77
8.2.2.	<i>Integroující prvky</i>	79
8.3.	Vzájemná interakce obyvatel satelitu a původní části obce	80
8.3.1.	<i>Socio-ekonomická interakce</i>	84
8.3.2.	<i>Snahy vedení obce o začlenění nových obyvatel</i>	84
8.3.3.	<i>Budoucnost a správa obce</i>	86
	ZÁVĚR	88
	POUŽITÁ LITERATURA	91
	SEZNAM OBRÁZKŮ	96
	SEZNAM PŘÍLOH	100

Úvod

Vesnice nejrůznějších velikostí tvoří nedílnou součást českého osídlení od dávné minulosti až po současnost. Z toho důvodu bylo téma české vesnice součástí děl spisovatelů světové literatury již v době romantismu. V této populární literatuře byl venkov často popisován jako idealizované místo a následně se tato idealizace venkova a venkovského života často promítá i do toho, jak dnes tento prostor vnímá široká veřejnost. Naproti tomu v odborné literatuře se první výzkum české vesnice objevuje později, a to ve 30. letech minulého století, kdy K. Galla předkládá svou sociologickou studii obce Dolní Roveň. V období socialismu na tento výzkum ovšem nenavazují další autoři. Jedinou výjimku tvoří anglicky psaná studie Z. Salzmana a V. Scheuflera o jihočeské vesnici Komárov ze 70. let minulého století. Tento zdánlivý nezájem o českou vesnici vysvětluje Skalník „politicky motivovanou neexistencí sociální antropologie a sociologie venkova jakožto oborů nejlépe kvalifikovaných ke studiu venkovských komunit“ (Skalník 2004:7). Po roce 1989 opět stoupá zájem o studium české vesnice, což dokládají například práce Haukanesové, Kanderta, či Skalníkova restudie obce Dolní Roveň¹. V dnešní době se českou vesnicí, či venkovem, zabývají autoři nejrůznějších vědních disciplín od sociálních antropologů či sociologů až po geografy, ekology či architekty. Témat, která lze na české vesnici zkoumat, je nespočet, a tak je zájem nejrůznějších vědních disciplín naprosto přirozený.

Již samotný název práce „Proměny české vesnice na příkladu obce Němčice“ předznamenává, čím se bude předkládaná práce zabývat. Ačkoliv stěžejní část práce je založena na empirickém výzkumu konkrétní české obce - Němčice, za její nedílnou součást považuji i teoretickou část, která se zabývá problematikou venkova v obecné rovině a poskytuje údaje týkající se rozvoje a proměn českých vesnic z teoretického hlediska.

Nejdůležitějším těžištěm proměn konkrétní české vesnice Němčice je masivní nárůst počtu obyvatel v této obci a s ním související změny v charakteru a množství zástavby v této obci. Tyto změny vytvořily v rámci obce prostorově oddělenou lokalitu

---

¹ Haukanes, H.: Velká dramata - obyčejné životy. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004

Kandert, J.: Jihomoravský venkov po socialismu: Filipovsko na konci devadesátých let 20. století. Praha: Matfyzpress, 2004

Skalník, P.: Dolní Roveň: Poločas výzkumu. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2004

nových domů. Mezi původní a novou částí obce vznikla jasně viditelná architektonická hranice a současně také určitá symbolická hranice, jejíž existenci jsem svým výzkumem chtěl prozkoumat.

V souvislosti s touto fundamentální proměnou obce si práce klade následující primární výzkumné otázky: Jakým způsobem se změnil a dále mění život obce jako celku vlivem nárůstu počtu obyvatel? Jak nová situace ovlivňuje směřování dalšího rozvoje obce, charakter bydlení, sociální vztahy a celkově životní styl jak obyvatel původní části obce, tak nové části obce?

Práce si klade za cíl zjistit důvody, které vedou obyvatele ke stěhování na venkov, podrobit analýze a porovnat životní styl nových obyvatel obce a obyvatel původní části obce, současně také zhodnotit fungování sociálních vztahů mezi těmito dvěma skupinami obyvatel. Dále určit, ve kterých oblastech a jak výrazně se promítl příchod nových obyvatel do života v původní části obce.

Všechny výše popsané problémové okruhy jsou v mé práci postupně zpracovávány v rámci osmi samostatných kapitol. V úvodní části práce seznamuji čtenáře se samotnou obcí Němčice, předkládám data týkající se nejenom jejího současného stavu, ale také data historická, a to z důvodu komplexního pohledu na obec. Následující teoretická část práce pojednává o problematičnosti vymezení jasné definice venkova, nabízí možnosti typologie venkova v českém prostředí a osvětluje otázky týkající se vymezení venkova vůči městu. V neposlední řadě se zabývá také dnes již vžitým termínem satelitní město s ohledem na to, co se pod tímto termínem skrývá a na to, co může satelitní město dát, či vzít českému venkovu. Z teoretické perspektivy se rovněž věnuji možnostem dalšího rozvoje českého venkova.

Druhá část práce je již analyticky zaměřena přímo na situaci v obci Němčice. V úvodu této části práce se soustředím na rozvoj obce, na priority, které obyvatelé a zastupitelstvo obce považují pro rozvoj své obce za klíčové. Dále analyzuji důvody přivádějící do obce nové obyvatele, charakterizují bydlení v obci, definují výhody a nevýhody bydlení tak, jak je hodnotí obyvatelé původní i nové části obce. Navazující kapitola podrobuje analýze život v obci z hlediska životního stylu obyvatel. Na základě uskutečněného empirického výzkumu detailněji srovnávám způsob života obyvatel obou částí obce a způsob trávení jejich volného času, současně podkřývám i změny životního stylu vyplývající ze změn ve společnosti. V závěrečné kapitole se zabývám analýzou

fungování sociálních vztahů v obci, a to z několika úhlů pohledu. Prvotně se věnuji sociálním vztahům, které charakterizují vzájemné soužití obyvatel původní části obce, a samostatně se zaměřuji na sociální vztahy existující v nové části obce. Následně nabízím analýzu vzájemné interakce obyvatel těchto dvou částí obce. Z důvodu výrazné socio-demografické proměny obce se ohniskem mého zájmu stala analýza proměn sociálních vztahů v obci, jako důsledek změny ve velikosti a struktuře obce.

V závěru práce syntetizuji výsledky provedeného výzkumu a zodpovídám své výzkumné otázky. V příloze předkládám tři ukázkové rozhovory vedené s obyvateli obce, které dokreslují celkovou představu o životě v obou částech obce. Dalšími přílohami jsou fotografie z obce, které vizuálně dokumentují její současný stav.

Domnívám se, že témata proměny, rozvoje či obnovy české vesnice jsou v současné době velmi aktuální, a to jak v rámci fungování České republiky, tak v rámci EU. Z tohoto důvodu si tato tematika jistě zaslouží podrobnější zkoumání. Jak jsem již na začátku uvedl, existuje řada antropologických prací zabývajících se českou vesnicí, nikoliv však samotným tématem této práce. Proto jsem se pro potřeby této práce, především pro její teoretickou část, snažil využívat poznatky autorů z nejrůznějších vědních disciplín a ty kombinovat s literaturou antropologickou. V analytické části práce mi byly inspirací především práce sociologů Josefa Bernarda, jenž se zabýval integrací přistěhovalců z velkoměst na vesnici, a studie Tomáše Potočného, který se ve své práci Lidé na okraji zabývá analýzou satelitního městečka. Nejvýznamnějším zdrojem dat využitých v této práci je terénní výzkum realizovaný v obci Němčice. Průběhu a metodám provedeného výzkumu je věnována následující samostatná kapitola.

1. Metodologie terénního výzkumu

Pro výzkum v obci Němčice jsem se rozhodl z několika důvodů. Prvním důvodem byl můj předchozí výzkum v obci Široký Důl, na jehož základě vznikla moje bakalářská práce, a současně jsem si během něho uvědomil, že téma české vesnice je mi velmi blízké. Při úvahách nad mou budoucí diplomovou prací byl proto výzkum české vesnice od samého začátku mojí prioritou. Nejasnosti jsem měl při výběru lokality a tématu samotné práce. Věděl jsem, že bych výzkum chtěl uskutečnit v pokud možno dosažitelném okolí mého bydliště, už jenom proto, že při výzkumu v Širokém Dole jsem se přesvědčil, jak důležité jsou pravidelné a opakované návštěvy v místě výzkumu. V mojí původní představě o tématu práce hrála od počátku velkou roli nová výstavba v obci. Chtěl jsem sledovat vývoj způsobu života u obyvatel obce, kteří zde žijí po generace, a ten komparovat s životem nově přistěhovaných obyvatel. Proto jsem od počátku hledal vhodnou obec v okolí mého bydliště, která by naplňovala tuto základní představu. Takových obcí jsem ve svém okolí našel nespočet, ale Němčice byly v tomto ohledu výjimečné. Nebyly tady totiž pouze nově postavené domy, ale byla zde dokonce celistvá oblast nových domů, která byla již na první pohled od původní části obce prostorově oddělená. Navíc se jedná o obec umístěnou v atraktivním prostředí, v blízkosti Kunětické hory, kde jsem očekával existenci limitujících faktorů pro novou výstavbu. Tyto skutečnosti pro mě byly nakonec rozhodující, a proto jsem se rozhodl výzkum na diplomovou práci provádět právě tady.

Zásadním problémem před zahájením samotného výzkumu bylo, jakým způsobem výzkum v Němčicích vlastně pojmut. Při pohledu zvenčí bylo možné rozdělit Němčice na starou a novou část. Rozhodoval jsem se proto, jakým směrem výzkum směřovat, zdali se mám více zajímat o novou část obce a život v ní, nebo se naopak zaměřit na původní část obce a hledat v ní například pozůstatky lidové kultury? To byla zásadní otázka, kterou jsem řešil před samotným vstupem do obce. I vzhledem ke správnému členění jsem se rozhodl pro holistický přístup tj., že obec Němčice pojmu komplexně, tedy starou část i satelit budu považovat především za jeden celek a také k němu budu tak přistupovat. Tato práce proto není analýzou satelitního městečka, ale především obce jako celku. Pro potřeby výzkumu jsem ale tuto hranici nechal nakreslenou a využíval ji při „hledání“ sociokulturních změn v této obci v posledních letech a postupoval v rámci teze holandského

antropologa Schipperse: „Kulturní hranice se mohou objevit a zmizet ve spojení s přístupem výzkumníka, ale hlavní věc je nalézt, jak jsou hranice vnucené ze shora vnímány v každodenním životě lidí“ (In Liubinienė 2006: 46). Hlavně kvůli těmto výše zmíněným důvodům jsou kapitoly této práce často rozděleny na analýzu nové části - satelitu a původní části obce. V práci využívám především přístup emický, tedy pohled vycházející přímo z představ obyvatel Němčic, který doplňuji i přístupem etickým, tedy pohledem, který jsem získal zúčastněným pozorováním a který může pomoci osvětit skutečnosti, které si samotní respondenti neuvědomují nebo nepřipouští.

1.1. Metody výzkumu

Hlavní část terénního výzkumu probíhala od začátku září 2009 do konce října 2009. V tomto období jsem byl v obci několik dní v týdnu a shromažďoval materiály k sepsání této práce. Také se mi podařilo nalézt dva klíčové informátory, ke kterým jsem se vracel v průběhu dalších měsíců a od nichž jsem se dozvídal o novinkách v obci i doplňoval případné nejasnosti či chybějící informace v průběhu psaní této práce. Jeden z těchto informátorů byl z původní a druhý z nové části obce, což pro mě bylo klíčové. Do obce jsem se tedy pravidelně vracel v podstatě až do konce února, ať už z důvodu potřeby doplnění informací u výše zmíněných informátorů nebo při návštěvách společenských akcí pořádaných obcí.

Při výzkumu jsem využíval metod kvalitativního výzkumu a ačkoliv jsem měl zpočátku v úmyslu využít i metody kvalitativní - dotazníku, nakonec jsem od této možnosti ustoupil především z důvodu obav o nízkou návratnost dotazníku a z toho vyplývající i nízkou vypovídající hodnotu získaných dat. Navíc kvalitativní výzkum dává větší prostor pro prezentaci myšlenek samotným účastníkům výzkumu, což se ukázalo pro tuto práci velmi přínosné a obohatilo ji o nová témata vyřčená respondenty. Z tohoto pohledu se domnívám, že absence kvantitativní metody není negativem této práce, protože pomocí kvalitativní metody jsem získal dostatek potřebných informací k sepsání této práce. Hlavními používanými kvalitativními metodami byly:

- zúčastněné pozorování – spočívá v přítomnosti výzkumníka ve výzkumné skupině, v mém případě tedy především v samotné obci

- neřízené rozhovory – nezávazná a nepřipravená konverzace
- polořízené rozhovory – jsou postaveny na předem připravených otázkách, na možnosti volné diskuze a doplňujících otázkách

Při svém prvním vstupu do pomyslného výzkumného terénu jsem měl o obci informace pouze z internetových stránek obce a nikdo z místních obyvatel o mém záměru dělat v obci výzkum nevěděl. Moje první cesta proto vedla do místního obchodu, abych zjistil, kde bych mohl najít starostu obce, kterému bych ozřejmil své budoucí plány. Toho jsem nakonec během prvního dne v obci nezastihl, a tak jsem se rozhodl zatím nenavazovat žádný kontakt s potenciálními respondenty a věnovat se pouze poznávání obce a sledování dění v obci.

V následujících dnech jsem starostovi obce ozřejmil svůj záměr o výzkumu v obci a začal hledat respondenty pro svůj výzkum. Zpočátku jsem k výběru respondentů přistupoval naprosto nahodile, a to jak v původní, tak nové části obce. Oslovoval jsem obyvatele, které jsem potkal na veřejném prostranství obce, či je viděl pracovat na jejich zahrádkách. Těmto obyvatelům jsem vysvětlil své záměry a požádal o rozhovor. Obyvatelé obce přistupovali k mému požadavku většinou velmi vstřícně a za celou dobu výzkumu jsem byl pouze dvakrát zcela odmítnut. Rozdíl v ochotě respondentů jsem nespatořoval v přístupech obyvatel původní ani nové části obce. Pro svůj výzkum jsem měl připraveny dvě sady otázek, jednu pro obyvatele původní části obce a druhou pro obyvatele nové části obce. Tyto otázky se v některých bodech překrývaly, ale část byla pro zmíněné skupiny rozdílná. Během prvních několika rozhovorů jsem některé otázky upravil, přizpůsobil místním podmínkám, a postupně jsem přidával i otázky nové, které, jak jsem během prvních rozhovorů zjistil, byly pro můj výzkum také důležité. Při rozhovorech jsem dával také prostor samotným respondentům, nesnažil jsem se striktně držet připravených otázek, ale poskytoval jsem respondentům více prostoru mluvit o věcech, které je zajímaly nejvíce. Díky tomuto přístupu se mi podařilo pochopit a trochu více se přiblížit myšlení místních lidí, kteří tím ztráceli respekt z oficiality rozhovoru a následně dokázali být otevřenější mým otázkám.

Později jsem si respondenty vybíral na základě jejich věku a pohlaví, ale také na základě doporučení mých předchozích respondentů. Ke konci výzkumu jsem provedl také rozhovor se starostou obce, pro kterého jsem měl připraveny převážně jiné otázky než pro

ostatní respondenty. Základ tvořily otázky směřující k samotnému rozvoji obce, jak v minulosti, tak přítomnosti, a také otázky, pro které jsem získal inspiraci i od svých předchozích respondentů a předchozího pobytu v obci. V přílohách této práce jsou k dispozici přepisy některých rozhovorů včetně rozhovoru se starostou obce.

Metody zúčastněného pozorování jsem užíval v podstatě při každé návštěvě obce. Při procházkách v obci jsem si dělal poznámky o dění v obci o tom, jak se obec během dne mění nebo například o tom, jak vypadají domy a k nim patřící zahrádky. Této metody jsem využíval také při návštěvách kulturních a společenských akcí v obci, přičemž jsem se zaměřoval na vzájemnou interakci nových a původních obyvatel Němčic.

Při svém výzkumu jsem využíval také metody neřízeného rozhovoru. Tuto metodu jsem využíval při náhodných setkáních s místními obyvateli např. v obchodě, na dětském hřišti nebo v Němčické hospůdce a v neposlední řadě i při kontaktech s obyvateli při společenských akcích v obci.

1.2. Etika výzkumu

Během výzkumu a především během samotného psaní této práce jsem se musel zabývat také etickými aspekty výzkumu. Jak uvádí Giddens, „všechny výzkumy týkající se lidí, a to nejenom v sociologii, mohou přinášet etická dilemata“ (Giddens 2000: 524). Při výzkumu v Němčicích jsem taková dilemata musel řešit poměrně často, a to především z toho důvodu, že Němčice nejsou fiktivním názvem obce, ale reálnou českou vesnicí, a také z důvodu samotného tématu práce, ve které se snažím o komparaci a konfrontaci názorů obyvatel původní a nové části obce.

Před rozhovory jsem vždy požádal respondenty o možnost nahrát si náš rozhovor na diktafon, abych se mohl pečlivěji soustředit na samotný rozhovor. Současně jsem je ujistil, že jejich výpovědi budou sloužit pouze pro mou potřebu. Většině respondentů tento způsob vedení rozhovoru nevadil, čemuž jistě napomohla i skutečnost, že jsem po nich nepožadoval jejich jména a zachovával anonymitu výzkumu.

Během několika rozhovorů jsem byl i přes ujištění o anonymitě výzkumu požádán, abych určité části rozhovoru dále neprezentoval. I během rozhovorů s respondenty, kteří tento požadavek přímo nevyslovili, byly podle mého názoru části některých rozhovorů konfliktní a jejich přímá prezentace by byla v rozporu se zájmy mých respondentů,

či celého společenství obce Němčice. Proto jsem se rozhodl, že u citací z rozhovorů nebudu uvádět žádná osobní data respondentů, jejich věk, pohlaví apod. a vystačím si pouze s odkazy - respondent č. 1, 2, ...atd. Při samotném psaní práce jsem se také musel několikrát rozhodovat, jakou citaci při prezentování výsledků výzkumu zvolit. I přesto, že neuvádím žádná osobní data, obvykle je jasné, zda se jedná o výpověď respondenta z původní či nové části obce, a proto jsem několikrát během psaní práce volil mezi uveřejněním mírnější či konfrontačnější výpovědi, které jsou co do obsahu v podstatě totožné, ale liší se formou vyjádření. Z etického hlediska mi přišlo přirozené volit výpovědi mírnější, tedy s nižším potenciálem vyvolání případných sporů a konfliktů v této obci.

1.3. Terminologie

Pro lepší orientaci v práci předkládám termíny, které jsem v analytické části práce používal.

Satelit, lokalita satelitu - tyto termíny vycházejí částečně z teoretické části práce a v analytické části je jimi označována celistvá oblast nových domů vystavěná developerem na okraji obce Němčice. Tyto mnou používané termíny mají základ nejenom v odborné literatuře, ale byly často používané respondenty během mého výzkumu v obci. Během rozhovorů je používali jak obyvatelé původní části obce, tak samotní obyvatelé této lokality.

Starousedlíci, původní obyvatelé obce - tyto dva termíny používám pro označení obyvatel žijících v původní části obce nepoměrně déle než obyvatelé nové části obce.

Noví obyvatelé obce - tímto termínem jsou myšleni především obyvatelé satelitu. Pokud v práci hovořím o nových obyvatelích bydlících mimo satelit, přímo deklaruji, že se jedná o obyvatele, kteří v obci stavěli individuálně, tedy mimo satelit.

2. Popis obce Němčice

Obec Němčice se nachází 8 km severně od Pardubic a přibližně 16 km jižně od Hradce Králové, na pravém břehu řeky Labe. Z obce je krásný výhled na zhruba jeden kilometr vzdálenou Kunětickou horu, která tvoří dominantu celého okolí. Ve směru na nedalekou obec Kunětice se rozkládá les, na jehož okraji je chatová oblast nazývaná osada Kladivo, která částečně patří do katastru obce Němčice.

První zmínky o obci jsou z počátku 15. století, kdy obec patřila Opatovickému klášteru. Po jeho vypálení se stal majitelem obce Bořek Diviš z Miletína. Dalšími majiteli pak byli Pernštejnové. Podle urbáře náležely Němčice r. 1588 k rychtě Libočanské. Při parcelaci panských dvorů před rokem 1780 obdrželi poddaní z Němčic přiděly do dědičného nájmu (do vlastnictví) a od té doby se obec začala rozrůstat. Kontrakt aboliční podepsali Venzl Mrštík a Josef Rohlík. Od roku 1792 byla složena „Přísaha rychtářů vesnických“. Přeneseme-li se až do 20. století, zjistíme, že od roku 1960 byla obec pod správou střediskové obce Ráby a v Němčicích fungoval pouze občanský výbor. V roce 1990 se obec osamostatnila a byl zvolen starosta a zastupitelstvo.²

V obci se dodnes zachovaly původní názvy jejich jednotlivých částí, proto je využijí i při popisu této obce. Přijíždíme-li do obce ze směru od Pardubic pak na pravé straně obce, v části, které se říká V Chaloupkách, se nachází první rodinné domky. Naproti nim je oblast V Rybníku. Tento název dostala oblast podle rybníku, který se zde nacházel ještě na konci 18. století, a v současné době je to místo, kde vyrostlo 126 nových rodinných domů. Tyto dvě části jsou od dalších částí obce odděleny struhou. Za ní se po levé straně nachází rodinné domy, za nimiž je malý rybníček, který tvoří symbolický střed obce. Za tímto pomyslným středem obce se nachází další individuálně vystavěné rodinné domy. Naproti rybníčku je sídlo místního obecního úřadu, který společně s hospůdkou využívá budovy bývalé hasičské zbrojnice. Zde můžeme odbočit vpravo na silnici lemovanou povětšinou opravenými nebo novými domy do místní části Na Pašti, kde se nachází dětské a sportovní hřiště. Na konci této části se můžeme dát doprava směrem k osadě Kladivo, nebo doleva po silnici, která nás zavede zpátky na hlavní silnici procházející obcí přímo k bývalému Polákovu hostinci. Ten již neslouží svým původním

---

² Zdrojem těchto informací jsou internetové stránky obce Němčice a výpovědi kronikářky této obce.
<http://www.obecnemcice.cz>

účelům, nachází se zde pouze obchod s potravinami, který je v povědomí obyvatel znám jako obchod u Kopeckých. Budeme-li pokračovat dále po hlavní silnici ve směru na nedalekou obec Dříteč, po levé straně mineme poslední tři rodinné domy, které patří k nejstarším v obci, a dostaneme se na most přes řeku Labe, který byl vystavěn v letech 1933-34. Nese název Němčický most přesto, že spadá do katastru obce Dříteč. V roce 2002 proběhla jeho rozsáhlá rekonstrukce. Vydáme-li se zpátky po hlavní silnici směrem k budově obecního úřadu a Němčické hospůdky, pak zhruba v polovině cesty nalezneme po pravé straně památník, pískovcového lva, který je věnovaný obyvatelům Němčic, kteří padli v 1. světové válce. Pokud bychom se vydali za památníkem vpravo, dojdeme do místní části nazývané Sibiř, která je od této části obce vzdálena cca 200 metrů a oddělena polem.

Co do počtu obyvatel byly Němčice v historii vždy malou obcí. Podle dostupných pramenů v roce 1900 žilo v obci 181 obyvatel. V roce 1930 bylo v obci 203 obyvatel. V roce 1990, kdy se obec osamostatnila, žilo v obci 113 obyvatel. Poté obyvatel obce postupně ubývalo až do roku 1998, kdy žilo v obci pouze 82 obyvatel. Od roku 1999 nastává postupný obrat a až do roku 2007 v obci pozvolna obyvatelé přibývají, aby na konci roku 2007 žilo v obci 192 obyvatel. Tento pozvolný přírůstek obyvatelstva lze připsat individuální výstavbě v obci. Další rok se z demografického hlediska ukazuje pro Němčice jako zlomový. V obci přibývá 217 nových obyvatel a v podstatě se tak zdvojnásobuje původní počet. K 31.1. 2010 žije v obci 513 obyvatel, jejichž průměrný věk činí necelých 31 let.³ Tento skokový nárůst počtu obyvatel v posledních dvou letech je důsledkem dokončení výstavby v lokalitě V Rybníku.

2.1. Památky v obci⁴

Při příjezdu do obce směrem od Kunětické hory se po pravé straně nachází pomník věnovaný obětem 2. světové války. Na tomto místě bylo na samém konci 2. světové války

---

³ Zdrojem těchto informací jsou data Českého statistického úřadu a internetové stránky obce Němčice.
<http://www.czso.cz/>
<http://www.obecnemcice.cz>

⁴ <http://www.obecnemcice.cz>

(7. května 1945) nacisty zastřeleno šest mužů z Němčic. O rok později byl na stejném místě postaven pomník věnovaný obětem této tragické události. Každý rok v květnu se schází občané Němčic a příbuzní, aby zde uctili jejich památku.

Další pomníček, pískovcový lev, věnovaný občanům Němčic, kteří padli v 1. světové válce, se nachází ve středu obce. Každoročně 11. listopadu v Den válečných veteránů jsou na tomto místě zastupiteli obce položeny květiny a tím uctěna památka padlých.

Naproti pomníčku stojí křížek (kalvárie) postavený v r. 1904. Po obou stranách byl zdoben pískovcovými sochami. Jedna z nich byla odcizena. Druhá je nyní uschována.

Vedle křížku, na místě původní zvoničky z roku 1904, byla 16. prosince 2004 postavena zvonička nová, která je zatím bez zvonu. Ve 2. světové válce byl zvon odcizen nacisty pro válečné účely. Původní zvonička se v sedmdesátých letech minulého století stářím zborila.

Za mostem přes Labe po levé straně vedle silnice směrem ke Dřítči se nachází pomníček věnovaný panu Miloslavu Hájkovi, který byl na tomto místě 7. 5. 1945 zastřelen nacisty. Každoročně v květnu je položením květin uctěna jeho památka.

Teoretická část

3. Venkov

Na českém venkově žilo na konci roku 2008 dle údajů Českého statistického úřadu 2 751 216 obyvatel. Oproti roku 1991 to znamená nárůst o cca 128 tisíc osob. Z celkového počtu obyvatel České republiky představují obyvatelé venkova zhruba jednu čtvrtinu. Na venkově tedy žije nezanedbatelná část obyvatelstva ČR. Proto se domnívám, že výzkumy týkající se venkova a jeho osídlení jsou důležité pro pochopení života venkova a jeho dalšího směřování a mohou napomoci při formulování cílů nejrůznějších organizací zabývajících se rozvojem českého venkova. Bez kvalitní znalosti problematiky a fungování českého venkova nelze podle mého názoru uspokojivě řešit jeho další vývoj.

V této kapitole se pokusím o vymezení venkova v teoretické rovině, uvedu několik definic nahlížejších na venkov z různých pohledů a pokusím se nastínit roli venkova ve společnosti. Dle mého názoru musí vymezení venkova předcházet jakékoliv analýze. Zvláště důležité to shledávám v případě této práce, která neanalyzuje proměnu venkova pouze v rovině obecné, ale také na příkladu proměny konkrétní české obce. Z tohoto důvodu je nezbytné hned v úvodu říci co je venkov.

Co si představit pod pojmy venkov, či venkovská obec, případně vesnice? Asi každý z nás má nějakou představu o tom, co je venkov, vesnice, apod. Do určité míry může být, zvláště pro člověka z města, tato představa idealizovaná, což ale není z historického hlediska nic nového, naopak. Nahlížení na venkov bylo vždy tak trochu idealizující, romantizující, ale během doby se měnily důvody vedoucí k této idealizaci. „Aristokratická bukolická idyla osmnáctého století vnášela prvek volnosti do životů dvořanů přespříliš spoutaných konvencemi. Romantický venkov devatenáctého století odpovídá na úzkost z rodící se masové společnosti, ze společnosti ženoucí se za ziskem bez ohledů na lidi i na přírodu. A konečně turistická, trampská a rekreantská mentalita dvacátého století je hnána touhou po změně, kontaktu s přírodou a odpočinku“ (Spousta 2006).

I dnes se s venkovem často pojí obraz malebnosti, klidu, života v harmonii s přírodou, přátelské mezilidské vztahy nebo například představa čistého životního prostředí. Otázkou zůstává, jestli je tato představa zakládána na reálném základě, nebo jestli je to popis nebo představa venkova takového, jaký bychom si ho přáli. Je ovšem otázkou, zda někdy vůbec nějaká venkovská idyla skutečně existovala. „Reálný obraz

dnešního venkova má k romantizujícímu ideálu daleko. Modernizace, ať už vedená budovatelskými snahami socialismu či dnešními developery, venkov představě skanzenu navždy vzdálila“ (Klvač 2006: 5). I při mém výzkumu v Němčicích se v mnohých rozhovorech především s nově příchozími obyvateli z města tyto romantizující prvky projevovaly a často až ve chvíli přestěhování si lidé začali i přes deklarovanou spokojenost s nynějším životem v obci uvědomovat, že i venkov a život na vesnici má své nedostatky.

3.1. Definice venkova

Definice venkova existuje nespočetné množství a liší se podle jednotlivých oborů a jejich náhledu na problematiku venkova. Je jasné, že jiným způsobem se na venkov bude dívat sociolog, ekolog a jinak třeba architekt. V žádném případě mi nejde o to vyjmenovat definice všech oborů, které se třeba jen okrajově venkovem zabývají. Mým cílem je spíše poukázat na možnosti náhledu na venkov.

Podle velkého sociologického slovníku je venkov „obydlený prostor mimo městské lokality tradičně charakterizovaný orientací na zemědělství a menší hustotou obyvatel, ale i jiným způsobem života, většinou propojeným s přírodou, a také s jinou sociální strukturou ve srovnání s městem“ (Maříková, Petrušek, Vodáková 1996: 1380).

Jiný pohled na venkov nabízí ekonom Bárta, který pod pojmem venkov chápe „především prostor, v němž žijí a pracují lidé. Na jedné straně je ohraničen městem, na druhé straně divočinou. Budete-li hledat hranici, kde venkov začíná a končí, nenajdete ji. Přítomnost člověka v krajině od města k divočině postupně klesá a venkov je to, co ještě není městem a ještě není divočinou“ (Bárta 2006:19).

Další pohled na definování venkova nabízí sociální ekolog Blažek, který na rozdíl od Bárty zdůrazňuje roli člověka v krajině, člověka jako tvůrčího činitele. „Venkov jsou člověkem a v mnoha případech výrazně dotvořené ekosystémy, které s aktivní rolí člověka a také i jím pozměněných, domestikovaných rostlin a živočichů počítají a neobejdou se bez nich. Venkov je úplnější označení pro kulturní krajinu, což je pojem, který umožňuje až příliš snadno zapomenout na její obyvatele, zakladatele i udržovatele“ (Blažek 2004: 20).

Regionální sociolog Slepíčka při definování venkova používá rozdělení na venkovská sídla, venkovské osídlení a venkovský prostor, přičemž venkovská sídla

charakterizuje v kontrastech k městu a počítá mezi ně samoty, osady a vesnice. Venkovské osídlení charakterizuje jako soustavu venkovských sídel a venkovský prostor zahrnuje volnou krajinu i venkovské osídlení (Slepička 1981: 26). Podobně venkov charakterizuje také sociální geograf Perlín, který dále uvádí, že pro vymezení venkova se také využívají ukazatele hustoty zalidnění, a konstatuje, že pro vymezení venkova se využívá obvykle měřítka do 100 obyvatel na km². V neposlední řadě Perlín poukazuje na pojem venkovské sídlo, které se pokouší definovat z hlediska urbanistického, architektonického, statistického, sociálního, historického a upozorňuje na rozdíly v definování venkovského sídla z hlediska různých oborů (Perlín 2008).

Důvody nejednotnosti a rozmanitosti pohledů na venkov lze spatřovat v různých kritériích, které jednotlivé obory při zkoumání a hodnocení venkova používají, a v různých cílech, které si jejich autoři kladou při vymezení venkova. Omezení se na své ohnisko zájmu a tím zúžený úhel pohledu je dán limitovanou specializací daného oboru. Naproti tomu sociální antropologie nabízí v tomto smyslu odlišný pohled, který lze chápat jako pohled komplexní, zaměřený současně na mnoho složek a kvalit života na vesnici. Cílem sociální antropologie by mělo být širší a celistvější pojetí chápání venkova s důrazem na jeho specifickou kulturu s využitím diachronní i synchronní perspektivy.

Antropologie vznikla jako věda zabývající se především popisem a analýzou malých, lokálních společností. „Pro klasickou tradici antropologie je bezpodmínečné mapování světa jako řady samostatných, teritoriálních kultur a vnímat a chápat „kulturu“ jako přirozené vlastnictví prostorově lokalizovaných lidí“ (Liubinienė 2006: 40). Tento postoj je ale od 80. let zpochybňován, postmodernismus se staví proti této ideje a lze podle něj jen těžko předpokládat, že místní společnosti jsou uniformně definovány danou lokalitou, teritoriem, či obcí. „Kultury již nejsou (byly-li vůbec někdy) zafixovány k místu“ (Liubinienė 2006: 41). Je zdůrazňována nutnost „vnímat kulturu jako vyvíjející se věc, to je, vnímat kulturu jako proces, ne jako neproměnlivou, „zakořeněnou“ jednotku“ (Liubinienė 2006: 42). V tomto lze spatřovat hlavní odlišnost antropologického vymezení venkova od výše zmiňovaných definic venkova z pohledu jiných disciplín, které na rozdíl od antropologie vymezují venkov jako statický, neměnný útvar. Skalník vyzdvihuje důležitost diachronického srovnání, které je sociální antropologii vlastní a „restudie či opakované výzkumy jsou vysoce ceněny právě pro svou schopnost vyjevit procesy sociálních změn.“ A dodává, že „sociálně antropologické metody výzkumu a rozsáhle

teoretické znalosti posouvají sociální výzkum směrem ke sledování autentických společenských procesů za jejich průběhu“ (Skalník 2004: 8).

Pojetí venkova je ale rozdílné nejenom v závislosti na oborech, které se jím zabývají, ale také se odlišuje z mnoha jiných, např. historických důvodů, jejichž vlivem se formovala často velmi odlišná venkovská osídlení. Výrazné odlišnosti nalezneme i při porovnání světových regionů. Uvádí se, že největší podíl venkovského obyvatelstva se nachází v Africe (v roce 2000 Rwanda 94,3%). Naopak nejmenší podíl uvádí regiony Austrálie a Nového Zélandu, dále Severní Evropa a Západní Evropa. Podoba venkova je bezpochyby ovlivněna nejen historickým způsobem osídlování, ale také velikostí země, jejím geomorfologickým základem a její geografickou polohou ve světě (Pavlík 2005).

3.2. Definice venkovské obce

V předchozí části práce jsem se pokusil definovat venkov jako celek a nyní přejdu k vymezení konkrétnějších termínů jako je vesnice, obec, venkovská obec, tedy vše to, co se nám může vybavit pod pojmem venkovské osídlení.

Základní jednotkou venkovského osídlení je vesnice. O pojmech vesnice či venkov se náš právní řád nezmiňuje, jedná se ale o pojmy, které jsou běžně užívané v médiích i ve společnosti. Náš právní řád hovoří pouze o pojmu obec.

Obec je vymezena zákonem 128/2000 Sb. o obcích: Obec je základním územním samosprávným společenstvím občanů; tvoří územní celek, který je vymezen hranicí území obce. Obec je veřejnoprávní korporací, má vlastní majetek. Obec vystupuje v právních vztazích svým jménem a nese odpovědnost z těchto vztahů vyplývajících. Podle našeho právního řádu označujeme všechny vesnice a města obcemi bez ohledu na velikosti.

Dle socioložky Maříkové je „venkovská obec či jednoduše vesnice označení pro sídlištní jednotku ve venkovském prostoru. Z historického hlediska jde o typické seskupení obytných a hospodářských stavení plnících různé funkce, mezi nimiž měla důležité místo funkce zemědělská“ (Maříková 2005: 39). Podobně k vymezení vesnice přistupuje i socioložka Hudečková, která za vesnici považuje venkovská sídla, která mají nejen určitý počet usedlostí, ale také několik domů nezemědělského charakteru jako je škola, domy řemeslníků, kostel, hospoda (Hudečková 2005: 38).

Stejně jako v předchozí kapitole zabývající se vymezením venkova i u vymezení venkovské obce můžeme vidět určitou státnost definic, které nezohledňují sociokulturní změnu a dynamiku rozvoje.

Z antropologického hlediska lze obec považovat za určitý druh lokální jednotky, kterou ale nelze chápat jako jednotku uzavřenou, jak již ve 30. letech 20. stol. ukázal sociolog Galla, který prováděl studium Dolní Rovně a charakterizoval ji následovně: „Ves jako soubor společenských skupin, činností a výtvorů je jednotkou společenského celku, jenž je dále součástí širších společenských útvarů“ (Galla 1939: 346). Němčice by mohly být ideálním příkladem toho, že vesnici jako uzavřenou jednotku, která si žije svým vlastním životem, skutečně chápat nelze už jenom proto, že se obec otevřela světu a umožnila vstoupit do teritoria i lidem z jiných světů. Němčice musíme chápat jako „semiautonomní společenské pole, na něž působí vlivy vnější i vnitřní“ (Novotná 2004: 181).

U společností založených na zemědělství prostor a lokalita souznívaly. Zjednodušeně řečeno, pro tradičního zemědělce končil prostor tam, kde končila lokalita jeho aktivit. Za její hranice nevycházel. Tento prostor – lokalita byl pro jednající jedince jasný, znali jej, uměli ve své lokalitě jednat. Externí vlivy byly omezené (Lošťák 2004). Za takovou zemědělskou společnost jsme mohli považovat právě venkovskou obec. V dnešní době s nárůstem modernizačních tendencí a neustálou intenzifikací zemědělství, kdy v zemědělství pracuje mnohem méně lidí než kdy dříve, již obec takto uzavřená samozřejmě není. Obyvatelé obcí jezdí za prací hlavně do měst, stejně jako jejich děti do škol, a tak se každodenně setkávají se světem za těmito pomyslnými hranicemi. Dochází tedy k neustálému kontaktu lokálního s globálním. Podle Nic Craithové, přestože kultury jsou obvykle vnímány jako zakořeněné na určitém teritoriu, zjišťujeme, že nové elementy globalizace začínají narušovat vztah mezi teritoriem a kulturou. Místní kultury, které byly tradičně zakořeněné na určitém místě, mají nyní potenciál cestovat - v této souvislosti se hovoří o tzv. travelling cultures. Následně tedy probíhající deteritorizační procesy a společně s globalizací oslabují vztah mezi kulturou a teritoriem (In Liubinienė 2006: 41).

Z výše uvedených příkladů vymezení venkova a vesnice tedy vyplývá, že definování těchto pojmů je značně závislé na flexibilitě a vymezených hranicích

jednotlivých vědních disciplín a stejná flexibilita platí i při vymezení hranic a kritérií, na jejichž základě rozlišujeme mezi městem a venkovem.⁵

Při porovnání venkova a venkovských obcí různých krajů v ČR navíc získáme odlišné reprezentace pojmu venkov a vesnice plně odrážející osobitý ráz konkrétní oblasti. Tuto problematiku se snažím uchopit v následující části práce, kde se zaměřuji na možnosti typologie venkova v českém prostředí.

3.2.1. Typologie venkova

Pod pojmem venkov si určitě každý z nás představí trochu něco jiného. V našich představách bude možná dominovat venkov takový, jaký ho známe z místa nebo okolí našeho bydliště, někomu se vybaví venkov jako skupina zemědělských usedlostí, jinému zase nová zástavba rodinných domů v klidné lokalitě obklopené přírodou. Je tomu tak proto, že neexistuje pouze jeden venkov, který bychom mohli jednoduše popsat, stejně tak každá venkovská obec České republiky je unikátní, originální jednotkou. I přes platnost tohoto tvrzení je možné nalézt v České republice oblasti, v nichž si jsou jednotlivé obce více podobné a v nichž bychom mohli nalézt více podobných znaků. V odborné literatuře se v posledních letech pokusil o typologizaci českého venkova především Perlín. Ačkoliv se domnívám, že se jedná o poměrně zjednodušenou verzi náhledu na venkov, může nám jeho pohled pomoci v základních obrysech nastínit rozdíly v jednotlivých oblastech.

Perlín (2003) dělí český venkov do šesti odlišných typů, a to na:

- Venkov v bohatých zemědělských oblastech - tento druh venkova se podle něj nachází v oblastech s intenzivní zemědělskou výrobou. Prostorově sem zařazuje především Polabí, dolní Poohří, prostor Moravských úvalů a jihovýchodní část Moravy. Zde jsou podle něj venkovské obce větší, protože zemědělská půda byla dříve schopna uživit větší počet lidí.
- Severní (bohaté) Sudety - tuto oblast vymezuje na základě bývalého osídlení německého obyvatelstva podél severozápadní a severovýchodní hranice Česka. Tuto oblast charakterizuje rychlá industrializace a s ní spojená intenzivní urbanizace. Jiná byla situace v západní oblasti, kde byla a jsou velká naleziště uhlí.

---

⁵ Více v kapitole - 3.3. Venkov vs. Město

Těžba měla v minulosti za následek zničení více než 100 obcí a ještě většího počtu sídel - venkov byl vyuhlen.

- Jižní (chudé) Sudety - rozkládají se podél jihozápadní, jižní a jihovýchodní hranice Česka. Tato oblast je opět odvozena na bázi původního německého osídlení, ale na rozdíl od předchozí v rurálním prostředí. Tato oblast je charakteristická absencí větších průmyslových zón a cenná z hlediska přírodního prostředí.
- Vnitřní periferie - jedná se o tradiční českou venkovskou oblast ve středních a vyšších polohách, pro kterou je charakteristické velké množství převážně malých vesniček, které jsou poměrně blízko u sebe, a právě pro jejich velikost bylo a je i jejich občanské vybavení na nízké úrovni. Pracovní příležitosti musí hledat obyvatelé v regionálních centrech, která se vesměs nachází na vnější hranici těchto území, a doprava do těchto míst je komplikovaná.
- Moravsko - slovenské pomezí - je specifickým typem venkovského osídlení na moravsko - slovenské hranici. Tato oblast byla do roku 1992 středem republiky a většina spojů a linií z Čech byla vedena přes toto území, a tak i rozvoj jednotlivých sídel a mikroregionů byl relativně dobře zajištěn. Po rozpadu ČSFR a ekonomické přeorientaci především na Německo se zde začínají projevovat některé jevy typické pro periferní oblasti - vyšší míra nezaměstnanosti, ztráta pracovních příležitostí v místě atd.
- Suburbánní zóna - nachází se v oblasti velkých měst a je pro ni ve větší míře typické prosazování původně městských činností. Na okrajích vesnic vyrůstají skupiny nových rodinných domů, které již nemají charakter venkovského domu, ale spíše městských vil, bez hospodářského objektu. Domy mají pouze obytnou funkci. Oblasti se postupně napojují na síť městské technické infrastruktury a městskou veřejnou dopravu.

Pokud bych měl Němčice zařadit do jedné z těchto kategorií, patřila by obec v současné době určitě do suburbánní zóny, ale možná ještě v roce 2005 by podle mého názoru mohla patřit do kategorie Venkov v bohatých zemědělských oblastech. I z tohoto zjištění je patrné, že rozčlenit český venkov do jednotlivých 100 % platných kategorií je velmi složité. Především proto, že všechny oblasti prochází určitým vývojem a nezůstávají neměnné, ale také proto, že autor těchto kategorií musí vždy do jisté míry upřednostnit

určité hledisko, ať již ekonomické, architektonické, historické nebo třeba sociální apod.

Appadurai nabízí názor, „že velké regiony, které dominují našim současným mapám pro oblastní studie nejsou trvalá geografická fakta – jsou to problematické heuristické prostředky pro studium globálních geografických a kulturních procesů. A regiony jsou nejlépe nahlížené jako výchozí souvislosti pro témata, která generalizují různé geografie, spíše než jako neměnné geografie označené předem danými tématy. Tato témata jsou výsledky našich zájmů a ne jejich příčiny“ (In Liubinienė 2006: 44).

Jednodušším a do jisté míry přesnějším vymezením může být vymezení konkrétních obcí podle polohy, druhu zástavby apod. Takto se o to pokusil Galla při svém výzkumu v obci Dolní Roveň. Galla vymezil Roveň jako vesnici rovinnou, silniční, tj. takovou, kde je zástavba především podél hlavní silnice procházející obcí. Dále ji zařazuje do kategorií obcí několika cestných a vzhledem k prostorovému členění obce, kdy jsou domy relativně blízko u sebe, také do kategorie obcí souvislých, nikoliv rozptýlených, které se nejčastěji objevují v horách (Galla 1939: 30 - 31). Ačkoliv je toto vymezení již poněkud staršího data, vzhledem k tomu, že bydlím nedaleko této obce, si dovoluji tvrdit, že všechny tyto kategorie jsou stále platné. Všechny tyto jím použité kategorie bychom mohli využít i při posuzování obce Němčice, která by byla v těchto ohledech velmi podobnou obcí jako Dolní Roveň.

3.3. Venkov vs. město

„Českou krajinu můžeme zhruba rozdělit do tří základních zón - je to město, blízký venkov a vzdálený venkov. Hranice těchto tří zón se neustále přelévá, protože vybudováním dálnice se vzdálený venkov snadno stává blízkým venkovem. Město a blízký venkov spolu stále více splývají. V posledních letech se sice objevuje trend, že počet obyvatel Prahy se mírně, velmi mírně snižuje, ale lidé se obvykle nestěhují příliš daleko. Naproti tomu vzdálený venkov se spíše vylidňuje, je špatně dostupný a k doktorovi je daleko“ (Cílek a kol. 2004: 46).

Pro vymezení venkova se v současné době používá dichotomie venkov versus město, která se využívala i v minulosti. Zvláště pro účely mé práce, která je tvořena na základě výzkumu v obci Němčice, které lze po přílivu obyvatel především z měst nahlížet i v tomto světle, je myslím vhodné na rozdíly mezi městem a venkovem upozornit

a vyzdvihnout některé aspekty života v Němčicích tak, jak jsem je zachytil v průběhu svého výzkumu v této obci.

Město je heterogennější, mladší sídelní útvar, který je charakterizován vnějšími znaky (tj. takovými, které obsahují spíše přírodní a urbanistickotechnické parametry) a vnitřními znaky (demografické, ekonomické, sociální, kulturní a politické faktory). Z laického pohledu by se mohlo zdát, že město mělo proti venkovu vždy navrch. Historie nám ale ukazuje, že ne vždy tomu tak bylo. Jak tvrdí Slepíčka: „Za feudalismu venkov ovládal město. Bylo to dáno ekonomickou a vojenskou nadvládou šlechty, která sídlila převážně na opevněných románských sídlech, později gotických hradech a nakonec renesančních a barokních zámčích na venkově“ (Slepíčka, 1981: 17). Podobný postoj zastává i Baše: „Dlouho byla města sycena venkovem a to nejen doslova, potravinami, významný počet vědců a umělců pocházel z venkova, přicházeli tam s určitým vkladem, se svými zážitky z venkovského prostředí, z přírody, z jinak založeného uvažování na venkově a obohacovali tak kulturu města“ (Baše, 2002: 9). Tato tvrzení lze podložit faktem, že ještě na počátku 19. stol. žila ve městech s více než sto tisíci obyvateli pouhá dvě procenta obyvatelstva světa. Těchto měst nebylo ani padesát. Přesto, že taková velkoměsta existovala, byla výjimkou v moři rozptýleného a zemědělského osídlení (Musil 1967: 37).

Dnes je ale podle mého názoru situace jiná a mohu se ztotožnit s názorem demografa Pavlíka, který říká že „směr inovací a rozvoje postupuje jednoznačně z města na venkov a jeho jednotlivé složky jsou přímo měřitelné“ (Pavlík 2005: 23). Města mají nad venkovem ekonomickou a politickou moc a to i přesto, že podobně jako za feudalismu ti nejmocnější často žijí na venkově. Do jisté míry sice zůstala závislost města na venkovu v zásobování města potravinami, ale vzhledem k tomu, že díky vyspělosti technologií stačí v zemědělství mnohem méně pracovníků než dřív, vzniká nový vztah venkova k městu. Venkova, který hledá práci a uplatnění uvnitř města. Stejně tomu je i v obci Němčice, kde naprostá většina lidí v produktivním věku dojíždí za prací do města. Následkem toho je, že obec je zvláště během dopoledních hodin značně vyliďněná⁶, jedinou skupinou obyvatel, která v obci zůstává, jsou maminky na mateřské dovolené, které při ranní procházce po obci potkáte nejčastěji.

---

⁶ Neméně důležitou roli hraje v tomto fakt, že v obci není škola ani školka, takže zde nezůstává ani mládež.

Porozumění problematice dichotomie město versus venkov hraje důležitou roli i v analytické části mé práce, kdy zaměřuji pozornost také na přenos znaků městských do prostředí venkova a na jejich roli při proměně venkovského prostředí. Pro další práci s dichotomií město versus venkov je proto nutné postavit proti sobě hlavní znaky města a venkova. O takové vymezení se pokusila například Maříková, která za možnosti vymezení města a venkova definovala tři možná kritéria. Subjektivní kritéria, objektivní kvalitativní vymezení a objektivní vymezení kvantitativní. Subjektivním kritériem rozumí jednoduše pocit, zda se jedná o město, či vesnici. Objektivním kvalitativním vymezením mohou podle ní být architektonické znaky a urbanistické struktury, ekonomické znaky, historický vývoj, sociální znaky - styl života. Objektivním kvantitativním vymezením, které sama považuje za značně problematické, je postavení obce ve správním systému, status obce, počet obyvatel, velikost, katastr, či hustota zalidnění (Maříková 2005: 41).

Osobně se mi jako značně problematické jeví i objektivní kvalitativní vymezení, především sociální znaky. Domnívám se, že v současné společnosti se výrazné rozdíly mezi životem na vesnici a ve městě do značné míry stírají. Lidé z vesnice jsou z větší části zaměstnání ve městě, kde tráví většinu času. Trávení volného času také není nutně vázáno na vesnici. Auto je snad v každé rodině, proto spojení s městem není vázáno na veřejnou dopravu. Výběr, jak trávit volný čas, je čistě individuální volba každého člověka a záleží pouze na něm, zda ho tráví ve městě či na vesnici. A i ti, co na vesnici volný čas tráví, ho mohou trávit spíše městským způsobem. Takový dojem jsem nabyl při svém výzkumu v Němčicích, které, a to uznávám, již dnes asi nelze považovat za „typickou“ vesnici. Jeden z respondentů z původní části obce Němčice uvedl ke způsobu života nově příchozích obyvatel následující: „Oni přijdou z práce a sednou si k televizi nebo k počítači, kdežto mi jdeme spíš na zahradu, dát slepicím atd.“

Velmi důležitým znakem vesnice je, jak ho nastiňuje Blažek, výrazný předěl mezi exteriérem a interiérem. Zatímco ve městě díky podchodům, podloubím, velkým obchodním centrům, či velkým veřejným budovám se může předěl mezi interiérem a exteriérem smazávat, a tak i potlačovat dopad vnímání dne a noci či ročního období. Na venkově je denní rytmus mnohem více zřetelný a např. počasí do značné míry ovlivňuje, jak bude probíhat den⁷ (Blažek 2004: 14).

---

⁷ Více k tomuto tématu v analytické části práce v samostatné kapitole - 7.3.1 Vnímání času

Další možnou dichotomií ve vztahu města a venkova je vztah obyvatel města k venkovanům a naopak. Často se lze ve společnosti setkat s tím, že měšťáci venkovany pohrdají, a to z důvodu, že se mohou považovat za vzdělanější, žijící podle nich ve středu kulturního i ekonomického dění a venkované jsou pro ně jednoduše především zemědělci. Samozřejmě, že se jedná o určitou stereotypizaci, ale ty jak známo v naší společnosti dobře fungují. Spousta se s názorem o nízké vzdělanosti českého venkova ztotožňuje a dodává: „Venkov je zkrátka duchovní úhor, v nejlepším případě skanzen minulosti a místo, odkud nadaní a činorodí lidé obvykle odcházejí do města, aby po jedné dvou generacích ztratili jakoukoli vazbu ke svým venkovským kořenům“ (Spousta 2006). Zajímavé je, že právě tito „měšťáci“ nakonec často přecházejí z ruchu města na venkov, kde hledají domov a klid, pokud tedy rozumíme venkovem i místa, vesnice, které od města dělí jen malá vzdálenost. Podle mého názoru jsou i ty venkovem a v tom případě nemůžeme nebrat v potaz to, že se sem stěhují lidé z měst, které alespoň v případě Němčic nelze považovat za nevzdělané, z čehož usuzuji, že Spoustovo konstatování je přinejmenším diskutabilní.

V opačném postavení tato dichotomie ale také funguje. Při svém výzkumu v Širokém Dole⁸ jsem se setkal s tím, že lidé „měšťáky“ do jisté míry obdivovali a pokládali je za vzdělanější a silnější (především z ekonomického hlediska). V Němčicích asi právě proto, že „měšťáci“ se najednou stali jejich sousedy a původní obyvatelé viděli, že i oni mají své každodenní starosti a problémy, které musí řešit stejně pracně jako oni sami, jsem se s tímto postojem nesetkal. Na tomto příkladu je ovšem velmi dobře patrné, že neexistuje jeden venkov, který by bylo možno jednoduše uchopit, ale je třeba zkoumat více „venkovů“ v různých oblastech, abychom dosáhli kvalitního závěru.

Podle mého názoru lze závěrem konstatovat, že život ve venkovských obcích se k městskému způsobu života stále přibližuje, a to vlivem modernizačních tendencí ve společnosti a masovému přístupu k informačním zdrojům, stejně jako odklonem venkova od zemědělství.

---

⁸ Z tohoto výzkumu vznikla bakalářská práce Vzdělání a vzdělávací reprodukce na příkladu obce Široký Důl

3.4. Satelitní město

Na první pohled by čtenáře mohla napadnout otázka, proč se v práci o proměně české vesnice setkávají s kapitolou pod názvem satelitní město. V dnešní době je tento pojem poměrně hojně používán jak mezi odbornou, tak i laickou veřejností, která si pod tímto pojmem pravděpodobně nejčastěji představuje nějaké seskupení nových domů. Vzhledem k tomu, že jsem pojem satelit, či satelitní městečko, často slýchal i v souvislosti s Němčicemi, a to jak před mým výzkumem z nejrůznějších zdrojů, tak i během samotného výzkumu od obyvatel obce, bude pro pochopení současné situace v Němčicích přínosné tento pojem podrobit analýze.

Od 90. let se v České republice objevuje trend, se kterým mají své zkušenosti i země západní Evropy či USA. Lidé z rušných měst odcházejí na okraje, kde si stavějí svá sídla. „Z mnoha důvodů (omezené prostorové možnosti, výhody vybudované infrastruktury atd.) vznikají tyto nové lokality většinou poblíž malých příměstských obcí. Často však tvoří samostatnou prostorovou jednotku, od okolí víceméně izolovanou zónu s jasnou hranicí, vytyčenou nejen prostorově, ale i sociálně“ (Potočný 2006: 4). Právě o takovýchto lokalitách se hovoří jako o satelitních městečkách. „Přídavné jméno satelitní vyjadřuje jejich svázanost s centrálním městem a pojmenování městečko vystihuje fakt, že nové domy – jakožto (většinou) paralelní a relativně autonomní část vedle své mateřské obce – se podle mnohých odlišují od okolního venkova svým městským vzhledem“ (Potočný 2006: 4). Pojem satelitní město je tedy pouze jakýmsi hovorovým označením pro část obce, ve které vyrostlo celistvé seskupení nových domů. Přesto lze slyšet i označování samotné vesnice, ve které tento proces proběhl, satelitním městem. Tento termín je ale podle mého názoru nepřesný. Pokud bychom chtěli označit celou vesnici podobným termínem, přesnější by jistě byl termín satelitní vesnice, který by vystihoval její závislost na městě - satelitní, ale zároveň by ji nepřisuzoval status města.

V odborné literatuře se tento termín ovšem neproblematizuje a v geografii, která se tímto tématem nejvíce zabývá, se hovoří o suburbanizaci, kterou se rozumí růst města prostorovým rozpínáním do okolní venkovské krajiny. Pro suburbanizaci je charakteristická nižší hustota zalidnění, než existuje ve městě, samostatně stojící nebo řadové rodinné domky s vlastní zahrádkou, které mohou vytvářet sociálně homogenní rezidenční zóny, ale také pásovou komerční zástavbu a průmyslové parky (Sýkora 2002:

10). V našem případě se jedná ovšem pouze o výstavbu rodinných domů a pro tento jev se v geografii používá termínu rezidenční suburbanizace.

Satelitní města jsou tedy určitým typem suburbanizace a je pro ně charakteristické, že nové domy formují celé nové ulice, či čtvrti a jsou postaveny tzv. na „zelené louce“. Sociolog Potočný k výstavbě dodává: „Nová výstavba vzniká většinou nedaleko od původních obcí, protože je pro stavitele výhodné napojit se na obecní infrastrukturu. Někdy se nová i stará výstavba prolínají, jindy na sebe plynule navazují a někdy vznikne nová čtvrť jednoduše na poli za obcí“ (Potočný 2006: 4).

Satelitní města jako typ suburbanizace s sebou přinášejí také další doprovodné jevy. Většinou se v této souvislosti hovoří o jevech nežádoucích, nebo přinejmenším problematických. Mezi nejčastěji zmiňované jevy patří změny v krajině, které s sebou logicky výstavba rodinných domů přináší. Tyto změny se projevují ve zmenšování plochy zemědělsky využívané půdy a z ekologického hlediska úzce souvisí s prudkým nárůstem automobilové dopravy. Ta se stává nedílnou součástí života nově příchozích obyvatel do těchto lokalit, protože hromadná doprava obvykle v těchto místech nedokáže uspokojit potřeby obyvatel přicházejících z města, kteří jsou zvyklí na jiný standart.

Dalším často s negativními konotacemi zmiňovaným jevem jsou změny v sociální struktuře a sociálních vztazích obyvatel v těchto lokalitách. Potočný upozorňuje, že do těchto lokalit se stěhují převážně lidé střední a vyšší třídy, protože ceny rodinných domů, již dopředu vylučují z takového stěhování rodiny s nižšími příjmy, což může vést také k výrazným změnám ve struktuře města a dodává „střední a vyšší vrstvy takto unikají nejen z urbánního, ale i sociálního prostoru, a tento únik může způsobit například ghettoizaci opouštěných a neatraktivních městských čtvrtí“ (Potočný 2006: 5).

To jsem ale odbočil od proměn vztahů v lokalitě satelitního města, ale také jeho okolí, tedy původní obce, které nás budou zajímat nejvíce. Pokud připustíme, že obyvatelé satelitních městeček jsou skutečně lidé s vyšším sociálním statutem, narážíme na další možný problém, který může s jejich příchodem nastat. Jejich vzdělání bude totiž naprosto nesusměřitelné s původními obyvateli obce, kteří na rozdíl od nově příchozích dosahují často pouze středního vzdělání, jsou vyučeni či absolvovali střední školy s maturitou. „Na rozdíl od města zde žije méně vzdělavců a obchodníků a neexistuje větší průmysl. Venkov je proto také konzervativnější: nové myšlenky se obvykle prosadí dříve ve městě a větší intelektuální, finanční i mocenský potenciál měst odsouvá venkov na druhou kolej

v tom, co označujeme - ať už s pýchou, či s hrůzou - slovem pokrok“ (Spousta 2006). Právě zde tedy můžou nastat sociální rozpory, ať již z důvodu jistých stereotypů o vesnických „buranech“, nebo přechytralých „měšťácích“ či jednoduše proto, že tito lidé nenajdou společná témata, kterými by se mohli zabývat a jež by obě zúčastněné strany zajímala. Jednou z možných variant vývoje je uzavírání se obou skupin do sebe a nezáměr o vzájemnou komunikaci. Potočný (2006) situaci, kdy se do sebe uzavírá skupina obyvatel satelitní ho městečka, ač ho používá v trochu jiné souvislosti, nazývá dobrovolné sociální odloučení. Podle mého názoru by se stejný jev taktéž dal nalézt i u obyvatel původních. Tomuto možnému vývoji často nahrává i ta skutečnost, že obce, v rámci nichž vznikají satelitní městečka, často nedisponují ani základním sociálním vybavením nebo prostory, ve kterých by se obyvatelé nové i staré části mohli pravidelně setkávat a sdílet svůj každodenní život.

Celkově lze říci, že většina autorů zabývajících se suburbanizací nebo přímo problematikou satelitních měst se dívá na tuto problematiku kriticky (Kolínská 2004, Sýkora 2002, Hnilička 2005, Gremlica 2002). Za všechny jmenuji negativní důsledky, které uvádí Kolínská⁹:

- sociální segregace – do příměstských lokalit se stěhují především lidé s vyšším sociálním statusem, sociální izolaci posiluje také téměř výhradní užívání automobilu pro jakýkoli přesun,
- prudké zvýšení individuální automobilové dopravy – lidé z příměstských oblastí pravidelně dojíždějí do centra města za prací, vzděláním, kulturou apod. Navíc v oblasti s nízkou hustotou obyvatel nemůže efektivně fungovat veřejná doprava,
- úpadek rostlého města - centrum města se vylidňuje, chátrají staré obytné a obchodní objekty, investoři nemají zájem o využití starých průmyslových zón,
- komerční zástavba (hypermarkety, rychlé občerstvení, čerpací stanice, multikina) se koncentruje do pásů podél velkých silnic a dálnic, a často proto dostupné jenom autem,
- radikální změny ve využívání krajiny – snižuje se rozloha pozemků vhodných pro zemědělské, lesnické a rekreační využití.

---

⁹ Kolínská se zabývá především fenoménem suburbanizace, proto mezi body, které kritizuje, nalezneme také kritiku komerční zástavby, která se netýká přímo problematiky satelitních měst.

Při kritice satelitních měst nelze opomenout také Hniličku, který ke kritice zmiňované Kolínskou ještě dodává architektonické a funkční nedostatky domů v satelitních městech a chybějící sociální zázemí obcí, v nichž vyrůstají. Kritizuje růst satelitních měst také z jiného důvodu a tím je podle něj nedostatečná hustota osídlení, která vede k nižší občanské vybavenosti lokality a tím i nižší kvalitě bydlení. (Hnilička 2005: 18) Podle mého názoru, ale lidé právě z důvodu výše zmiňované hustoty osídlení odcházejí z centra města, či přeplněných sídlišť, což se ukázalo i při výzkumu v Němčicích. Jinou otázkou je, zda si umí představit, jaké změny v jejich životě s sebou bydlení v méně osídlené lokalitě přinese.

Abych ovšem jenom nekritizoval satelitní města, lze jmenovat také Ouředníka (2002: 50 -51), který mezi klady, které s sebou suburbanizace přináší zmiňuje například:

- nové pracovní příležitosti, zlepšení infrastruktury a dopravního spojení
- zlepšení služeb v původní obci (např. zřizování školek a škol)
- účast ve veřejném životě obce, podílení se na vedení obce a „přináší s sebou celou řadu kontaktů“.

Pozitivně lze hodnotit také samotný přínos bydlení pro obyvatele satelitních městeček, kteří se přestěhováním z města dostávají do čistšího životního prostředí a dlouhodobě vyřeší problém s bydlením, jak o tom hovoří Kubátová (2007).

4. Rozvoj obcí a venkova z teoretického hlediska

Rozvoj venkova je termín, který je v dnešní době často používán jako něco nutného, co naše společnost nezbytně potřebuje a čemu je potřeba pomoci nejrůznějšími programy, vyhláškami a dotacemi, ať již v rámci České republiky nebo v rámci celé Evropské unie. Co si ale pod tímto termínem představit? Na tuto otázku se pokusím odpovědět v následující části práce.

Termín „rozvoj“ podle encyklopedie Wikipedie slouží k „označení procesu, který má za cíl zlepšování původního stavu, či jeho přetvoření do lepší podoby. Rozvoj je chápán jako proces zlepšování, vedoucí ke vzniku lepší verze, než byla předchozí, ze které vycházela. Opakem rozvoje je stagnace, kdy nedochází ke zlepšování, ale k pozastavení, či případně zhoršování stavu. Vycházíme-li tedy z této definice rozvoje, pak bychom rozvoj obce měli chápat jako snahu o zlepšení stavu obce.

Velmi obecně lze rozvoj venkova definovat jako „proces, který přináší různorodější ekonomiku a zvýšenou kvalitu života“ (Lehto, Oksa 2009: 17). K tomuto žádoucímu ekonomickému a sociálnímu rozvoji přispívá sociální kapitál, tj. „instituce, vztahy, postoje a hodnoty, které řídí interakce mezi lidmi“ (Cecchi 2009: 48).

Pokud se podíváme do minulosti naší země zjistíme, že období let 1848-1938 bylo „obdobím postupného rozvoje venkova na základě kapitalistického zemědělství“ (Skalník 2004: 7). Nicméně následné období až do počátku 21. století Skalník(2004) hodnotí jako „až po okraj naplněné diskontinuitou, převraty a nejistotami“. Sociální antropolog Árnason považuje za nutné pro pochopení termínu rozvoj uvědomění si, že dynamika sociální kontinuity a změny jsou klíčové a rozvoj se děje skrze sociální procesy, které mají pro rozvoj rozhodující význam (Árnason 2009: 1).

V 90. letech byly popsány dva různé výsledky rozvoje venkova. První z nich představuje vznik oblastí, kde modernizace zemědělství vyústila ve specializaci na zemědělství. Ve druhém případě se jako následek vzájemné interakce městských a venkovských zdrojů objevuje moderní venkovanství, zde venkovské zdroje přilákaly ty městské. Moderní venkovanství je obecně považováno za pozitivní situaci, protože představuje novou životní sílu pro upadající sociální organizace. Nicméně co se týče procesu rozvoje a růstu těchto venkovských oblastí existuje také limitující faktor, kterým je

potenciální nedostatek služeb, potřebných pro industriální růst, pro rodiny a komunity zde žijící (Cecchi 2009: 55).

Domnívám se, že je ale také důležité říci, pro koho se má venkov nebo obec rozvíjet. Jsou nejdůležitější obyvatelé obce, stát, turisté, nebo popřípadě lidé nově se stěhující do obce z města? Toto jsou podle mého názoru skutečně podstatné otázky, na které najdeme jen stěží jednoduchou odpověď. Každá z těchto složek bude mít nepochybně na současnou tvář venkova a na její budoucí směřování jiný názor a uchopit ho takovým způsobem, aby zůstal obraz českého venkova zachován a všichni zainteresovaní byli spokojeni, je velmi obtížné.

4.1. Česká republika a rozvoj venkova

Rozvojem venkova se v České republice zabývá ministerstvo zemědělství a ministerstvo pro místní rozvoj. Základním dokumentem k rozvoji venkova na ministerstvu zemědělství je:

Národní strategický plán rozvoje venkova ČR (NSPRV), který vychází z hlavních strategických priorit EU pro období 2007-2013 s důrazem na zvyšování ekonomického růstu, vytváření nových pracovních příležitostí a udržitelný ekonomický rozvoj. NSPRV zajišťuje vazby mezi obecnými cíli rozvoje evropského venkova a cíli rozvoje venkova ČR, a je realizován prostřednictvím Programu rozvoje venkova.

Program rozvoje venkova se skládá ze čtyř základních částí, tzv. os I - IV. Každá z těchto částí se zaměřuje na jinou oblast života našeho venkova a jejím úkolem je rozdělování finančních prostředků určených k rozvoji v rámci svých prioritních oblastí.

Osa I je zaměřena na podporu konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví; dále posílení dynamiky podnikání v zemědělské výrobě a v navazujícím potravinářství. Prioritními oblastmi jsou modernizace zemědělských podniků, pozemkové úpravy a přidávání hodnoty zemědělským produktům, proto je na tyto účely alokováno nejvíce finančních prostředků.

Osa II se specializuje na zlepšování životního prostředí a na podporu zvyšování biodiverzity v krajině. Mezi významná opatření patří především platby za přírodní

znevýhodnění v horských oblastech, platby v rámci oblastí Natura 2000 a agroenvironmentální opatření.

Osa III podporuje kvalitu života ve venkovských oblastech a diverzifikaci hospodářství venkova. Alokované finanční prostředky směřují na opatření týkající se činností nezemědělské povahy, dále cestovního ruchu, obnovy a rozvoje vesnic či vzdělávání.

Osa IV Leader je osa *metodická*, která je realizována prostřednictvím dosažení stanovených cílů jednotlivých opatření os I - III. Účelem je především zlepšení kvality života ve venkovských oblastech, posílení ekonomického potenciálu a zhodnocení kulturního dědictví venkova.¹⁰

Ministerstvo pro místní rozvoj také vychází z Národního strategického plánu rozvoje venkova ČR a asi nejdůležitějším programem týkajícím se rozvoje venkova je Program obnovy venkova. Cílem programu je formou dotace podpořit obnovu a rozvoj venkovských obcí. Program předpokládá participaci obyvatel venkova, občanských spolků a sdružení při obnově jejich obce v souladu s místními tradicemi. Příjemci podpory jsou vymezeni a specifikováni pro každý z pěti dotačních titulů zvlášť. Obecně se však jedná o obce či svazky.¹¹

Dotační titul č. 1 - Podpora vítězů soutěže Vesnice roku

Dotační titul č. 2 - Podpora zapojení dětí a mládeže do komunitního života v obci

Dotační titul č. 3 - Podpora spolupráce obcí na obnově a rozvoji venkova

Dotační titul č. 4 - Podpora obnovy drobných sakrálních staveb v obci

Dotační titul č. 5 - Podpora zapojení romské komunity do života obce a společnosti

---

¹⁰

Program se vztahuje na území České republiky a určuje politiku rozvoje venkova ČR v období 2007 - 2013. Zdrojem informací jsou webové stránky Ministerstva zemědělství.
<http://eagri.cz/public/eagri/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2007/programove-dokumenty/>
a <http://eagri.cz/public/eagri/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2007/>

¹¹ Zdrojem informací jsou internetové stránky Ministerstva pro místní rozvoj.
<http://www.mmr.cz/Regionalni-politika/Programy-Dotace/Podpora-regionalniho-rozvoje-v-roce-2010/Podpora-obnovy-venkova>

Už z tohoto výčtu dotačních titulů Programu obnovy venkova je zjevné, že je zaměřen více na spolupráci obyvatel obcí, tedy oblast sociální, než Program rozvoje venkova ministerstva zemědělství, který se více soustředí na „rozvoj ekonomický“. Oboje je samozřejmě důležité pro to, aby český venkov zůstal životaschopný, nicméně je podle mého názoru důležité postupovat především v oblasti ekonomického rozvoje v souladu s „tradicí českého venkova“.

Z neziskových organizací je třeba zmínit Spolek pro obnovu venkova. „Posláním Spolku je přispívat k rehabilitaci venkova, k obnově a prohloubení společenského a duchovního života na venkově, k posílení hospodářské stability a prosperity venkova. Motivovat občany žijící na venkově k dobrovolné aktivitě, podněcovat je k odhodlání podílet se na zdárném vývoji obce, napomáhat vzniku a činnosti místních a regionálních sdružení. Účastnit se evropské spolupráce při obnově venkova. V neposlední řadě pak překonávat úzce resortní přístupy k řešení problémů obnovy vesnice a rozvoje venkova a podporovat a realizovat Program obnovy venkova.“¹² Jedním z nezajímavějších počínů této organizace je od roku 1995 každoroční pořádání soutěže Vesnice roku, na jejíž realizaci spolupracuje s ministerstvy České republiky, Svazem měst a obcí a dalšími subjekty.¹³ Do této soutěže se mohou přihlásit všechny obce, které mají zpracovaný vlastní Program obnovy vesnice. Nejprve jsou hodnoceny v krajských kolech, kde mohou získat ocenění např. za společenský život v obci, za činnost mládeže nebo za péči o zeleň a životní prostředí. Vítězové krajských kol postupují do celorepublikového finále, z něhož si jedna z nich odnáší ocenění Vesnice roku. Posledním držitelem titulu Vesnice roku se stala v roce 2009 obec Tučín z Olomouckého kraje.

Především ve vládních dokumentech si můžeme všimnout zdánlivé neproblematičnosti pojmů rozvoj a obnova, které se zde mnohdy objevují ve stejných či podobných významech a za obsahem těchto pojmů se skrývá různý obsah. V následující kapitole se na problematiku těchto dvou termínů zaměřuji podrobněji a snažím se definovat jejich odlišnost.

---

¹² <http://www.spov.org/o-spolku-pro-obnovu-venkova.aspx>

¹³ Na soutěži spolupracují ministerstva životního prostředí, kultury, zemědělství, ministerstvo pro místní rozvoj, Kancelář prezidenta republiky, Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu, Svaz knihovníků a informačních pracovníků, Asociace krajů ČR a Folklorní sdružení ČR.

4.2. Obnova a/nebo rozvoj

Při podrobnějším mapování problematiky rozvoje venkova mě zaujala na první pohled jazyková nejednotnost. Vždyť přeci rozvoj není totéž co obnova. Pod pojmem obnova si představuji snahu o návrat k původnímu stavu, ať již z architektonického nebo ekonomického hlediska (do dob, kdy byl venkov v podstatě nezávislý na městě - zemědělství bylo dostatečným zdrojem), ale pojmem rozvoj rozumím spíše rozvoj technologií, růst měst/vesnic, stavbu nových silnic, zvyšování životní úrovně či ekonomický zisk. Při podrobnějším studiu tohoto problému zjistíme, že existuje určitá nejednotnost v pohledu na to, co je rozvoj, co obnova a také v pohledu na to, co je pro český venkov vhodné. V politických dokumentech většinou není tento fakt problematizován, oboje často splývá, nebo je jedno vysvětlováno druhým. Kašparová tyto pojmy používá jako navzájem na sobě závislé a neodlišuje přitom jejich význam. Za cíl rozvoje venkova zmiňuje „udržení, obnovu a rozvoj“ (Kašparová, 2005).

I v odborné literatuře najdeme rozdíly ve výkladu těchto slov a způsobech jejich použití. Nad tímto problémem se zamýšlí např. Blažek, který rozvoj nebo přímo pokrok přiřazuje k dynamicky se rozvíjejícímu městu, zatímco venkovu přiřazuje obnovu jako způsob regenerace a dodává: „Obnova venkova není tedy návrat k nějakému datu, ale návrat k základnímu principu bytí venkova, k tomu, že venkov se děje především neustálým obnovováním sebe sama. Obnova ve venkovském smyslu je tím lépe provedena, čím méně je k ní potřeba nějakých přizvaných specialistů na obnovování a čím víc se jí ujímá sám ekosociální systém“ (Blažek, 2004: 161). Z toho tedy jasně vyplývá, že je zastáncem obnovy, nikoliv rozvoje venkova.

Opačný postoj zastává například Librová, která snahy o obnovu venkova odmítá, protože podle ní již neexistuje podstata venkovanství, jež spatřuje především v zemědělství. „Návrat venkovského způsobu života v původním smyslu by byl možný jedině v případě renesance významu půdy - tedy v případě nějakých katastrof, nebo radikálních proměn současné civilizace. Dnes venkov nelze obnovit, jen přeměnit“ (In Sedláková 2007: 9).

Domnívám se, že Librová klade na zemědělství a půdu obecně příliš velký důraz. V tomto smyslu lze souhlasit s názorem, že venkov se proměňuje, což je ale podle mého názoru přirozený vývoj, daný vývojem celé společnosti. Je logické, že stejně jako se

proměňuje život ve městě, se zkrátka musí proměňovat i život na venkově. Ale venkov není a jsem přesvědčen, že ani nikdy nebyl jenom reprezentant zemědělství, ale také tradice a odlišného životního stylu, o čemž do jisté míry hovoří právě Blažek. Při mém výzkumu v obci zmiňovali respondenti nejčastěji slovo rozvoj, ale se stejným významem jsme při rozhovorech používali slova přeměna, či proměna.

Obnova v Blažkově chápání, může být podle mého názoru i součástí rozvoje obce, pokud tento rozvoj koresponduje s místními tradicemi. To je také podstata celého problému. Venkov se bude neustále proměňovat, rozvíjet, důležité je, aby tato činnost byla v souladu s místními tradicemi a životním stylem místního obyvatelstva, protože právě to činí venkov zajímavým pro lidi uvnitř i vně a to je to, co činí venkov venkovem.

4.3. Možnosti rozvoje venkova

Při pohledu na konkrétní znaky rozvoje daného území, lze rozlišit několik rovin, které spolu velmi úzce souvisí, jsou ve vzájemném vztahu, či na sebe navazují, a tvoří tak společný rozvojový cyklus. Je tedy nutno sledovat a hodnotit následující: (In Blažková 2009: 18)

- rozvoj ekonomický - zvýšení ekonomické prosperity daného území, rozvoj podnikatelských aktivit, rozvoj podnikatelských aktivit z hlediska velkých investorů, rozvoj malého a středního podnikání, zejména rozvoj služeb a zajištění zaměstnanosti obyvatelstva
- územní rozvoj - územní úpravy, zlepšování životního prostředí, dopravní dostupnost, bytová výstavba
- sociální rozvoj - zajištění kvalitní péče o obyvatelstvo - vzdělání, zdravotnictví, apod.
- rozvoj krajiny
- rozvoj a udržování tradičních hodnot

V literatuře zabývající se rozvojem venkova můžeme najít dva základní způsoby rozvoje venkova, a to exogenní a endogenní. Exogenní přístup, jak už název napovídá, je takový, ve kterém je budoucí tvář venkova, příp. obce, utvářena z vnějšku a o níž

rozhodují síly a instituce vzdálené od daného místa mnohdy stovky kilometrů. S tímto centralizovaným přístupem jsme se u nás mohli setkávat před rokem 1989.

Konkrétním příkladem takového exogenního přístupu může být usnesení vlády ČSSR z roku 1971, kdy byl přijat Návrh dlouhodobého osídlení ČSSR. Ten v podstatě znamenal, že byly seshora vybírány a upřednostňovány tzv. střediskové obce, do nichž mělo být soustředěno sociální zázemí venkova a především v nich byly situovány sídla zemědělské výroby nezávislá na půdě. Nestřediskové vesnice se dělily na tzv. sídla trvalého významu, které měly plnit funkci obytnou, rekreační, případně zemědělskou a tzv. „ostatní nestředisková sídla“, kterých bylo Čechách a na Moravě kolem pěti tisíc a zahrnovala sídla, která nebyla určena k dalšímu rozvoji, počítalo se s jejich stagnací vedoucí až k zániku jejich obytné funkce (Dejmal 2008 : 124). Tento přístup vytvářel vesnice „druhé a třetí kategorie“, které přišly o svoji samosprávu, ve kterých se zavíraly malotřídní školy, klesala dopravní obslužnost a posléze docházelo k úbytku, nebo alespoň stárnutí obyvatelstva.

Druhým možným přístupem je přístup endogenní, při němž je kladen důraz na snahu o rozvoj přicházející zevnitř, tedy od samotných obyvatel venkova. Tento přístup se mi jeví logičtější, protože kdo jiný by měl rozhodovat o tom, jakým směrem se bude obec či život obce ubírat než její obyvatelé. V postatě stejný pohled má také Blažek, který v této souvislosti užívá pojem „selský rozum“, který je podle něj optimálním přístupem místního společenství vázaného na určité místo a dodává: „Selský rozum je takové vidění a myšlení, které vyrůstá z místního způsobu života. Není to myšlení jedné vesnice, ale myšlení odpovídající životu v jedné vesnici. Protože každá obec je jiná, nelze místní postřehy a nápady přejímat beze zbytku" (Blažek 2004: 13). Podle mého názoru by takový rozvoj venkova byl možná ideální, ale v reálném světě se neobejde bez pomoci (nejčastěji finanční) zvenčí, protože způsob řešení problému dané lokality na jedné straně a samotná realizace řešení jsou dvě odlišné věci, a proto se domnívám, že endogenní a exogenní přístup musí fungovat společně.

Jak se při výzkumu v Němčicích ukázalo, je výše zmíněná typologie podle mého názoru nedostatečná, protože nezohledňuje současnou heterogenní sociální strukturu obcí. Při výzkumu v Němčicích jsem se setkal s problémem, který můj názor potvrzuje, a to různý pohled na rozvoj obce z pohledu nových obyvatel a starousedlíků. Ačkoliv můžeme směle říci, že se jedná v o endogenní přístup, dost možná by mu slušela vlastní

specifická kategorie. Ačkoliv jsou noví obyvatelé obce obyvateli obce stejně jako starousedlíci, žijí v obci většinou velmi krátce a navíc velmi často přicházejí z města, a proto existuje určitý předpoklad, že si s sebou přináší jiný způsob života, jinou životní filosofii a jiný žebříček hodnot, což se jistě projeví v jejich názorech na budoucí směřování vesnice. Mezi respondenty z řad starousedlíků převládá názor, že noví obyvatelé postupně převezmou vedení obce. Rozdíl byl v postoji k tomuto očekávanému jevu, někteří v tom problém nevidí, jiní z toho mají obavy: „*Ty noví si zvolíš svoje zastupitelstvo a budou si tady dělat co budou chtít a my s tím nenaděláme nic, protože jich tam je o hodně víc než nás tady*“ (Respondent č. 13).

Analytická část

5. Rozvoj obce Němčice

Němčice byly od 60. let 20. stol. obcí bez vlastní samosprávy, spadaly do působnosti nedaleké obce Ráby a v obci fungoval pouze Občanský výbor. V té době byla vybudována svépomocí povrchová kanalizace, chodníky, požární zbrojnice. Po roce 1990 získala obec samostatnost a mohla větší měrou rozhodovat o svém budoucím směřování. Jak se zmiňuji již v kapitole zabývající se popisem obce, v období před rokem 1990 v obci nepřibývali noví obyvatelé, obyvatelstvo spíše stárlo a v obci se mnoho změn neuskutečnilo.

První změny přichází až s vlastní samosprávou, kterou si vymohli místní obyvatelé. Zprvu se potýkali s určitými problémy pramenícími z jejich nulové zkušenosti se samosprávou. Přesto se v průběhu 90. let provedla plynofikace, bylo vybudováno veřejné osvětlení, rekonstruován obecní dům, opraveny místní komunikace, vybudováno nové víceúčelové hřiště a chodníky při druhé straně komunikace vedoucí obcí. Již před rokem 2000 začala obec prodávat stavební parcely a začátkem nového tisíciletí se v obci začalo stavět. Zatím pouze „uvnitř“ obce. V této době bylo již rozhodnuto, že se prodá parcela o výměře 6,5 ha stavební firmě, která na ní ve třech etapách výstavby realizuje svůj projekt 126 rodinných domů. V roce 2007 byla dokončena poslední etapa projektu, a tak v místech, které od původní obce odděluje strouha, vyrostlo 126 nových domů.¹⁴ Jako pozitivní vidím fakt, že satelit (jak tuto část obce nazývají jak obyvatelé původní části obce, tak i jeho samotní obyvatelé) a stará část obce je propojena po celé délce chodníkem i veřejným osvětlením, což na pohled napomáhá k optickému spojení těchto dvou částí Němčic. Obec počítá v blízké budoucnosti s další výstavbou, která by měla propojit původní část obce s novou ve větší šíři, protože v současné době je obec propojena pouze domy podél silnice. Nárůst obyvatel by měl přinést více finančních prostředků do obecního rozpočtu, na druhou stranu si je nutno uvědomit, že to pro obec bude znamenat také daleko větší náklady, ať již v souvislosti s odvozem odpadů, úklidem veřejných prostor,

---

¹⁴ Podrobněji se tímto tématem zabývám v kapitole - 6. Bydlení v obci Němčice

zajištěním autobusové dopravy do měst, kam obyvatelé jezdí za prací a děti do školy, nebo i veřejného osvětlení.

V současné době obec nedisponuje prostory, kde by mohla pořádat kulturní a společenské akce. Všechny tyto akce se pořádají v pro rostoucí obec již malých prostorách Němčické hospůdky. V dalších plánech obce je také vybudování budovy, která by měla plnit funkci jakéhosi multifunkčního centra, do něhož by se přemístil obecní úřad, ale také by zde vznikla místnost pro pořádání výše zmiňovaných kulturních a společenských akcí obce, ale podle představ místních by se dala využívat taktéž jako „malá tělocvična“ pro cvičení např. maminek s dětmi apod.

Z tohoto krátkého výčtu rozvojových aktivit obce lze vyčíst, že nejvýznamnějším počinem je obrovský stavební boom, který v obci v posledních letech akceleroval a který za velmi krátkou dobu takřka ztrojnásobil počet obyvatel obce. V této souvislosti je nevýhodou absence v podstatě veškeré sociální infrastruktury od školky, respektive školy, až po absenci například lékaře. V obci funguje malý obchod s potravinami, který ale přes markantní nárůst obyvatel obce v současné době bojuje o přežití, protože obyvatelé jsou zvyklí nakupovat si většinou ve městě, kam dojíždějí za prací. Stejně jako místní hospůdka trpí i tento obchod odlivem pracovních sil, které se podílely na výstavbě v obci.

5.1. Priority rozvoje obce z pohledu obyvatel

Starousedlíci jsou stejně jako nově příchozí obyvatelé spokojeni s fungováním obecního úřadu a oceňují snahy o zlepšení života v obci a budování infrastruktury, stejně tak chválí i práci starosty. Za pozitivní považují vybudování hřiště, chválí přístup starosty k novým obyvatelům a jeho snahy o začlenění nových obyvatel do života vesnice.

Pokud se ovšem důkladněji podíváme na názory na novou výstavbu a s ní spojený nárůst obyvatel, již nejsou při pohledu na ni úplně jednotní, ale dovolím si tvrdit, že většinou se snaží tuto situaci ignorovat a často na mé otázky reagovali slovy „tak když to tam chtějí mít, tak ať to tam mají, nás se to netýká“ apod. Několikrát podobná reakce tohoto typu mě donutila k otázce „Kdo to tam chce mít?“ Odpověď mě překvapila a poněkud změnila můj pohled na celé téma a zněla: „No, ti lidi, co tam bydlí“ (do té doby jsem chybně předpokládal, že hovoříme o starostovi, případně zastupitelstvu). Tento postoj jsem poté několikrát ověřil. Podobným způsobem se stavějí i k plánované další

výstavbě. Objevují se ovšem i zcela negativní stanoviska k výstavbě, která říkají, že s výstavbou vyloženě nesouhlasili a svoje pozemky by pro výstavbu v žádném případě neposkytli. Nutno ovšem dodat, že tyto spíše negativní stanoviska zaujímají původní obyvatelé obce především k výstavbě satelitu a na individuální výstavbu ve svém blízkém okolí se již nedívají tak skepticky. Starousedlíkům výstavba z jejich pohledu nic důležitého nepřináší, ačkoliv uznávají, že v obci je během dne živěji a po obci se pohybuje více lidí. Při hlubším zamyšlení poukazují na kladný vliv výstavby, potažmo nových obyvatel na obecní rozpočet.

Noví obyvatelé satelitu jsou s výstavbou v obci logicky spokojeni, vždyť v ní sami bydlí, ale určitá nejednotnost panuje v otázce plánované poslední etapy výstavby. Někteří respondenti vyjadřovali s další výstavbou svůj souhlas, jiní se obávali dalšího navýšení počtu obyvatel, či hluku a nepořádku spojeného s případnou výstavbou, což je jistě logické, protože výstavba bude probíhat v jejich bezprostředním okolí. *„Holt by se připojily další baráky a nic bysme s tím asi neudělali. My máme docela dobrou lokalitu, že jsme tady hnedka u kraje a tam by se s tím spíš prali ty lidi, co jsou u toho druhýho kraje. Myslím, že už by toho tady bylo hodně, už takhle to je hodně nahuštěný a chtělo by to trošku větší rozestupy“* (Respondent č.6).

Jak jsem se již zmiňoval, stará část obce stále nemá kanalizaci, většina respondentů ze staré části obce se shoduje, že by to byla dobrá investice, ale objevil se i názor, že by se následkem kanalizace zvýšily náklady na bydlení. To může do jisté míry souviset s tím, že lidé bez kanalizace žijí celý život a na vybudování kanalizace nenahlíží z pohledu přínosu pro životní prostředí, ale jako na věc, která jim „zbytečně“ prodrazí bydlení.

Během výzkumu jsem narazil na skutečnost, že v minulosti do obce dvakrát měsíčně zajížděl lékař, který předepisoval léky v místnosti obecního úřadu. Ovšem v současné době musí obyvatelé obce za lékařem buď do nedalekých Sezemic či Pardubic (dřív jezdili většinou pouze do Sezemic). Tento fakt se mi zdál s rostoucím počtem obyvatel ne úplně ideální, ale pro obyvatele to v současné době není limitující a dojíždění za lékařem jim nevadí. *„No lékaře máme ve městě, protože i když jsme se přestěhovali, tak to není tak daleko, takže dojíždíme k lékaři, ke všem vlastně doktorům do města“* (Respondent č. 3). I starousedlíci se v podstatě shodovali v názoru, že ani v době, kdy sem lékař zajížděl, nebyl příliš využíván a domnívají se, že ani v budoucnu by tomu nebylo jinak.

Obec by podle mnohých respondentů potřebovala kvalitnější obchod s potravinami, ačkoliv lidé poukazují na skutečnost, že většina z nich stejně nakupuje při cestě z práce ve městě a v místním obchodě, pokud ho využívají, nakupují pouze to nezákladnější. „Pro nás je jednodušší, když si sjedeme vlastně do Pardubic, protože jak říkám ta cesta tam pořád je, kde si nakoupíme jednou, dvakrát týdně a stačí nám to. My jsme teda zatím dva, takže výjimečně, kdyby mě něco chybělo, možná pečivo, že bych tam pro něco zašla jinak...asi jednou jsem tam byla“ (Respondent č. 6). Z výzkumu vyplynulo, že obchod je využíván spíše starousedlíky, i když i ti jezdí za většími nákupy do města.

K plánované výstavbě multifunkčního domu se ti co o tomto záměru obce vědí, stavějí pozitivně. Uznávají, že současné prostory bývalé „hasičárny“ jsou pro obec již nevyhovující a především v multifunkčním domě vidí možnost společenského vyžití. „No, něco jsme slyšeli, ale dneska už je pozdě, protože si vemte, jak léta prostě ubýhají a než se to postaví uplynou dva tři roky, a to už my budem starý, ale ty děti odtud jo, protože by to chtělo prostě nějakou zábavu, to by stmelilo tu vesnici. Takže já bych to viděla jako velice pozitivní“ (Respondent č. 7).

Podle názorů nových obyvatel by jedním z možných pozitivních kroků dalšího rozvoje obce bylo založení mateřské školy, která by v současné době rozhodně neměla problémy s malým počtem dětí a umožnila by rodičům posílat děti do školky v místě bydliště a v neposlední řadě by určitě napomohla většímu sblížení dětí bydlících v obci, které v současné době navštěvují školky v Pardubicích, Dřítči a Rábech. „Chtělo by to tady školku no, to je jasný, protože těch dětí tady je a bude hodně“ (Respondent č. 2).

Celkově lze říci, že starousedlíci mají větší povědomí o projektech, které se v obci chystají, a více se o budoucnost své obce zajímají. Ačkoliv je snaha o zapojení nových obyvatel do „veřejného dění“ (obecní zpravodaj, vybudován rozhlas...) respondenti se o chystaných projektech obce často dozvídali až ode mě. Podle mého názoru je to dané jak nižším zájmem nových obyvatel o dění v obci, tak i vazbami mezi starousedlíky, mezi kterými více funguje předávání informací. Na veřejné schůze obecního zastupitelstva nechodí noví obyvatelé obce, ale ani starousedlíci, kteří ovšem mají svoje zástupce v obecním zastupitelstvu, a od nich se mohou informace šířit po staré části obce „přirozenou cestou“.

Problémem se může jevit dopravní obslužnost. Starousedlíci s ní jsou vesměs spokojeni a shodují se, že v tomto ohledu došlo v poslední době k výraznému zlepšení.

Noví obyvatelé naopak toto nadšení zcela nesdílejí a přiznávají, že by si dovedli představit lepší propojenost s okolním světem, ale kladně hodnotí výstavbu zastávky pro autobusy přímo v lokalitě nových domů. Několik respondentů především z řad nově příchozích obyvatel (ze satelitu) hovoří o nutnosti vybudování stezky pro pěší a cyklisty ve směru ke Kunětické hoře, která je častým cílem procházek a cyklistických výletů. *„Co je určitě potřeba udělat, to je chodník tady vlastně, když jdete z naší čtvrti, vyjdete ven z toho satelitního městečka a jdete směrem jako ke Kuňce, tak je potřeba tam udělat nějaký chodníček, protože po té silnici hodně vídám i maminky s kočárkami a takhle a je to dost nebezpečný, protože vlastně už je to za cedulí a lidi tam jako s těma autama lítají“* (Respondent č. 6).

5.2. Priority rozvoje obce z pohledu zastupitelstva

Cílem této části práce je nastínit důvody jednak současného, ale i budoucího směřování obce z pohledu zastupitelstva. Pro tuto analýzu budu využívat informace z rozhovorů se zastupiteli a především starostou obce, jehož názory ve většině případů reprezentují názory členů zastupitelstva obce. Tato skutečnost je nesporně dána tím, že většina zastupitelů je ve svých funkcích druhé či dokonce třetí volební období a podílela se tak na výrazné přeměně obce v posledním desetiletí.

Nejzásadnější otázkou v rozvoji obce byla mohutná výstavba v obci a jevy s ní spojené. Zastupitelstvo při rozhodování o budoucím směřování obce vidělo jedinou možnost na rozvoji obce v nárůstu obyvatel, protože to byl podle nich jediný způsob, který mohl naplnit obecní rozpočet a zajistit tak do budoucna chod obce po finanční stránce. *„Nejdůležitější bylo, aby ta obec se začala nějakým způsobem rozvíjet, aby měla zaručený jistý příjem z daní, nebo ze státního rozpočtu a tím pádem si mohla tu obec do budoucna prostě zvelebovat“* (Rozhovor se starostou). Poměrně překvapivou pro mě byla skutečnost, že se obec nepokoušela rozvinout na téma výstavby širší diskuzi mezi obyvateli obce a omezila se pouze na projednávání svých záměrů v zastupitelstvu. Ačkoliv samozřejmě schůze zastupitelstva jsou veřejné, domnívám se, že taková akce by si zasloužila širokou podporu obyvatel, nebo alespoň vyslechnutí některých, byť negativních názorů a věcnou diskuzi právě proto, že se děla na tak malé obci.

Poněkud složitější byla samozřejmě situace při rozhodování, jakým způsobem stavět. Existovaly dvě možnosti. První byla, že obec si pozemky sama připraví, zasítuje, vybuduje potřebnou infrastrukturu a posléze bude pozemky prodávat po částech budoucím stavitelům. Druhou možností byl prodej pozemků jako celku developerovi, který realizuje přípravu pozemku a posléze na nich i rodinné domy postaví a bude prodávat již postavené domy. Při rozhodování o způsobu realizace hrálo roli mnoho faktorů. Jedním z faktorů byla rychlost možné výstavby a s ní související rychlý nárůst obyvatel, ale především to byla neúměrně vysoká a pro obec v podstatě nedosažitelná cena, pokud by se rozhodla sama pozemky připravit. „*Zjistili jsme, že ty investice by byly vysoký na obec, sice by se asi nějakým způsobem vrátily, ale prostě ta obec neměla dimenzi tady tohle zajišťovat, neměla kapitál za prvé, neměla ani možnost si vzít úvěr tak vysoký, neměla majetek v podstatě žádný, tento dům, který se ohodnocoval až v týchle době nějak teprve a stejně byl ohodnocen velmi málo a neměla ani kapacitu - sílu toho obecního úřadu, tady jsme všechno externisti a to tenkrát pořizovat by znamenalo určitě jednoho pracovníka, kterej by všechno musel zajišťovat, hlídat a tak...*“ (Rozhovor se starostou). Jak již vyplývá z krátkého úryvku rozhovoru, obec zvolila cestu prodeje pozemku, na kterém se nachází dnešní satelit, developerovi a přímo novým stavitelům prodávala pouze pozemky „uvnitř obce“, u kterých již nebylo třeba budovat infrastrukturu.

S nárůstem obyvatel v obci došlo samozřejmě ke zvýšení nákladů obce, na veřejné osvětlení, úklid, apod. Obec musela také vybudovat chodníky spojující původní část obce s lokalitou satelitu, kde také vznikla nová autobusová zastávka. Tyto náklady jistě nebyly zanedbatelné, přesto je starosta přesvědčen, že se nárůst obyvatel v budoucnu kladně projeví v obecním rozpočtu: „*Do budoucna budou něco stát výdaje na chod obce, jak po stránce úřední tak úklidový, ale pořád se tam nechá každý rok dát nějaká koruna stranou a za nějaký dva roky udělat vždycky nějakou větší investiční akci*“ (Rozhovor se starostou). V roce 2009 se navíc ještě neprojevil nárůst obyvatel na příjmové stránce rozpočtu obce, protože rozpočet obce, respektive příspěvek ze státního rozpočtu pracoval ještě s daty, kdy měla obec kolem 200 obyvatel. „*Tenhle rok byl krušný, protože jak říkám nárůst obyvatel byl dvojnásobný a příjem byl prakticky stejný. Ted' jsme to tedy museli vydržet jak v dopravě, tak službách, co se týká osvětlení, údržby atd., ale od příštího roku už to bude jenom lepší*“ (Rozhovor se starostou).

V obci velmi rychle přibývá dětí, a tak se obec také musí vypořádávat s určitou poptávkou po mateřské škole. Ta v obci není a lidé byli vždy zvyklí posílat své děti do školek v okolních obcích. S příchodem mnoha mladých rodin se ale tato otázka stala opět aktuální, zvláště proto, že i sousední obce, které školku mají, mají naplněné kapacity, a tak musejí obyvatelé Němčic hledat místa pro své děti také v Pardubicích. Pro nově příchozí obyvatele tato skutečnost většinou nepředstavuje nepřekonatelný problém, na druhou stranu to ale samozřejmě není nic příjemného. Ani z ekonomického hlediska není tato situace pro obec výhodou: *„My musíme přispívat podle školského zákona těm obcím, kam chodí děti do základní školy a většinou i mateřských. A z toho není možno vykličkovat a tam nás to stálo spousta peněz, letos asi 250 tis“* (Rozhovor se starostou). Obec i z těchto důvodů uvažovala o tom, že by vybuodovala mateřskou školu ve své obci, ale nakonec od těchto záměrů ustoupila jednak kvůli vysokým finančním nákladům, ale také z důvodu obavy o funkci školky po odeznění „populačního růstu“.

Posledním „problémem“, se kterým se obec potýká i z důvodu nárůstu počtu obyvatel, je zajištění co možná nejlepšího autobusového spojení s okolními městy, kam dojíždějí děti do škol a obyvatelé za prací. V tomto směru se podle starousedlíků mnohé zlepšilo, autobusů přibylo a i noví obyvatelé jsou s autobusovou dopravou vesměs spokojeni. Veřejný dopravce zajišťuje spojení obce s Hradcem Králové (třináctkrát denně) a Pardubice (čtrnáctkrát denně). Jeho provoz je dotován krajem. Z Pardubic do obce také zajíždí autobus MHD číslo 16 (šestkrát denně v pracovní dny a čtyřikrát o víkendu), který si musí platit obec.

5.3. Plánované investice obce pro nejbližší období

Obec Němčice plánuje v nejbližší době několik nákladných investičních akcí, které by měly přispět ke zvýšení kvality života v obci a které by do jisté míry měly také reagovat na nárůst obyvatel v obci. *„My co jsme chtěli, jsme de facto splnili tím letošním rokem. Takže nám zbývá chodník ke Kunětický hoře, který ani v plánu na toto volební období nebyl a chtěli bychom dodělat tu kanalizaci. Ta bude stěžejní, pokud dostaneme dotaci a pak to jsou drobný akce už jenom jako opravy, dovybavení sportovišť...atd. No a dotáhnout to řízení s tím multifunkčním domem a mít to připravený“* (rozhovor se starostou).

Na rozdíl od původní části obce je v lokalitě satelitu kanalizace. Tímto konstatováním se zároveň dostávám k prvnímu tématu, které je v budoucnosti jedním z prioritních v rozvojových plánech obce. Obec by v nejbližší době chtěla kanalizaci vybudovat i v původní části obce. Tuto akci by chtěla obec financovat s využitím dotačních programů a z peněz utržených za prodej pozemku. Ačkoliv si je zastupitelstvo vědomo, že, jak jsem se již dříve zmínil, ne všichni starousedlíci jsou z budování kanalizace nadšení, je přesvědčeno o správnosti této investice a nechce ji odkládat.

Dalším neméně důležitým investičním záměrem obce je vybudování multifunkčního domu, ve kterém by měl své sídlo obecní úřad a počítá se zde s vytvořením prezentace nejdůležitějších momentů z historie obce. V objektu by byl také společenský sál, který by se využíval při pořádání kulturních akcí, ale zároveň by mohl být sálem pro sportovní vyžití dětí a dalších obyvatel obce. Další místnosti by měly sloužit zájmovým spolkům. Nový dům by tedy měl nejen funkci reprezentativní, ale měl by být také místem setkávání obyvatel obce. V současné době je hotový projekt tohoto domu a běží přípravná řízení. V souvislosti s výstavbou tohoto domu se uvažovalo také o tom, že by v něm mohla být ordinace praktického lékaře. Od tohoto záměru ale obec nakonec ustoupila. Už nyní je ale jisté, že v nejbližších letech objekt postaven nebude. Důvodem jsou průtahy ve správním řízení, během nichž obec překonala hranici 500 obyvatel, a již nemůže využít dotační program, který měl tento objekt z velké části financovat, protože ten byl určen právě obcím do 500 obyvatel. Nyní bude muset obec hledat jiný dotační program, jehož podmínky by splňovala, a to může být běh na dlouhou trať.

Třetím významným investičním záměrem obce pro nejbližší období a zároveň zřejmě nejdříve realizovaným je vybudování stezky pro pěší a cyklisty, která by spojovala obec s nedalekou Kunětickou horou, která je oblíbeným cílem procházek a výletů místních obyvatel. V současnosti je jedinou možností, jak se ke Kunětické hoře dostat, cesta po poměrně rušné, úzké silnici, což není ideální z hlediska bezpečnosti, ale ani samotného zážitku, kterým by výlet měl být.

V neposlední řadě ale také není možné opomenout chystanou další výstavbu v obci, ačkoliv již přímo nesouvisí s rozvojovými plány obce, protože tentokrát by mělo dalších 50 až 60 rodinných domů vyrůst na soukromém pozemku. To ale nic nemění na tom, že obec musí k tomuto záměru vydat územní rozhodnutí. Současné zastupitelstvo s další výstavbou souhlasí a vidí v ní další posun v rozvoji obce, takže by jí nemělo nic bránit.

Jak můžeme vidět ze srovnání názorů obyvatel obce a chystaných investičních záměrů, zastupitelstvo se snaží reagovat na určitou poptávku občanů a pracovat v zájmu jejich spokojenosti, což je rozhodně pozitivní. Je zřejmé, že díky prodeji pozemků disponuje obec určitým kapitálem, díky kterému může tyto poměrně nákladné akce plánovat a snad i realizovat. Otázkou samozřejmě je, které z těchto záměrů zastupitelstvo obce stihne realizovat před podzimními volbami, případně, jestli se i nově zvolení zastupitelé budou chtít vydat stejnou cestou.

6. Bydlení v obci Němčice

Zatímco do roku 1990 probíhal v České republice proces urbanizace, tedy stěhování lidí z venkova do města, po roce 1990 se tento vývoj pomalu obrací. Klíčovým faktorem, který hrál roli při procesu urbanizace, byla komplexní bytová výstavba - tzv. KBV. Během této výstavby vznikalo především ve velkých a okresních městech velké množství bytů, většinou v panelových domech. Vrcholu dosáhla tato výstavba v roce 1975, kdy bylo postaveno 100 tisíc nových bytů. V roce 1989 bylo toto číslo 55 tisíc nově postavených bytů a v roce 1995 pouhých 13 tisíc bytů. Z těchto údajů vyplývá, že velká část populace ČR bydlela právě v bytech KBV (Miller 2009). S rostoucí životní úrovní a zhoršujícím se stavem těchto bytů se postupně zvyšovala poptávka po lepším bydlení. To je možná jeden z důvodů, proč se v posledních letech stal vlastní rodinný dům snem velké části české populace.

Na většině míst v České republice můžeme být svědky toho, jak rostou stále nové a nové domy. Není to jev, který bychom mohli pozorovat pouze v zázemí velkých měst, ale také v jejich okolí a v místech relativně snadno z těchto měst dosažitelných. Jedním z důležitých faktorů, který nepřímo rozvoj tohoto fenoménu podporuje, je určitě rozvoj automobilové dopravy, která umožňuje nebydlet přímo v centrech měst, kde můžeme předpokládat především bytovou výstavbu, ale i ve vzdálenostech, které mimoměstské obyvatele neomezují, protože jsou autem snadno dosažitelné. To ale samo o sobě samozřejmě nevysvětluje vzrůstající poptávku po bydlení v rodinných domech.

Důležitou roli hraje bezesporu ekonomické hledisko - bydlet v rodinném domě totiž znamená bydlet ve svém, což je samozřejmě rozdíl oproti bydlení v bytovém domě, ať již jako majitel bytu nebo jeho nájemník. Rovněž mezi vlastníkem bytu a vlastníkem rodinného domu je podstatný rozdíl. Výhradním vlastníkem rodinného domu je pouze jeho majitel, zatímco v bytovém domě může být vlastníků bytů mnoho a o střechu nad hlavou a o určitou svobodu dělat si ve svém domě co chtějí jeho obyvatelé přicházejí. V přeneseném významu může být platné rčení „mít vlastní střechu nad hlavou“. Ačkoliv na tuto „střechu“ se musí vynaložit obvykle větší náklady než na bydlení v bytovém domě, je určitě z mého pohledu lepší splácet hypotéku s vědomím, že mi dům bude jednou patřit, než-li platit nájem v bytě, který nikdy nebude můj. Z tohoto pohledu jsou snahy o bydlení v rodinném domě zcela racionální.

Rodinný dům může být také znakem určitého sociálního postavení a napomáhat zvyšování prestiže jedince. Podle sociologa Hartmuta Hausermanna je „rodinný dům především symbolem nezávislosti, jistoty a osobní svobody. Samotná vila je vrcholem individualizace a emancipace - procesů, jež jsou pro dnešní společnost charakteristické“ (In Hnilička 2005: 22). V návaznosti na výše zmíněné faktory jsem si kladl několik otázek a v prostředí Němčic na ně hledal odpovědi. Co vlastně lidi láká na bydlení v rodinném domku? Jak si tento dům představují? Proč jim nevyhovuje bydlení v bytě? A naopak, dokázali by si lidé žijící na venkově v rodinném domě představit bydlení ve městě, v bytě? Lze srovnávat bydlení v rodinném domě několik kilometrů od centra města, s bydlením v bytě přímo ve městech, na které byla většina nově příchozích obyvatel do obce zvyklá?

V této kapitole soustředím svoji pozornost na analýzu důvodů, které hrají nejdůležitější roli při výběru bydlení v obci a především v lokalitě satelitu. Zaměřím se na obyvatele obce, kteří se sem přistěhovali v posledních letech, a budu hledat a analyzovat jejich motivaci k bydlení v této obci, potažmo rodinném domě. Současně se ale také pokusím ozřejmit vztah obyvatel původní části obce k místu bydliště a jeho výhodám a nevýhodám oproti bydlení např. ve městě. V neposlední řadě se zaměřím na jejich názory a vnímání nové výstavby v obci z estetického hlediska.

6.1. Charakteristika zástavby v obci

Obec Němčice se v posledních letech masivním způsobem rozrůstá. Před rokem 2000 bylo v obci méně než 60 popisných čísel, v roce 2009 je to již číselná řada do 230, která ještě čítá několik volných popisných čísel pro domy, které by se měly dostavět v nejbližší budoucnosti.

Z tohoto nárůstu je patrné, že obec Němčice může být typickým příkladem obce, na níž se projevuje snaha lidí dosáhnout bydlení v rodinném domě. Obec tvoří rodinné domky nejrůznějších tvarů a velikostí. Tak jako ve většině historických obcí měly i v Němčicích až do počátku nové výstavby převahu jednopodlažní rodinné domy s hospodářskými staveními, s podlouhlým tvarem a s poměrně rozsáhlými zahradami.

Výstavba ovšem tento charakter zástavby zásadně změnila. V obci se postupně začaly objevovat moderní domy bez typických hospodářských stavení, ke kterým ale také obvykle přináležela poměrně velká zahrada. Na první pohled patrná změna ve výstavbě

přichází s vybudováním domů v lokalitě satelitu. V této lokalitě výstavbě dominují především dvojdomky, které do té doby obec v podstatě neznala. Výrazná je také změna ve velikosti zahrádek u těchto domků, které jsou v porovnání s původní obcí výrazně menší. V lokalitě satelitu se nacházejí také samostatně stojící domy, ke kterým náleží obvykle větší zahrada, než-li je tomu u dvojdomků. Rozdíl mezi původní zástavbou v obci a v lokalitě satelitu je patrný také ve tvaru domů, kdy v lokalitě satelitu se nacházejí pouze domy dvoupodlažní, zatímco v původní části obce jsou v hojné míře zastoupeny i jednopodlažní domky. Na rozdíl od původní části obce jsou domy v lokalitě satelitu mnohem jednodušší, působící celistvějším dojmem, než je tomu v původní části Němčic, na druhou stranu v souvislosti s okolním prostředím nepůsobí příliš přirozeně.

6.2. Charakteristika bydlení v satelitu

V satelitu byly postaveny řekněme tři druhy rodinných domů. Jedná se o dvojdomky, samostatně stojící rodinné domy a řadový dům, ve kterém se nachází devět bytových jednotek a který uzavírá lokalitu satelitu ze strany vzdálenější od silnice. Co do velikosti se jedná o domky s užitnou plochou od 80 - 108 m². Individuálně stavěné rodinné domy mimo lokalitu satelitu jsou obvykle větší, stejně jako zahrada, která k nim náleží. Domy v lokalitě satelitu se prodávaly již v době samotné výstavby, a tak si kupující, nyníjší noví obyvatelé Němčic, mohli upravovat interiér domu podle svých představ, ať již co se týče místní dispozice, tak i základních vnitřních úprav jako je například jiný druh podlah či obložení. Mezi mými respondenty bylo jen několik, kteří si po vlastním uvážení, nebo po radě architektů, nechali změnit vnitřní dispozici domu. Ostatní tvrdili, že jim developerem zvolená dispozice vesměs vyhovuje. Většina dotazovaných si naopak nechala změnit základní vnitřní vybavení k obrazu svému. *„Částečně jsme si mohli vybrat jakoby nadstandard. Takže třeba s vnějškem se nedalo dělat nic, jakoby s fasádou, s okna, dveře vnější, to je všechno součást projektu a podlahy a vnitřní obklady už jsou podle nás“* (Respondent č. 3). To se samozřejmě projevilo na celkové ceně domů, protože se v těchto případech jednalo o tzv. nadstandard, za který si museli nyníjší majitelé připlatit. *„Mohli jsme realizovat tzv. nadstandardy a ty byly draze zaplacený. Když jste chtěl jinou dlažbu, než jste měl ve standartu, tak jsme mohli zvolit tzv. nadstandard a ten sme museli draze zaplatit. Takže jsme se rozhodli pro ten nadstandard jenom u těch věcí, který už si*

nemůžeme časem změnit“ (Respondent č. 8). Ve většině případů k domu nenáleží garáže a auta stojí buď před domy nebo vedle domů v individuálně budovaných neuzavřených přístřešcích.

Barvu fasády ani tvar domu obyvatelé satelitu ovlivňovat nemohli, stejně jako velikost zahrady, ta byla u každému domu dána projektem. Celá lokalita satelitu na mě působila jednoduším dojmem, což byl asi záměr architektů, potažmo developera, ale pro český venkov i původní Němčice se jeví jako značně atypická. Důležitou roli při jejím formování hráli také památkáři, kteří se výstavbou museli zabývat z důvodu blízkosti Kunětické hory a zachování rázu krajiny v jejím okolí. I tento faktor hrál podle výpovědi starousedlíků důležitou roli při tvorbě konečné podoby této lokality a obecně ovlivňuje i výstavbu v prakticky celých Němčicích. *„No tak tady ke všemu musí bejt vyjádření památkářů na cokoliv, ať člověk dělá..já předělávám barák a musel jsem tam dát požadavek, že budu dělat to a to, a oni to musej schválit. Člověk se musí držet nějakých kritérií, že musí bejt pálená taška v barvě takový a takový, střešní okna musej bejt takový a takový v barvě dřeva, plastový okna taky v barvě dřeva, neexistuje bílý, i když jsou tady tací, že tady ty bílý maj, ale to nechápu, jak to povolili“* (Respondent č. 12).

Zajímavou roli měl při stěhování do nových domů obytný prostor. Při stěhování z městských bytů do rodinných domů bychom mohli předpokládat, že noví obyvatelé satelitu řešili problém nedostatku obytného prostoru ve svých bývalých bytech. Tato domněnka se ale ne vždy naplňovala. Někteří respondenti poukazovali na to, že po přestěhování je obytný prostor jejich domů de facto stejný jako v jejich původním bytě, ale důležitou roli při výběru domu hrála vidina okolní přírody a vlastní zahrádky. *„Tohle je malý 4+1, odpovídá to přesně našemu bytu velikostně, o jeden malej pokoj víc. Ale to není o tom, to je o tom kontaktu s přírodou“* (Respondent č. 7).

Celkově mohu říci, že všichni moji respondenti z této části obce byli se svým bydlením spokojeni. Nicméně se domnívám, že přes obyvateli satelitu deklarovanou spokojenost s bydlením má projekt svoje nedostatky. Obecně se k nedostatkům satelitních městeček vyjadřuje např. sociální geograf Ouředníček (2008): *„Většina nově postavených čtvrtí rodinných domků postrádá veřejné prostory, cesty spojující novou kolonii s okolní krajinou a sídlem, návaznost na starší zástavbu, čímž přispívá k prostorové i funkční fragmentaci původních sídel. Srovnáme-li architektonické prvky, vybavenost domů, funkce zahrad nebo urbanistickou koncepci zástavby, existuje výrazný rozdíl mezi*

vzhledem nových domů a původní vesnickou zástavbou.“ Toto shrnutí poměrně přesně vystihuje i situaci v Němčicích, ačkoliv zde je v této lokalitě dětské hřiště, které částečně plní funkci veřejného prostoru. K těmto poznatkům musím ještě doplnit určité místní specifikum. Tím je u rodinných domů v lokalitě satelitu absence jakýchkoliv úložných prostor pro úpravu například venkovního zázemí domů. K domům totiž nenáleží žádná technická místnost. Přesto, že domy mají relativně malé zahrady, jejich obyvatelé se musí vypořádat s tím, kam uložit základní zahradní náčiní nebo nábytek. Pokud se rozhodnou vystavět na svém pozemku zahradní domek, který by jim problém s nedostatkem místa vyřešil, není to pro ně jednoduché, jednak z důvodu už tak relativně malé plochy zahrady, ale také kvůli povolením památkářů, kteří nad jejich stavbami dohlížejí. Stejně je tomu i u zapuštěných zahradních bazénů, u kterých by také museli žádat o povolení s nejistým výsledkem. Jak je vidět, ideální lokalita z hlediska okolní přírody má i svá negativa. „*Lidi si kupovali malý baráky a ted' si tam stavěj ještě jeden barák, protože nemaj kam dávat všechny svoje věci*“ (Respondent č. 7).

Na otázky celkového architektonického vzhledu nových domů a jeho okolí jsem narazil i při rozhovoru se starostou obce, který si byl vědom určitých nedostatků. „*Samozřejmě ta výstavba je trošku poplatná komerčním záměrům té firmy, ta dimenze je tak na hraně toho, co se líbí památkářům i kvůli té architektuře, když to řeknu takhle. Je to prostě takovej kompromis developera těchletěch institucí. Developer...samozřejmě měl podmínky, aby tam byl určitý počet domů a nějaká ekonomická výtěžnost z toho území zpětná, protože ty investice do té infrastruktury, to se pak potvrdilo, byly obrovský*“ (Rozhovor se starostou). V obci se chystá i další etapa výstavby, při které by mohlo v obci vyrůst až 60 rodinných domů. Při projektování těchto rodinných domů by měly být podle starosty využity zkušenosti získané z předchozí výstavby a nedostatky by měly být v co největší míře odstraněny.

6.3. Motivace obyvatel satelitu k volbě rodinného domu

Jak se v průběhu výzkumu ukázalo, nejdůležitějším motivačním faktorem ke stěhování byla vidina samotného rodinného domu. Většina obyvatel satelitu pochází z bytů v okolních městech a bydlení v rodinném domě bylo jejich snem. „*No mě to táhlo do domku...už jenom vize té zahrádky a vlastnictví jako, protože my jsme bydleli v městským*

bytě, takže taky taková ta touha být v katastru“ (Respondent č. 3). Vzhledem k tomu, že se většinou jedná o mladé rodiny, které již mají, nebo v nejbližší době plánují děti, byl pro ně rodinný dům vhodnou volbou i vzhledem ke zvětšení svého životního prostoru, navíc se zahradou, která může být i bezpečným a klidným „hřištěm“ pro jejich děti. Během výzkumu jsem se poměrně často setkával s tím, že alespoň jeden z dospělých žijících v rodinném domě v Němčicích měl nějakou zkušenost s bydlením v rodinném domě v jiné lokalitě (minimálně z dětství), ale pouze jednou jsem se setkal s tím, že by se rodina stěhovala přímo z jiného rodinného domu. Faktor určitých vzpomínek, či dobré zkušenosti, mohl hrát důležitou roli při úvahách o novém bydlení a upřednostnění koupě domu před koupí bytu. *„My jsme bydleli v paneláku, já sem v bytě vlastně i vyrůstala, ale manžel je z rodinného domku a v paneláku v žádném případě zůstat nechtěl“* (Respondent č. 9).

Při výběru domu hrála významnou roli také lokalita, která je podle většiny respondentů ideálním výchozím bodem jak z hlediska dojíždění za zaměstnáním, tak co se týká přírody a okolního prostředí. V tomto ohledu se nově příchozí obyvatelé jednomyslně shodují se starousedlíky. Obě tyto skupiny kladly důraz na okolní přírodu, Kunětickou horu v dosahu pěších procházek, stejně jako řeku Labe, či nedaleké písničky, které lze využívat na letní koupání. Prostředí plné zeleně a klidu působí jako protipól přeplněného prostoru a hlučného prostředí ve městě. Současně toto prostředí nabízí neopominutelný prostor pro aktivní odpočinek. *„Nás hlavně zaujala lokalita, to byla naše podmínka, aby v té lokalitě byla příroda, hodně zeleně a voda, což jakoby to okolí tady hodně splňuje...navíc tady je krásnej výhled na Kuňku“* (Respondent č. 6).

Neméně významnou roli hrála také samotná cena domu, která byla v době, kdy si dům kupovali, velmi příznivá. Vzhledem k tomu, že většinovými obyvateli v lokalitě satelitu jsou mladé rodiny, můžu si dovolit tvrdit, že cena hrála skutečně významnou roli. Chtít vlastní dům je totiž pro mnoho lidí krásná představa, ale již ne tak lehce dosažitelná. V případě domů v lokalitě satelitu cena domů takřka odpovídala cenám stejně velkých bytů ve městě, což bylo v souvislosti s výše zmiňovaným velkým lákadlem. *„Když se to tady dělalo, tak oni to vlastně inzerovali jako rodinný dům za cenu bytu...což nás určitě zaujalo“* (Respondent č. 9).

S původní kupní cenou domů může souviset také skutečnost, že mnoho domů je již po necelých dvou letech od převzetí opět na prodej, tentokrát ovšem za výrazně vyšší cenu, než jaká byla ta původní, nebo se pro ně hledají nájemníci. Přestože se do jisté míry jedná

o moje spekulace, které by zasloužily samy o sobě důkladnější analýzu, na základě několika rozhovorů s respondenty se mohu domnívat, že se dům v Němčicích (satelitu) mohl stát také lákavým investičním záměrem - levně koupit od developera, draho prodat. Jedná se spíše o ojedinělé případy, ale při pohledu do nabídky realitních kanceláří jistě nezanedbatelné. Další důvod k prodeji domu může být prozaičtější. Rodina se nedokázala sžít s novým prostředím, popřípadě po nastěhování zjistila, že jí „něco na novém bydlení nevyhovuje“. *„Člověk, kterej bydlí v paneláku, tak na tohle není zvyklej. Tady zrovna naši sousedi to nezvládli, ty si to neuvědomovali, že to stojí čas i peníze, tak to prodali a nastěhovali se zpátky do bytu“* (Respondent č. 5). I s takovými případy jsem se při rozhovorech s respondenty setkal. Procentuelně posoudit, který případ ze dvou uvedených je častější, si netroufám už jenom proto, že první s druhým se nemusí vzájemně vylučovat.

Vidina vlastní zahrádky tvoří u obyvatel satelitu, ale i starousedlíků základní předpoklad pro ideální bydlení. Obyvatelé satelitu po ní toužili a byl to jeden z nejdůležitějších parametrů při výběru bydlení a starousedlíci si bez ní neumějí svůj život představit. K podobným názorům dochází ve své knize také Hnilička: *„Motiv vlastního venkovního obytného prostoru je třeba považovat za podstatný předpoklad kvalitního bydlení a nelze jej podceňovat. Zahrada u rodinného domu je jednou ze zásadních pohnutek, kvůli které vyrůstají kolonie rodinných domů i v natolik odlehlých končinách, že zde bude bydlení kvůli každodennímu dojíždění jen stěží pohodlné“* (Hnilička 2005: 23).

Během výzkumu jsem se nesetkal s respondentem, který by hovořil o touze mít vlastní rodinný dům pro zvyšování osobní prestiže. Podle mého názoru to zcela nevylučuje závěry výše zmiňovaného Häussermanna, který právě v tom spatřuje jednu z hlavních motivací pro bydlení v rodinném domě. Ačkoliv obyvatelé nehovoří přímo o prestiži, tak výhody spatřují v získání určité nezávislosti a osobní svobody. *„Bydleli jsme v bytě, takže jsme chtěli mít něco vlastního a neřešit pořád problémy v baráku. Tady je klid, zahrádka, takže i pro děti to je ideální“* (Respondent č.10).

6.4. Představy o ideálním bydlení

Jednoduše vymezit, jak si obyvatelé Němčic představují svůj ideální rodinný dům, je v podstatě nemožné. Rozdílné pohledy totiž v tomto směru panují mezi původními obyvateli obce a nově přistěhovanými obyvateli. Zatímco obyvatelé satelitu jsou se svým

bydlením spokojeni, tak starousedlíci se k jejich bydlení vyjadřovali spíše kriticky. Proto budu v této kapitole pracovat především s představami starousedlíků o ideálním bydlení. Jedno je ale pro obě skupiny společné, a to důležitost okolního prostoru náležejícího k domu, respektive zahrady. Obě tyto skupiny se shodují, že právě zahrada hraje v jejich vnímání a celkovém nahlížení na kvalitu bydlení v rodinném domě obrovskou roli. Rozdíl je ale v nárocích na velikost zahrad a jejich využití.¹⁵

Starousedlíci si neumějí život v lokalitě satelitu představit hlavně proto, že se jim zdají domy příliš blízko u sebe a disponují jen velmi malou plochou zahrady. „*Mně by to asi hrozně vadilo, já nevím...Mně by vadilo jako bydlet i v paneláku a tohleto je skoro totéž až na to, že tam je kousek toho území nějakého, ale taky koukáte vlastně z talíře do talíře*“ (Respondent č. 14). Spíše se jim líbí individuálně stavěné rodinné domy, které mají větší zahrady a jsou od sebe více vzdáleny. Většinou připouštějí, že bydlení uvnitř domu v satelitu může být příjemné, protože zde předpokládají pěkné a moderní zařízení.

Ovšem sami si nedovedou představit, že by se ze svého rodinného domu přestěhovali, například do bytů ve městě. Jako nejčastější důvody uvádějí neosobní mezilidské vztahy ve městě, hovoří o vyšší hustotě obyvatel ve městě, která by jim nevyhovovala, stejně jako o absenci zahrad a okolní přírody. „*No asi bych tam ani neuměla bydlet, protože když tam jedem ke známým a máme jet výtahem, tak jsme z toho celý špatný, protože to ani „neumíme“ . A třeba v tom paneláku, když si vezmete kolik bydlí lidí, tak se třeba ani neznej a nemůžou si ani vylízt na zahradu. Já si to ani neumím představit*“ (Respondent č. 11). Podobně se k bydlení ve městě vyjadřovali i noví obyvatelé obce, kteří si poté, co okusili bydlení v rodinném domě, uměli jen stěží představit, že by se například měli vrátit zpátky do bytů ve městě. „*Do paneláku určitě ne...i když jako všechno je možný v dnešní době, co si budeme povídat jako finance, že jo...ale jako chybělo by to jako určitě*“ (Respondent č.2).

Na mnoha domech v původní části obce je vidět evidentní snaha o zlepšení kvality bydlení, provádějí se rekonstrukce a zateplování domů, ale i výměny oken za plastová, atd. „*No to je rekonstrukce, to je třicet let starej barák a je to potřeba už prostě. Už tenkrát na tom byla daná stará střecha, že se šetřilo, takže ty tašky už jsou špatný, takže budem dělat novou střechu při té příležitosti, tady to bylo ze dřeva a dřevo za těch třicet let už bylo ztrouchnivělý, shnilý, takže prostě jenom se to nahrazuje. To jak to vypadalo, vypadá to*

---

¹⁵ Více v kapitole 7.1. Hospodářská zahrada se stává minulostí

furt stejně, jenom se rekonstruuje a taky kvůli úspoře energií. Takže nový plastový okna a zateplení fasády budem taky dělat“ (Respondent č. 12).

Dalším neméně podstatným důvodem, proč si starousedlíci nedovedou představit bydlení v lokalitě satelitu je odlišný životní styl jejich obyvatel a s tím spojené kladení určitých požadavků na to, co má dům splňovat. Zatímco obyvatelé satelitu mají dům a zahradu spíše jako místo relaxace, starousedlíci jsou stále, i když dnes již v daleko menší míře než dřív, zvyklí na zahradách svých domů pěstovat nejrůznější plodiny či chovat slepice, apod. Pro starousedlíky je tedy logicky nepochopitelné, jak mohou lidem vyhovovat domy z lokality satelitu. Způsob života na těchto dvou stranách obce je zkrátka rozdílný a s tím souvisí právě odlišné nároky na rodinný dům.

Při hodnocení toho, co je pro koho ideální dům, si ale musíme také uvědomit, že každý má jiné ekonomické možnosti a že si tedy každý nemůže dovolit postavit velkou rodinnou vilu na obrovském pozemku se zapuštěným bazénem, i když by o to třeba stál. Bydlet musíme všichni a jak ukazují trendy posledních let, mnoho lidí chce mít vlastní rodinný dům se zahrádkou. Tyto domy mohou vypadat rozdílně co do velikosti i vkusu jednotlivých lidí, ale měly by splňovat základní představy o bydlení jejich majitelů. Je jen škoda, že v dnešní době se jen malý důraz klade na vhodnost umístění staveb v krajině a bezprostřední okolí onoho vysněného bydlení, jak o tom hovoří mnozí kritici satelitních městeček. V této obci, na rozdíl od jiných, výstavba nepostupovala živelně, ale vzhledem k blízkosti Kunětické hory museli stavbu povolit také památkáři a tak by v případě Němčic mělo být umístění domů v krajině a jejich architektonický vzhled v souladu s okolní přírodou. Názory na to, zda to tak skutečně je, se můžou samozřejmě lišit. *„Mně osobně se to vůbec nelíbí, já sem takhle byla na tý Kunětický hoře a to teprve začali stavět a když jste se dřív podíval, tak jste viděl tam tři chaloupky na tý pravý straně a pak jenom pole. Bylo to takový venkovský no a potom, když jsem viděla tamto, tak říkám, tohle nejsou Němčice“ (Respondent č. 18).*

6.5. Výhody a nevýhody bydlení v obci

Výhody bydlení v nové lokalitě jsou již částečně uvedeny v kapitole Motivace obyvatel satelitu k volbě rodinného domu, přesto bude myslím přínosné ještě jednou tyto

výhody shrnout, doplnit o nevýhody bydlení v lokalitě a především je propojit s poznatky získanými v původní části obce.

6.5.1. Výhody bydlení v obci

K nesporným výhodám bydlení v rodinném domě bezesporu patří soukromí, které tímto typem bydlení majitelé získávají. Jako majitel rodinného domu získáte nejenom budovu, ve které vás nebudou rušit sousedé, od kterých vás v panelové výstavbě dělí pouze stěna, ale současně získáte i pozemek v okolí domu. Tato teze ale v lokalitě satelitu úplně neplatí, protože jsou zde i dvojdomky, které společnou stěnu mají, a i zahrady jsou velmi úzké, jedna vedle druhé. Na druhou stranu dům a zahrada, ať již velká nebo malá, je ohraničena plotem, který fyzicky ohraničuje rodinné teritorium, tedy prostor, kde jste doma, kde se máte cítit v bezpečí. Zde bych si dovilil použít anglické přísloví, které tento vztah k rodinnému domu vystihuje asi nejlépe, „můj dům, můj hrad“. Dovoluji si tvrdit, že v dnešním uspěchaném světě, kdy je člověk každodenně vystavován velkým tlakům společnosti, je pro něho z psychologického hlediska velice důležité mít svůj prostor, kde může relaxovat a alespoň na chvíli uniknout hektické době. To jsou podle mého názoru hlavní devizy bydlení na venkově, potažmo v rodinném domě, a platí pro celé Němčice.

U rodinných domů v lokalitě satelitu je poměrně velký předpoklad, že vzhledem k tomu, že se jedná o domy nové, nebudou jejich majitelé muset investovat do oprav, a tak je pro ně placení hypotéky přijatelnější, než-li placení nájmu v bytech ve městě, které navíc nesplňují jejich požadavky. I malá zahrada je pro obyvatele satelitu posunem oproti bydlení v bytě a dokáže uspokojit požadavky obyvatel. Němčice jsou obklopeny přírodou, což je samozřejmě oproti bydlení ve městě velký rozdíl. *„Bydlení v paneláku Vás strašně sešroubuje a potom nemáte ty možnosti chodit ven, uvolnit se, s tou přírodou bejt spjatej. Tady to je úplně o něčem jiným, jsou tady krásný rána, krásný večery, to prakticky od dubna do takovýho října je to prostě super. Čili třičtvrtě roku máte prostě nádhernej život“* (Respondent č. 7). Pro některé obyvatele může být výhodou i společensky mnohem kontaktnější prostředí, než na jaké byli zvyklí z města.

Výhodou bydlení v původní části obce jsou větší pozemky okolo domů, které dávají předpoklad vyšší míry soukromí. Obyvatelé staré části obce dělí menší vzdálenost od místního obchodu i restaurace, sportovišť i samotného obecního úřadu, jednoduše by se

dalo říci, že jsou v centru dění. V neposlední řadě je to také větší vztah k místu, v němž bydlí, než je tomu v lokalitě satelitu, což je ale logicky dáno i dobou, kterou zde prožili.

Celkově lze výhody bydlení v Němčicích shrnout slovy jednoho ze starousedlíků: *„Je to kousek od Hradce, od Pardubic, v létě můžete jít do Labe, nekoupat, ale nic se nám nestalo, když jsme tam vlezli, můžete jít do té osady tady Kladivo, kde jsou vlastně chaty, kde je i les, můžeme jít na Kuňku, nemusím mít žádnéj dopravní prostředek, nanejvýš třeba kolo, ale můžu to absolvovat pěšky a nemusím pomalu ani nikam jet k moři 20 hodin autobusem, vyběhnu, tady jsem 5 minut u Labe, 5 minut tam, 10 minut na Kuňce, když napadne sníh, můžu vzít běžky, zas nemusím jet na hory, na podzim můžu vzít kolo a objet si to tady na kole. Myslím si, že je to tady ideální i na sport, na všechno“* (Respondent č. 11).

6.5.2 Nevýhody bydlení v obci

Na druhou stranu existují samozřejmě i určité nevýhody bydlení v rodinném domě i v této obci. Rodinný dům totiž nepředstavuje pouze bydlení, ale také starání se o tento dům, pokud v něm má vše fungovat nejenom pár let po dostavění, ale i v dalších desetiletích. Větší péči by teoreticky měly vyžadovat především domy v původní zástavbě. U nových domů, ať už individuálně vystavěných nebo v lokalitě satelitu, by tato činnost neměla být alespoň v počátku tolik náročná.

Současně také zahrada vyžaduje péči, pokud má sloužit jako místo, kde obyvatelé domu chtějí trávit svůj čas. Tady je situace podle mého názoru do jisté míry opačná. Pokud nebudu brát zřetel na pravidelné práce související s pěstováním nejrůznějších plodin, zahrady ve staré zástavbě jsou v podstatě vytvořené a vyžadují pouze rutinní práci. U nových domů zahrada vyžaduje počáteční investici fyzickou i ekonomickou. U nových domů v lokalitě satelitu, i individuálně stavěných rodinných domů, jsem se často setkával s tím, že při plánování zahrady dostával prostor zahradní architekt, či alespoň zahradník, který pomáhal s výběrem rostlin. Samotnou realizaci prováděli v lokalitě satelitu většinou jeho majitelé. Celkově je starost o zahradu pro většinu nových obyvatel obce do jisté míry neznámou záležitostí, která stojí čas i finanční prostředky. *„Máme víc práce okolo, jiný starosti. Byt je určitě jako řekla bych...není tam tolik práce jako u baráku vzhledem k tomu, že my máme i novostavbu, tak tý práce je víc, takže jsme se víc začali pohybovat*

venku, na zahradě a podobně. Je to prostě rozdíl bydlet v baráku, kde prostě přijdete domů a víte, že si sednete na zahradu, budete na vzduchu, kdežto když bydlíte v paneláku tak první, co uděláte, když přijdete domů tak pustíte televizi a tím to skončilo“ (Respondent č. 6). Na druhou stranu si nejsem jist, zda se to dá považovat za nevýhodu, protože většina příchozích do rodinného domu šla mimo jiné právě kvůli zahradě, a tak museli počítat s tím, že s ní bude také starost.

Další nevýhody bydlení v rodinném domě v obci Němčice je vzdálenost do práce, školy, školky a další sociální infrastruktury. Ačkoliv dochází k nárůstům hromadné dopravy zajíždějící do obce, pro obyvatele příchozí z města může být ztráta kontaktu s městem citelnější než pro obyvatele původní části, kteří jsou na život a na určitý stupeň odříznutí od města zvyklí. „Člověk byl zvyklý v tom městě, v tom Hradci, nebo v těch Pardubicích, že třeba jdete si sednout nebo tak a najednou nuda tady. Všude kam chcete, tak musíte autem, žádná sklínka někde, to je hrozně omezující. Tak to si myslím, že kdo si tohle neuvědomí, tak jsou pak ty lidi hodně zklamaný a tady nám se sousedi odstěhovali, támhle taky to nějaký lidi prodali“ (Respondent č. 5). Podobně je tomu i u ostatních služeb, které více postrádají noví obyvatelé, než ti původní, kteří jsou na současnou situaci zvyklí a nic jiného vlastně neznají.

Ačkoliv se to může zdát na první pohled neuvěřitelné, další nevýhodou bydlení v Němčicích je přítomnost Kunětické hory v jejich blízkosti. Němčice, a to hlavně jejich nová část, tedy satelit, se nachází v ochranné památkové zóně a nad případnými úpravami zahrad, stavby zahradních domů, bazénů, plotů apod. dohlíží památkáři, kteří musí zamýšlené změny posoudit s ohledem na dopady na krajinu a na celkový ráz zástavby. Jde tedy pro obyvatele obce o omezení, které jim neumožňuje den ze dne realizovat své nápady na úpravy a samozřejmě je limituje při realizaci svých záměrů a současně je také připravuje o čas při vyřizování žádostí o změny a úpravy na úřadech. Řekl bych ale, že je to cena za krásný výhled na Kunětickou horu, který se obyvatelům z obce nabízí, a jsou s ní smíření. „A viděl jste ten pohled na tu Kuňku, to je ten nejlepší pohled na Kunětickou horu, to je cena tadyhle toho baráku. Je úplně jedno jak je, co tam je, ale je to o tom si sednout a koukat. A když je úplněk a je vedle Kunětický hory, tak to je kýč, to je krásnej pohled“ (Respondent č. 7).

Pro nové obyvatele obce je také nové společensky kontaktní prostředí, které nemusí každému vyhovovat, což může být problém především v lokalitě satelitu, kde jsou domy

i zahrady v minimální vzdálenosti od sebe. Obyvatelé původní části obce, kteří jsou na prostředí vesnice, ve které se, jak se říká, nic neutají, zvyklí, ale zase nemusejí být nadšeni z toho, že se obec rozrůstá, přibývá nových obyvatel a dochází v podstatě k zániku poklidné vesnice pod Kunětickou horou.

Na závěr kapitoly o bydlení v obci je možné říci, že obec je, co do formy zástavby, rozdělena do dvou částí. První částí je původní historická obec, ke které se postupně nabalují individuálně stavěné nové domy, které ale více zapadají do celkového rázu obce. Část druhá, tj. část satelitu, se od původního charakteru výstavby odlišuje. Přesto, že se tyto domy jeví na první pohled značně rozdílně, jejich funkce se dnes již přibližují a nelze chápat domy v satelitu jako projev městského způsobu života a domy v původní části obce jako projev venkovského způsobu života. Tyto se totiž již značně propojují a i v původní obci žije typickým venkovským způsobem života mnohem méně lidí než dřív.

Na příkladu Němčic podle mého názoru platí teze architekta Rampicha, který vidí budoucnost českých vesnic v jejich rozdělení do dvou částí: „Naše vesnice kráčí ke stavu, který bude, jak by se řeklo hudební terminologií, bitonální. První tónina se bude ozývat v partiích kolem návsi, v centrech obcí: bude klasická, tradicionalistická. Domy tu budou mít formy, které se osvědčily v dobách, kdy se za každými vraty ozývalo bučení kravek, kdákání kachen a klepání kosal. Druhou tóninu uslyšíme spíše po okrajích a bude zahrnovat stavby s typovým určením hodně univerzálním. Importy z města se tu i nadále budou prosazovat vcelku bez potíží“ (Rampich 2004: 4). Až potud mohu s tímto výkladem souhlasit, pouze s tím rozdílem, že v Němčicích tato forma vesnice nepředstavuje budoucnost vesnice, ale její současnost. Rampich ale dále dodává: „Jako celek ale vesnice ještě dlouho neztratí svůj rurální charakter: králíci, slepice, zeleninové zahrádky či pár řádek brambor budou neodmyslitelně patřit i k těmto vilkám“ (Rampich 2004: 4). Na příkladu Němčic se tento pohled nenaplnuje, v lokalitě satelitu o rurálním charakteru vesnice podle mého názoru již hovořit nemůžeme a i ve staré části obce již slovo rurální ztrácí svůj původní význam, i když má k jeho naplnění rozhodně blíže.

7. Životní styl obyvatel obce - agrární kultura vs. konzumní způsob života

V předcházející kapitole jsem již naznačil, že životní styl obyvatel satelitu a původní části obce může být rozdílný. V této kapitole se pokusím o porovnání způsobu života obyvatel obou těchto částí obce podrobněji na základě provedeného empirického výzkumu a také zde nastíním změny životního stylu v návaznosti na společenské dění.

Život na české vesnici se vyvíjí, stejně jako se vyvíjí celá společnost. Dnes již nelze považovat společnost české vesnici za společnost s převažující agrární kulturou, spíše se česká vesnice přibližuje životnímu stylu města. „Zdá se, že zemědělský profil obce je stále více mýtem než skutečností“ (Skalník 2004: 41). Důležitým mezníkem ve vztahu venkova k zemědělství byla zcela jistě kolektivizace, v rámci níž přicházeli rolníci o svoji půdu a stávali se pracovníky zemědělských družstev či hledali jiné uplatnění. Do té doby bylo hospodaření na venkově samozřejmostí a kolektivizace tak byla tím prvotním impulsem vedoucím k proměně českého zemědělského venkova. „*Určitě, tady se hospodařilo, dědeček měl kravky, koně, a pak v tom roce asi 50, když se zakládaly ty družstva, tak jim to všechno sebrali. Stroje, všechno museli dát do JZD. Ty lidi, když si hospodařili, ke každému baráku patřilo pole, louka, les, jsou tady lidi, který maj i les, no a každej hospodařil*“ (Respondent č. 11). Kolektivizace samozřejmě významně ovlivnila životy jednotlivých lidí na venkově (samozřejmě nejen tam), ale ovlivnila i společenství vesnice a fungování jejích sociálních vztahů.

Pozemky vrácené v 90. letech 20. století potomkům těchto hospodářů, minimálně v případě Němčic, již nezačaly sloužit k původním účelům, což můžeme připisovat určitému ochladnutí vztahu venkovských lidí k půdě, nezkušeností s hospodařením a také již jinému způsobu obživy než před kolektivizací, který souvisel s dlouhodobou industrializací českého hospodářství.

V 90. letech souvisel odklon venkova od zemědělství podle mého názoru také s postupným přibýváním nových technologií v zemědělství, které má za důsledek, že v současné době stačí na stejnou práci mnohem méně lidí, než tomu bylo dříve. Následně počet lidí pracujících v zemědělství od roku 1989 neustále klesá. Obyvatelé vesnic tedy hledají většinou práci mimo své bydliště, ve městech, a zemědělství již není s venkovem

tak úzce provázáno. Odklon venkova od zemědělství je tedy dlouhodobý proces, který nenastal ze dne na den, ale byl logickým vyústěním technologického pokroku a kolektivizace.

V dnešní době je ale podpořen ještě jednou skutečností a tou je příliv obyvatel z měst na venkov. Tito lidé si s sebou přinášejí určité zvyky a způsob života, a tak ještě více urychlují proměny české vesnice. Přestože zemědělství již nehraje na venkově tak zásadní roli jako dříve, určité pozůstatky po něm stále můžeme nalézt. Jak píše Skalník: „Tradiční pouto k půdě se odráží v udržování intenzivně obdělávaných zahrádek, políček a v chovu užitkových zvířat“ (Skalník 2004: 41). V následující kapitole se zaměřím na to, jak skutečně vypadá současná zahrada na vesnici a na to, zda také odráží změny ve způsobu života obyvatel venkova, respektive Němčic.

7.1. Hospodářská zahrada se stává minulostí

V předchozí kapitole, ve které jsem se zabýval důvody, proč je bydlení v rodinném domě pro tolik lidí ideálem pro život, jsem došel k závěru, že jedním z nejdůležitějších aspektů je vlastní pozemek u domu - zahrada. V minulosti měla zahrada na vesnici funkci do značné míry hospodářskou, pěstovaly se zde základní potraviny, které se po sklizni skladovaly v nejrůznějších formách, ať již ve sklepích, zavařeninách, či v podobě sušení. Zahrada byla také místem, kde se chovala užitková zvířata. Jak se během výzkumu ukázalo, dnes tomu tak již zcela není a samozásobitelství potravinami, které bylo v minulosti nedílnou součástí života na venkově, postupně upadá.

V Němčicích bychom dnes mohli najít řekněme dva základní typy zahrad - a to zahradu okrasnou a zahradu užitkovou. Nutno říci, že toto moje pracovní vymezení není zcela přesné, protože i na převážně užitkových zahradách můžeme vidět snahu o zapojení prvků zahrady okrasné a i naopak v převážně okrasných zahradách můžeme většinou nalézt i prvky užitkovosti. V této práci budu za užitkové zahrady považovat takové, kde má užitková část proporčně větší podíl než zahrada okrasná. Podobně budu definovat zahradu okrasnou, tedy jako zahradu, kde má okrasná část proporčně větší zastoupení než zahrada užitková. I tentokrát můžeme využít rozdělení na původní část obce a na lokalitu satelitu, nebo i obecně nových domů v obci. V původní části obce převažují spíše zahrady, které lze považovat za užitkové, a pouze jejich část je koncipována jako okrasná. Naopak v lokalitě

satelitu s naprostou převahou dominují zahrady okrasné, pouze jedna zahrada ze 126 je užitkovou zahradou. V lokalitě satelitu je také mnohem častější, že se jedná o čistý typ okrasné zahrady bez náznaku užitkovosti.

7.1.1. Zahrada v původní části obce

Nyní se pojdme podrobněji podívat na obě předdefinované lokality a zaměřit se na analýzu jejich současného stavu a na důvody, které k němu vedou. Jak jsem již uvedl, v původní části obce mají stále převahu užitkové zahrady, ačkoliv starousedlíci by mi takové konstatování jistě rozporovali, protože jejich představy o užitkové zahradě by měly jistě přísnější kritéria a oproti jejich vzpomínkám je to, co já dnes řadím do kategorie užitkových zahrad, poněkud nadnesené. „*Kdopak chová ve vesnici třeba prasata, nedaj se kde sehnat, jsou drahý, dřív se hodně pěstovalo a dneska se spíš lidi věnují opravám baráků a každé se předháníme v tom, abychom měli kytičky na oknech, pěkně posekanou zahradu a od toho pěstování se spíš upouští*“ (Respondent č. 16). Přesto z mého pozorování vyplývá, že na většině zahrad v původní části, přesněji řečeno u původních domů, můžeme nalézt prvky typické pro užitkové zahrady. Ovocné stromy jsou na každé zahradě, stejně jako alespoň malý záhonek, na němž se pěstují nejrůznější plodiny - především zelenina. I v této části obce se najdou zahrady, na kterých již zeleninové záhony nenajdeme, ale i na nich jsou minimálně ovocné stromy. Na mnohých zahradách je možné zaznamenat chov slepic nebo jiných užitkových zvířat. Podle výpovědí respondentů jsou v obci stále i lidé, kteří chovají prasata, krávu apod., i když jejich počty postupně klesají. „*Tak čtyři, pět domů, kde chovají prasata, by se možná našlo... Já mám slepice, mám prasata, měli jsme kozu a králíky, ale máme velkou zahradu a ještě si pěstujeme a včely máme. Jinak máme jabka, brambory, mrkev, zeleninu a to si i skladujeme*“ (Respondent č. 11).

Přesto, že v původní části Němčic převažují užitkové zahrady, neustále se zmenšují plochy, na kterých se pěstuje a stejně tak se snižuje počet zahrad, na kterých se chovají užitková zvířata. V některých zahradách můžeme vidět pozůstatky bývalého hospodaření, ať již to jsou prázdné králíkárně nebo hospodářské budovy, které našly jiné využití. Takové konstatování je ale příliš jednoduché. Důležité podle mého názoru je zjistit, co k tomuto trendu vede. Zjednodušeně můžeme říci, že tento trend je důsledkem změny

v české společnosti po roce 1989, s tím související dostatek zboží na trhu a jiné pracovní nároky na obyvatele vesnic, kteří tráví více času zaměstnáním, a méně času jim zbývá na jejich zahrady. Respondenti se často shodovali na tom, že dnes již není pěstování či chování domácího zvířectva ekonomicky výhodné, a poukazovali na to, že se nejedná ani z časového hlediska o výhodnou činnost. „*Ted'ka vlastně všechno si koupíte za pár korun a zjistíte, co se ušetří času, člověk na to nemá ani čas, aby to zalejval. Studnu máme tady, která je skoro furt vyschlá, takže bysme neměli ani čím zalejvat a zalejvejte pitnou vodou, že jo, to se vám prodraží. Takže ono stačí jako trávu a ty tůje tady*“ (Respondent č. 14).

Pokud přijmeme tvrzení o ekonomické nevýhodnosti, zjistíme, že jediné, co obyvatele Němčic stále vede k tomu, že na svých zahrádkách pěstují nějaké plodiny, je určitý zvyk, koníček či představa, že to na venkovskou zahrádku zkrátka patří. „*Mám okrasnou zahradu a mám i ovocnou a zeleninovou. Nadávám na to, ale dělám to. Já jsem zvyklá...když vyrůstáte od mala v tom, že jdete na zahrádku a lecos si utrhnete, tak prostě mně to nedá a pěstuju to ted'ka taky tak. Sem to měla asi nějaký zažitý i když jako děti jsme na to nadávali, když jsme museli pomáhat*“ (Respondent č. 15).

7.1.2. Zahrada u nových domů

V lokalitě satelitu můžeme nalézt pouze jednu užitkovou zahradu, dokonce na ní stojí i skleník a pěstují se zde nejrůznější plodiny. Užitková zvířata tu ale nejsou. Ostatní zahrádky jsou pouze okrasné a jen na malém procentu z nich je malý záhonek se zeleninou, nebo například jahodami. „*No, prosadila jsme si já záhonek. No záhonek on není vidět, on je za zdí..je to tak jako odděleno - rajčátka, jahůdky. Já bych taky ani nechtěla mít plantáž, ale jsou tam 4 jahody a 2 rajčata nějaká dýně, takže nic velkého*“ (Respondent č. 3).

Vzhledem k tomu, že většina zahrádek se teprve vytváří nebo vznikly v nedávné minulosti, nenajdeme zde ani vzrostlé ovocné stromy a spíše ojediněle narazíme na mladé stromky například broskvoní. Absence vzrostlých ovocných stromů vytváří v této lokalitě zvláštní prostředí, které je mým představám o venkově značně vzdálené. Zahrady především uprostřed satelitu vypadají hodně jednotvárně. Dominuje na nich tráva a podél

plotu vysazené více či méně vzrostlé tují. Najdeme zde ale i zahrady, které mají k pojmu okrasná zahrada podle mého názoru blíže, zde je skladba okrasných rostlin širší a pestřejší.

Co mne překvapilo, byla absence zapuštěných bazénů, které zde prakticky nenajdeme. Důvodem může být jednak poměrně krátká doba od nastěhování nových obyvatel (bazény nebyly součástí projektu stavební firmy), relativně malé zahrádky o průměru cca 350 m² nebo nepříliš vstřícný postoj památkářů k této vymoženosti, ačkoliv někteří respondenti popisovali jejich, zvláště v poslední době poměrně vstřícný postoj. *„Bazény tady jsou spíš nafukovací...do země jich taky je jen pár u těch větších baráků, to je pravda. Ono se musí žádat o povolení, ale teďka už to celkem hodně povolují všechno. Památkáři hodně polevíli“* (Respondent č. 2).

Zahrádky v lokalitě satelitu mají především funkci relaxační, jsou prostorem pro odpočinek a letní posezení s přáteli či sportovní vyžití. *„Mně se strašně líbí ta zelená tělocvična teďka tomu říkaj, zelený trávník. Tak se tam hraje kriket, hraje se tam golf, bandbinton, míčové hry, no prostě zelenou tělocvičnu jsme z toho chtěli, takže tam stromky a zelenina nebudou“* (Respondent č. 4). Důvodem proč naprosto převažují okrasné zahrady, je podle mého názoru městský způsob života obyvatel této části obce. Lidé mají na aktivity na zahradě málo času a jejich vztah k ní není tak velký jako u starousedlíků a ani velikost samotné zahrady zahrádkářským aktivitám nepřeje. *„My tam zatím nemáme nic, ale až jednou budeme, tak si ji budeme zařizovat sami. Vzhledem k těm rozlohám tady to bude čistě okrasná zahrada“* (Respondent č. 5).

Samostatným tématem jsou nové domy mimo lokalitu satelitu. Vzhled jejich zahrad je rozdílný od obou předchozích. Převahu má okrasná zahrada, ale můžeme zde vidět i ovocné stromy, u některých domů i záhonek s pěstovanými plodinami a na jedné ze zahrad se dokonce chovají slepice. Pestrost těchto zahrad oproti těm v lokalitě satelitu je podle mého názoru dána především jejich větší rozlohou ve srovnání se zahradami v lokalitě satelitu a do jisté míry i tím, že v některých z nich bydlí potomci starousedlíků, tudíž lidé mající k zahradě větší vztah.

Po srovnání těchto dvou částí obce lze udělat jednoduchý závěr. Čím novější dům, tím je větší pravděpodobnost, že jeho zahrada bude koncipována především jako zahrada okrasná. Většinou v těchto domech bydlí lidé, kteří se do obce přistěhovali z města a k pěstování plodin nemají na rozdíl od starousedlíků vztah. V původní části obce pěstitelské a chovatelské aktivity také ubývají a to především z důvodu ekonomické

nenávratnosti této činnosti. Domnívám se, že i v budoucnu bude pokračovat trend změn ve funkci zahrad v Němčicích a stále bude přibývat zahrad okrasných, sloužících především k relaxaci a odpočinku, a naopak ubývat zahrad, na kterých se pěstují plodiny a chovají užitková zvířata.

Způsob života na venkově, respektive jeho proměny, není možné sledovat jenom při pohledu na zemědělský vývoj venkova a s ním spojené výše popsané proměny na zahradách venkovských domů. Pro mě byla práce v Němčicích o to jednodušší, že jsem se snažil především porovnávat způsob života v nové a původní části obce, což pro mě měl být odrazový můstek k pochopení změn způsobu života v této vesnici jako celku. Jak jsem již výše ukázal, nejviditelnější rozdíl ve způsobu života je možné vidět právě v zahradách rodinných domů. Při hlubším zkoumání jsem narazil i na další rozdíly ve způsobu života v nové a původní části, které analyzuji v následujících kapitolách.

7.2. Automobil jako základní předpoklad života na vesnici

V posledních letech se automobil stal nedílnou součástí našich životů a málokterá rodina si život bez něj dokáže představit. Nejinak je tomu i v Němčicích. Moje zkruslené představy o tom, že auto bude nedílnou součástí života především obyvatel nové části, vzaly rychle za své. V literatuře zabývající se satelitními městečky se velmi často upozorňuje na nemožnost žít v těchto lokalitách bez osobních aut. „Obrovské rozprostření osídlení do krajiny je podmíněno obrovským rozvojem (a nároky) individuální dopravy a naopak. Oslavovaná svoboda pohybu se změnila v otroctví motorizace. Všichni musí stále jezdit: do práce, za službami, zábavou, ke známým, vše je mimo bydliště“ (Baše 2002: 11). S těmito výroky musím souhlasit, v lokalitě satelitu jsem se setkal často s podobným hodnocením situace a s nutností si zvykat na to, že veřejná doprava není a samozřejmě ani nemůže být tak silně zastoupená jako ve městě. *„Taxikařím vesele taxikařím. Dojždím. No já tím, že mám to auto k dispozici, tak spokojená jsem. No, ale je toho málo, ten autobus jezdí, ale nejezdí.. je to tím, že člověk přijede z města a tam ta městská jezdí furt. Člověk přijde na zastávku a něco pojede, tady holt musí jít v době, kdy něco jede, a když se netrefí, tak jede za dvě hodiny. Je toho málo, ale zase chápu, že prostě tady ty lidi stejně ty auta mají a to posílení tý autobusový dopravy by asi nebylo*

úplně efektivní“ (Respondent č. 3). Na druhou stranu, názory jsou dosti podobné i v původní části obce. „*Dneska na vesnici bez auta nemůžeš žít, musíš k doktoroj, do práce a tak dále...*“ (Respondent č. 13) a to i přesto, že se většina starousedlíků shoduje, že autobusů jezdí mnohem víc než dřív. Rozdíly v pohledu na osobní dopravu nejsou tak velké, jak jsem očekával. Rozdíl je snad jen v tom, že noví obyvatelé obce byli z města zvyklí na větší množství veřejné dopravy a na to, že na v Němčicích tolik autobusů nejezdí, si musí více zvykat. Vzhledem k tomu, že mají většinou malé děti, které vozí do škol a nejrůznějších kroužků, užívají auto pravděpodobně častěji nežli starousedlíci. Nelze říci, že by automobil byl součástí života lidí jen v lokalitě satelitu, ale je nepostradatelnou součástí života i v původní části obce a podle mého názoru je na tom stejně nebo podobně každá česká vesnice. Nárůst automobilové dopravy jistě souvisí se změnami v životě obyvatel venkova, kteří již nenacházejí práci v zemědělství v okolí svého bydliště, ale za prací dojíždí do větších měst.

7.3. Trávení volného času

Změny ve způsobu života můžeme hledat také v samotném trávení volného času. Ve volném čase se zejména mladí lidé věnují aktivitám donedávna na venkově nevídaným: Výletům, rekreačním pobytům u moře, v horách apod., také televize, rostoucí vzdělání a vysoká prostorová mobilita vede na vesnici k přejímání některých městských postojů (Librová 1988: 134). Takové konstatování se na příkladu Němčic ukázalo poměrně pravdivé, ačkoliv znovu byly vidět rozdíly v postojích v nové a původní části obce. V původní části obce jsem se často setkával s postojem vyjadřujícím spokojenost nad trávením volného času v obci nebo jejím okolí: „*No, tak přes léto většinou tady, to přijede vždycky brácha nebo segra, tady si grilujeme, nebo když je nějaká ta akce tak chodíme na to hřiště, no, a takhle dvakrát, třikrát do týdne večer chodíme na to pivko do té hospůdky. No, určitě jsme spíš doma, na výlety nejezdíme*“ (Respondent č. 14).

V lokalitě satelitu byla tato spokojenost deklarovaná také, navíc určitá blízkost přírodě a útěk od ruchu města byly jmenovány jako jedny z motivací ke stěhování se na venkov, přesto jeho obyvatelé zdá se častěji vyjíždějí za zábavou mimo obec a to především během víkendů. V žádném případě netvrdím, že původní části obce se tyto vyjížděky za zábavou netýkají, ale jsou podle mého názoru méně časté a hlavně nejsou

považovány za nutné ke spokojenému životu. Z výzkumu vyplynulo, že existují rozdíly také v závislosti na věku respondentů. Zatímco ti starší se spíše drží v místech bydliště, mladší mimo něj odjíždějí častěji. V tom existuje podobnost s obyvateli původní části obce, kde také především mladší generace častěji hledá zábavu mimo domov. „*No malá to je zaměstnání na 24 hodin denně...a o víkendech jsme spíš mimo...jezdíme po výletech, návštěvách, fotbal...o víkendu jsme tady minimálně*“ (Respondent č. 2).

Podle mne je rozdílnost v nárocích na trávení volného času způsobena různými životními návyky a také rozdílnou věkovou strukturou v těchto dvou částech obce. V lokalitě satelitu žijí převážně rodiny s malými dětmi, které trávení volného času rodičů významně ovlivňují, jak je vidět i z poslední ukázky rozhovoru. Noví obyvatelé byli zvyklí na život ve městě a když chtěli do přírody museli vyjždět mimo město, zatímco pro starousedlíky tvořila příroda vždy součást života. Druhým důležitým faktorem je určitě věk obyvatel. Obyvatelé nové části jsou mladší, a tak jsou jejich touhy po cestování silnější, to samé platí pro mladší obyvatele původní části obce. Třetím faktorem je, že z města jsou tito lidé také zvyklí bez omezení, například dopravních, navštěvovat kulturní či společenské akce. Po přestěhování pro ně doprava představuje určitý problém, ovšem nejsou ochotni se kvůli němu vzdát svého společenského života a zažitého životního stylu. Pro starousedlíky by toto cestování mohlo znamenat určitou ztrátu pohodlí, a proto raději volí trávit volný čas v dosažitelném okolí.

7.3.1. Vnímání času

Dalším možným pohledem na způsob života na vesnici je pohled v rámci dichotomie města a venkova. Blažek (2004: 14) uvádí, že zatímco ve městě běží čas lineárně, na venkově běží cyklicky a tvrdí, že ve městě hraje roční období mnohem menší roli ve způsobu života, trávení volného času apod., na venkově by to podle něj mělo být naopak. V této souvislosti jsem chtěl zjistit, jestli skutečně i v dnešní době takové chápání času v Němčicích funguje, nebo zda se postupně důležitost ročního období vytrácí.

V původní části vesnice se důležitost ročního období potvrzovala. Respondenti mi často rozdílně popisovali svoje denní činnosti v návaznosti na roční období a tyto rozdíly si plně uvědomovali. „*Přes léto třeba se ani nedívám na televizi..pouštím si spíš rádio, abych teda nebyla úplně mimo, nebo si večer sednu k počítači a přeježu, co se dělo, abych*

věděla, co se aspoň děje...už ani si nekupuju moc noviny. Nějaký seriály nebo tak to mě vůbec nezajímá, prostě spíš ta zahrada nebo to okolí, sem venku prostě pořád. V zimě spíš se věnuju tomu šití třeba nebo těm koníčkům. ..něco si přečtu, atd. „(Respondent č. 11).

V lokalitě satelitu takové rozdíly respondenti nepopisovali. V jejich životech hraje roční období menší roli podle mého názoru právě kvůli již výše zmiňované rozdílnosti zahrad, které nejsou hospodářsky orientované, a tak nemají roční období spojené s určitým druhem práce na zahradě. Na druhou stranu obyvatelé satelitu deklarují, že tráví více volného času na svých zahradách v letních měsících, což dokazuje, že i v jejich případě se prosazuje „venkovské“ vnímání času, ačkoliv z jiných důvodů než v původní části obce.

8. Sociální vztahy

Úzké společenské vztahy jsou často zmiňovaným specifickým jevem, který neodmyslitelně patří k české vesnici. Mnoho lidí má následující představu o vesnici a jejím fungování - na vesnici zná každý každého, funguje zde vzájemná výpomoc a vzájemné společenské kontakty jsou velmi silné, tyto znaky jsou pak považovány za typické znaky české vesnice. Pro někoho je tato představa společenství lidí žijících v harmonii ideálem, v jiném provokuje spíše úsměv a evokuje vzpomínky na filmy režiséra Trošky o „malebné vesničce v jižních Čechách“.

Jaká je současná situace na české venkově, mají k sobě lidé na vesnici skutečně tak blízko, nebo je to pouze zažitá idealizovaná představa mezilidských vztahů na české vesnici? To byla základní otázka, na kterou jsem hledal odpověď v Němčicích. Díky vývoji v této obci jsem tuto otázku posunul ještě o kousek dál a totiž, jakým způsobem ovlivnila výstavba v lokalitě satelitu a příchod nových obyvatel vztahy v této obci? Jsou rozdíly v mezilidských vztazích mezi těmito dvěma lokalitami? A jakým způsobem dochází k vzájemné interakci nových a původních obyvatel obce? Na tyto základní otázky se pokusím v této kapitole najít odpovědi.

8.1. Vztahy v původní části obce

V původní části obce Němčice se skutečně naplňuje představa o tom, že v této části obce zná každý každého. „*Tady se známe, když tady bydlelo 100 lidí tak, jak se říká, vidíte si do talíře a nevím, ty lidi se znali, to byla samá tetička, strejček a dodneška to trošku zůstalo, ale je to pořád jenom ta stará obec...*“ (Respondent č. 11).

Toto zjištění pro mě nebylo nijak zvlášť překvapující, obec měla donedávna kolem 150 obyvatel, a tak se dalo předpokládat, že se vzájemně znají. Relativně malá vesnice je logicky místem častých, třeba i náhodných setkání lidí v nejrůznějších situacích. Navíc z historického hlediska byla vesnice sídlem dvou velkých rodů, Štěpánků a Kopeckých, a dodnes žije v obci hodně bližších či vzdálenějších příbuzných těchto rodů, což se jistě také kladně podepisovalo a podepisuje na soužití v původní části obce. „*Tady jsou rody - Štěpánkovi, Kopecký a ty jsou tak různě rozvětvený. Oni maj přízviska, Štěpánkovi*

paštěcký, Štěpánkovi bejvalý, Štěpánkovi kolářovi, Štěpánkovi ulický a ty Kopecký to je taky prostě, hospodský a další...“ (Respondent č. 17).

Na druhou stranu není možné tyto vztahy idealizovat a představovat si, že mezi obyvateli původní části obce se nevyskytují nebo nevyskytovaly nikdy žádné konflikty a že její obyvatelé vždy žili vždy v harmonii. I zde přirozeně existovaly a existují mezilidské rozepře. Z etického hlediska výzkumu si myslím, že není třeba je konkretizovat a vystačíme si pouze s konstatováním jejich existence. Někteří respondenti se s trochou nostalgie ohlížejí zpátky do minulosti a říkají, že vztahy v obci již nejsou, co bývaly. *„I když taky to není takový, jako to bylo dřív. Dřív to víc táhlo k sobě jako ty lidi. Ale to dělá ta doba, je jiná doba, to vidíš na všem. Na těch mladejch, dřív ty lidi fakt táhli víc k sobě, lidi honěj prachy a práci“* (Respondent č. 13). Tento názor nebyl ojedinělý a respondenti, kteří připouštěli určité změny ve vztazích oproti minulosti, je obvykle přiřkládali změnám životního stylu a větší pracovní vytíženosti.

Někteří respondenti se ale domnívají, že původní vazby v obci jsou stále zachovány: *„Takový ty starý vazby ty vesnice, že ty lidi držež spolu, pokračují. Naši prarodiče si pomáhali a drželi při sobě, potom je ta naše generace jakoby těch rodičů a my taky pořád držíme při sobě. A myslím si, že jsme to přenesli i na tu další generaci, vlastně už třetí. Myslím si, že to kamarádství, ta pomoc pokračuje“* (Respondent č. 11).

Respondenti nepřipouštěli, že by výstavba nějak negativně ovlivnila vztahy uvnitř původní části obce, spíše poukazovali na celkovou proměnu vztahů v Němčicích, která je dána příchodem nových obyvatel. *„Tak nějak se už přestáváme znát. Dřív znal tady každej každého a teďka ty lidi vlastně, co se přistěhovali, člověk nikoho nezná, tamty lidi sem do starý části nejdou, ani dá se říct do hospody, kde je taková ta největší šance se seznámit, žijou si svým životem prostě, městským de facto“* (Respondent č. 12). Ani z mého pohledu neměl příchod nových obyvatel do obce negativní vliv na vztahy mezi starousedlíky. Můj předpoklad, že určitý nesoulad v názorech na novou výstavbu by se mohl projevit na kvalitě původních vztahů, se nenaplnil.

Na druhou stranu, příchod nových obyvatel nepochybně ovlivnil vztahy v obci minimálně v tom směru, že do původní komunity přicházejí stále noví obyvatelé, kteří větší či menší měrou usilují o zapojení do života komunity, což se samozřejmě projevuje v počtech lidí, kteří se účastní společenských akcí pořádaných obcí. Tyto akce byly donedávna spíše „rodinnou“ záležitostí, kde se setkávali starousedlíci. V současné době si

starousedlíci zvykají na to, že se těchto akcí účastní i pro ně mnohdy neznámí, „cizí“ lidé, čímž se do určité míry proměnil charakter těchto akcí. *„Třeba když byli čarodějnice, tak tam bylo já nevím 100, 200 lidí a to už je mimo úplně, není to tak, abys tam poseděl a pokecal. Můžeš tam akorát tak nalézt ty svoje a dát si to pívko a pokecat, ale...už je to jiný“* (Respondent č. 13).

8.2. Sociální vztahy v lokalitě satelitu - nová komunita?

Lidé se stěhovali do této lokality ve třech etapách postupně tak, jak developer dokončoval jejich nové bydlení. Toto průběžné sestěhovávání mělo minimálně v počátku vliv na utváření sociálních vztahů v této lokalitě. V počátku bylo v lokalitě mnohem méně obyvatel, a tak byla také větší šance poznat svoje sousedy a obyvatele bydlící v okolí. S tím, jak byly postupně dokončovány další domy, klesala šance na seznámení jejich obyvatel s dalšími lidmi.

Pro obyvatele v nové části obce byl život v rodinném domě na vesnici většinou něčím úplně novým a lidé si museli a musejí zvykat nejenom na samotné žití v rodinném domě, ale také na život ve společenství lidí, kteří mají k sobě, ať chtějí nebo nechtějí, blíže, nežli společenství bydlící například v panelových domech. *„Tady je větší kontakt s lidmi, se sousedy oproti třeba paneláku určitě. Člověk tráví víc času venku, je to tady kontaktnější, člověk si s těmi lidmi víc povídá a není to jak v paneláku anonymní, takhle bych řekla ty hlavní rozdíly“* (Respondent č.2).

To je dáno i samotným charakterem zástavby, která především v letních měsících, kdy tráví obyvatelé více času na zahradách svých domů, zprostředkovává každodenní kontakt nejenom s přímými sousedy, ale často i se sousedy, kteří jsou od jejich domu poměrně vzdáleni. Soukromí si obyvatelé snaží utvářet výsadbou tují podél plotů, což je ale samozřejmě na delší časové období, a tak často volí řešení v podobě umístění rákosových stěn nebo zelené látky na plot za účelem ochrany svého soukromí. Z tohoto poznatku lze vyvodit jednoduchý závěr v tom směru, že si obyvatelé nepřejí každodenní kontakt se všemi svými sousedy a do určité míry se snaží uzavřít ve svém domě, zahradě, a dost možná to může vypovídat i dost o tom, jak velký potenciál má vznik úzkých sociálních vztahů a vznik podobných sociálních sítí, jako je tomu v původní části obce. Na druhou stranu, takhle jednoduchý závěr podle mého názoru není možné udělat, protože

i při rozhovorech se starousedlíky byl častým argumentem toho, proč se jim nová výstavba nelíbí, stísněný prostor a příliš na sobě nahuštěné domy a z toho vyplývající nedostatek soukromí. Je otázkou, jestli by v případě, že by někdo ze starousedlíků měl bydlet v této lokalitě, neřešil „ochranu“ svého soukromí podobným způsobem. *„Nelíbí se mi to kvůli tomu, že tam bydlíte 4 metry od sebe, že jo. Tam koukaj z okna do okna. My jsme zvyklí mít zahrady okolo sebe a pro mě by to tam bylo hrozně blízko u sebe“* (Respondent č. 13).

Zajímavým a poměrně často zmiňovaným aspektem této lokality je podobnost nových obyvatel, a to jak věková (mladé rodiny s dětmi), tak i finanční. *„Je to tady všechno taková podobná věková, ale i sociální kategorie. Tím, že je to postavený od developera, tak ty lidi maj vlastně stejný možnosti. Jo, že tady nejsou žádný extra velký ani extra malý domy a ty lidi jsou v podstatě na stejný vlně..všichni maj hypotéku, všichni ji splácej..Prostě taková ta stejná sociální vrstva bych řekla“* (Respondent č. 3). Ačkoliv není třeba tuto skutečnost přeceňovat, může se podle mého názoru nepochybně pozitivně odrazit ve vztazích v této lokalitě. Podobná věková struktura obyvatel, děti a s nimi často spojené podobné zájmy obyvatel a v neposlední řadě podobná finanční situace umožňuje rozvíjet společná témata zájmu a v podstatě vylučuje závist jako jednu z potencionálních rozbušek sousedských vztahů.

8.2.1. Intenzita kontaktů

Poměrně častým jevem v této lokalitě je, že lidé znají svoje sousedy, většinou svoje vztahy s nimi označují za bezproblémové, ale obyvatele vzdálenějších domů příliš neznají, což je oproti původní části obce velký rozdíl. Do určité míry je to jistě dané tím, že bydlí v místě příliš krátkou dobu, ale na druhou stranu si nemyslím, že je to jediná příčina *„Jak jsem říkala, já znám sousedy takhle po mým okolí takhle zprava, zleva, občas i takhle co jsou dál, neznám všechny, můžu říct, že znám 1/3 lidí, když to vezmu jakoby z toho celého satelitního městečka“* (Respondent č. 6).

Také samotná intenzita kontaktů mezi sousedy je značně individuální. Od pravidelných návštěv až po víceméně náhodné pozdravy. Významně se tady projevuje rozdílnost v tom, co kdo od nového bydlení očekával. Většina mých respondentů byla se stupněm sociální soudržnosti spokojena a nevyjadřovala v tomto směru žádná negativní stanoviska. Na druhou stranu se mezi respondenty objevily názory, které vyjadřují

zklamání z nízkého stupně sociální soudržnosti. „*Nenaplnilo se to sociální soužití, já si myslela, že to budou super moderní lidi a že budou takový více jako spolu, aktivnější. Je to pořád takovýto můj dům můj hrad*“ (Respondent č. 4).

Důležitým faktorem, majícím vliv na intenzitu kontaktů je roční období, protože během léta jsou lidé častěji na svých zahradách a i přesto, že je zde patrná snaha o vytvoření soukromí, což ovšem vzhledem k minimální vzdálenosti domů není zcela možné, lidé se do kontaktu se svými sousedy dostávají mnohem častěji nežli v zimních měsících.

Kontakty mezi lidmi, kteří bydlí v této lokalitě dále od sebe, již nejsou tak časté. V lokalitě chybí místa, kde by se mohli lidé setkávat a potkávat, nenajdeme zde lavičky, na kterých by si mohly popovídat maminky, které vyrazily s dětmi na procházku apod. Maminky při svých procházkách často volí cestu směrem do staré části vesnice, v čemž na druhou stranu můžeme vidět pozitivum v propojování nové lokality a původní části obce. Při vjezdu do satelitu je sice dětské hřiště, které respondenti hodnotili spíše kladně, ale někteří se pozastavovali nad jeho strukturou a zaměřením především na malé děti. „*Tady by něco chtělo pro ty děti až začnou vyrůstat, protože tady jsou malý děti, aby měly možnost se vyžít. Hřiště, potom nějaký co já vím kulturní středisko, kde by měly nějaký zájmový kroužky. Záleží na tom, že jo, to by se muselo spočíst, budou tady ještě dál stavět, čili to je satelitní městečko bez infrastruktury, že jo*“ (Respondent č. 7).

Tyto závěry jsou v podstatě ve shodě s hodnocením satelitního městečka, ve kterém prováděl výzkum Potočný. Ten navíc ještě v lokalitě svého výzkumu popisoval absenci chodníků a velmi úzké ulice, což z mého pohledu problém satelitu v Němčicích není. Potočný hodnotí městečko následovně: „*Nejsou zde chodníky, lavičky ani žádná náměstí nebo veřejná prostranství, tedy nic, co by lákalo k jakýmkoli venkovním činnostem. Přestože patří obci a jsou tak majetkem veřejným, působí silným privátním dojmem. Jsou úzké, většinou prázdné a těsně je obklopují oplocené zahrady.*“ A jako důvod tohoto stavu uvádí zájem developerů, kteří upřednostňují co největší zastavěnost území, z něhož vyplývá větší ekonomický zisk, a logicky nezbývá místo na veřejné prostory (Potočný 2006: 19).

8.2.2 Integrovaní prvky

Nejčastějším spojovacím prvkem, díky němuž se v nové části obce vytváří sociální kontakty, jsou bezesporu děti. Jak jsem již uváděl, bydlí zde mnoho rodin s dětmi, mnoho maminek je na mateřské dovolené, a tak jsou kontakty právě mezi maminkami, které se mohou potkat při procházkách s dětmi, nejnadnější už jen proto, že mají společné téma - starost o dítě i podobný denní režim, který úzce souvisí s věkem dítěte.

Druhým významným faktorem, který hraje v navazování sociálních kontaktů v lokalitě důležitou roli, jsou domácí mazlíčci, psi. Při procházce se psy se jejich majitelé opět mohou potkávat, seznamovat a hovořit třeba o svých zážitcích se čtyřnohými mazlíčky. Na druhou stranu, mohou být ti samí mazlíčci i určitou hrozbou konfliktu mezi obyvateli. Většinou neoplocené předzahrádky jednotlivých rodinných domů, na kterých jejich majitelé vysazují drahé zakoupené okrasné keře a rostliny, mohou být pro psy lákadlem pro vykonání potřeby, rostliny uhynou a konflikt je na světě. Může se zdát nepatřičné hovořit v této práci o takovýchto problémech, jak jsem ale zjistil, tento problém vyvolal v lokalitě konflikt, o kterém byli dobře informováni i starousedlíci. Tento „psí problém“ podle mě opět ukazuje na to, jak důležitou roli hraje charakter a umístění této zástavby, kde není příliš prostoru, který by pejskaři mohli využívat. *„Já když to vezmu očima těch pejskařů, oni nemaj de facto kam chodit. A taky se chtěj družít, potkávat, pokecat, takhle v podstatě čůrají všem lidem na zahrady“* (Respondent č. 4). Ačkoliv samozřejmě za svého psa je odpovědný každý majitel a měl by své sousedy respektovat.

Jeden z respondentů se podíval nad tím, že lidé na vesnici venčí své psy stejně jako ve městě, což podle něho svědčí o tom, že se do satelitu dostal městský způsob života. *„Mám psa a na sídlišti, když půjdu, tak co tam s ním budu dělat? Budu s ním štrádovat po venku, ale tady přitom všichni maj zahrady...mně přijde, že se sem natáhnul takovej městskej způsob života“* (Respondent č. 5).

Jedním z dalších spojujících prvků může být také společný problém. *„Jsme spjatý povodněma a takovej dlema věcma, co jsme si tady zažili“* (Respondent č. 7). V případě obyvatel nové části obce byly tímto spojujícím prvkem nepochybně přívalové deště, které již dvakrát obyvatelům především v přední části zástavby znepríjemnily život. V této souvislosti si respondenti stěžovali na špatně udělanou kanalizaci, která zapříčinila, že v ulicích měli po kolena vody, ale pozitivně vnímali snahu vedení obce o zajištění

nápravy a pomoci. V současné době by již tyto problémy neměly hrozit. „Voda byla na všech komunikacích až ke kolenům...v baráku teda naštěstí ne, ale už jsme na to koukali teda všelijak“ (Respondent č.7). „Ta kanalizace je nadimenzovaná nějak normově jako na počet těch domů, ale prostě, když tady začne hodinu pršet a prší intenzivně, tak to nepobere“ (Respondent č. 3).

Závěrem lze konstatovat, že lokalita satelitu žije jinými problémy než původní část obce. I v této části obce se vytvářejí sociální sítě, nicméně nejsou na takové úrovni jako v původní části obce. Zdá se, že zde nejsou vytvořené podmínky, ale mnohdy ani chuť vytvořit místní vztahy na bázi toho, že bude znát každý každého. Nicméně je třeba si uvědomit, že společenství lidí v této lokalitě žije velmi krátce na to, abychom mohli vyvozovat definitivní závěry. Až čas podle mého názoru ukáže, nakolik se budou sociální sítě a společenství dále rozvíjet, nebo zda zůstane na současné, více anonymní bázi. Na úplný závěr si dovoluji citaci jednoho z rozhovorů, který podle mého názoru velmi trefně vystihuje místní situaci. „Víte co, tady, když se ten člověk bude chtít izolovat, tak se izoluje. Začlenit se do určitý skupiny sociální si myslím vyžaduje komunikaci“ (Respondent č. 7).

8.3. Vzájemná interakce obyvatel satelitu a původní části obce

V předchozích kapitolách jsem věnoval pozornost obou částem obce jednotlivě, ale je třeba si uvědomit, že tyto části jsou součástí jedné obce, a proto je potřeba důkladněji se zaměřit na vzájemnou interakci mezi těmito dvěma skupinami obyvatel. Existují velké rozdíly v ochotě nových obyvatel začlenit se nejenom, jak jsem uváděl v předchozí kapitole, do společenství v lokalitě satelitu, ale také mezi původní obyvatelé obce. Stejně tak je možné nalézt u starousedlíků různou míru ochoty přijmout tyto nové obyvatele a akceptovat je jako nedílnou součást obce.

V Němčicích se používají nejrůznější názvy pro lokalitu satelitu (nový Němčice, šmoulov, saňák, paneláky naležato, náplava, apod.) a původní část obce (starý Němčice), což podle mého názoru je jeden z důkazů toho, že se obyvatelé Němčic mezi sebou dělí na „my a oni“. Tím v podstatě sami tak trochu přispívají k vytváření určité symbolické hranice uvnitř této obce. Sami respondenti bez rozdílu, zda bydlí v původní části Němčic

nebo v lokalitě satelitu, existenci této hranice většinou vnímali. „*Tak jako nějaká neviditelná čára tam určitě je, je to i z důvodu toho pojmenování, oni nám říkají šmoulov, my starý Němčice, ale tam jsou i nějaký jiný názvy, to je jen, co si vybavuju*“ (Respondent č. 2). Někteří sice tuto hranici popírali, ale během rozhovoru dělení na „my a oni“ používali, což podle mého názoru dokazuje, že i oni s touhou hranicí minimálně podvědomě pracují.

Starousedlíci často poukazují na nízkou ochotu nových obyvatel o začlenění do obce. „*Tamty lidi sem do starý části nejdou, ani dá se říct do hospody, kde je taková ta největší šance se seznámit, žijou si svým životem prostě, městským de facto*“ (Respondent č. 12). Ovšem podle mých zjištění není možné takto paušalizovat, protože i mezi novými obyvateli jsou rodiny, které se snaží do života obce integrovat. Na druhou stranu musím souhlasit, že pravděpodobně nižší snaha o integraci převládá. „*Já se tam nějak jako nehodlám infiltrovat. Né, že bych proti nim něco měla, ale mě tam nic jako netáhne*“ (Respondent č. 3). Jeden z respondentů v tomto směru vyslovil názor, že ani jedna ze stran o integraci neusiluje. „*Myslím, že ani starý, ani noví o to nějak moc neusilujou. Vzhledem k tomu, že tady nevyrostl jeden dům, tak je to něco jinýho asi, než když se má začlenit jedna rodina mezi těch 30 zbytejch tam mezi nima. Než když tady vyroste 150 novejch domků, tak to je komunita sama o sobě*“ (Respondent č. 5).

Přes všechny negativní postoje, které jsem vyslovil v předchozí kapitole o kvalitě a pevnosti sociálních sítí v lokalitě satelitu, mohu souhlasit s Bernardem: „*Společný prostor i společná zkušenost přistěhování pak tyto lidi přivádí dohromady a podněcuje vznik těsnějších kontaktů mezi nimi. Jejich integrace do života vesnice je naopak ztížena*“ (Bernard 2006: 14). Ačkoliv můžeme diskutovat o míře ochoty zapojení se do sociálních vztahů v lokalitě, je zřejmé, že prostor a společné zkušenosti jsou faktorem, který lidi sbližuje. Tato definice ale neplatí jen pro lokalitu satelitu, ale stejně přesně vystihuje i situaci v původní části obce. Opět zde hraje roli společná zkušenost a zážitky, které vytváří ulitu před nově příchozími, a tak stěžují integraci novým obyvatelům obce.

Nejpodstatnějším faktorem určujícím míru vzájemné interakce je alespoň z mého pohledu prostorové oddělení nové části obce od původní. „*Protože přeci jenom je to od té vesnice trošku vzdálenější. Jako ty co postavili tady ještě po tu struhu, tak ty ještě jako pořád jdou do té vesnice*“ (Respondent č. 11). Starousedlíci do nové lokality prakticky nechodí, dokonce tam mnozí z nich nikdy nebyli, což se do jisté míry odráží i v jejich

náhledu na nové obyvatele „*Já tam nechodím, já tam byl jednou v životě se podívat a ještě jenom na kraj*“ (Respondent č. 13). Důvodem je hlavně určitá monofunkčnost této lokality sloužící pouze jako bydliště nových obyvatel, nejsou tady žádné služby apod., které by sem starousedlíky lákaly. Tato „lákadla“ jsou v původní části obce, a tak obyvatele satelitu můžeme spíše potkat v původní části, kam mohou chodit na procházky, na úřad, do obchodu nebo do místní hospůdky, nežli starousedlíky mezi novou zástavbou.

Významným aspektem, který hraje roli ve vztazích mezi novou a původní částí obce, je podle mého názoru také průměrný věk v těchto lokalitách. Zatímco v lokalitě satelitu žijí většinou mladé rodiny s malými dětmi, v původní části obce je věkový průměr mnohem vyšší. I tady jsou sice mladé rodiny zastoupeny, ale v nepoměrně menší míře a většinu obyvatel tvoří rodiny s dospělými dětmi. Je tedy logické, že pro obyvatele satelitu je jednodušší navázat přátelské vztahy se svojí věkovou kategorií. Z výzkumu také vyplynulo, že několik rodin, které jsou věkově blíže ke starousedlíkům, s nimi jsou také v častějším kontaktu a lépe mezi ně zapadnou. „*Tak třeba v té nové výstavbě, tam třeba jsou hlavně maminky s dětma, takže ty zase se budou kamarádit spolu, tam je vlastně teďka nový to hřiště, takže oni si spíš choděj tam, takže tam se kamaráděj spíš ty maminky spolu. Ale ty, co jsou věkově ke mně, tak jo, jdem třeba na ranč, nebo jdem do hospůdky. Mně je 45, tak za mnou nebude chodit 25-letá s malým dítětem*“ (Respondent č. 11).

Druhým aspektem, který může mít vliv na utváření nových sociálních sítí mezi novými obyvateli a starousedlíky, je vzdělání. Vzdělání by podle některých respondentů mohlo být jedním z důvodů toho, proč je obtížná vzájemná komunikace. „*Voni jsou jiný, oni jsou vzdělanější možná než my, nebo většina jsou středoškoláci a vysokoškoláci samí takoví a to je taky znát tady v tom. Každěj máme asi jiný zájmy*“ (Respondent č. 13). Z mého pohledu se ale jedná spíše o předsudek, protože podobně většinou hovořili respondenti, kteří z druhé lokality neznají nikoho nebo jen málo obyvatel. Obecně bych se ale přikláněl k tomu, že na potenciální tvorbu nových sociálních vztahů mezi starousedlíky a novými obyvateli obce budou mít rozdílné zájmy nemalý vliv, který může být patrný v komunikaci těchto skupin. Rozdílný životní styl, který jsem popisoval v předchozí kapitole se ve vztazích zcela jistě projevuje. Sociolog Bernard ve své studii dochází k závěru, že „vztahy, které přistěhovalci ve vesnici navazovali, byly obvykle založeny na sdílené každodennosti spíše než na silné vzájemné sympatii“ (Bernard 2006: 17). Podobně tomu bude podle mého názoru v budoucnu i v Němčicích.

Vzájemnému sblížení obyvatel obou částí obce by jistě přispěly společenské prostory, které v obci chybí, což samozřejmě k rychlé integraci nových obyvatel nepřispívá. „*Není tady ani nijak velká společenská místnost, kde by sme se mohli všichni shluknout. Většinou se tady udělá jako nějaká akce na hřišti nebo něco a bum ono prší... a teď ty lidi musej domů s dětma, že jo, kam s nima...pod stan? Pod kterým stojí 50 lidí a ze všech stran prší?*“ (Respondent č. 16).

Starousedlíci vidí budoucnost vzájemných vztahů spíše pesimisticky a nevěří, že by se nová a původní část obce někdy spojily. „*Ty lidi se nikdy nesžijou, to už podle mě takhle nefunguje, ale vono to nefungovalo ani před 30 lety, když se třeba postavily Ráby. Ale ono to je prej všude mezi těma starejma*“ (Respondent č.19). Ti optimističtí spojení nevyklučovali, ale podmiňovali ho dostatkem času. „*Možná že oni vědí, že sem přijdou už jako do nějakého celku, tak možná, že se to proto tak nespojí. Někdo už jsem taky jde, někdo se drží spíš jakoby, že si jsou spolu, prostě jak se tam skamaráděj. Tohle je hodně lidí najednou, takže to potrvá hodně dlouho, než se to skloubí do sebe*“ (Respondent č.15). V současné době lze jen těžko hodnotit, jak se bude situace v Němčicích dále vyvíjet. Rozhodující bude podle mého názoru ochota a aktivita nových obyvatel zapojit se do života obce, protože stejně jako uvádí ve své studii Bernard (2006), ani starousedlíci v Němčicích, jak se zdá, nekladou integraci nových obyvatel žádné překážky a noví obyvatelé, kteří měli o integraci zájem, se do společenského života obce bez problémů zapojili.

Závěrem bychom si mohli rozdělit obyvatele satelitu do tří skupin v závislosti na míře zapojení do společenského života v obci. První skupinou jsou obyvatelé, kteří se snaží o zapojení mezi původní obyvatele obce, chodí pravidelně do původní části obce, do místní hospůdky a pravidelně navazují kontakty se starousedlíky. Mezi druhou skupinu můžeme zařadit obyvatele satelitu, kteří čas od času chodí na společenské akce pořádané obcí, ale aktivně nevyhledávají kontakty se starousedlíky, jejich kontakty s nimi jsou spíše nahodilé a většinu nových kontaktů navazují, nebo již navázali v lokalitě satelitu. Poslední skupinu tvoří obyvatelé satelitu, kteří se neúčastní společenského dění v obci. Do původní části obce v podstatě nechodí a když, tak víceméně náhodně, spíše se uzavírají v rodinném domě a za společenským životem vyražejí především do města, jako do místa svého původního bydliště. Nutno říci, že tato skupina je v lokalitě satelitu v menšině.

Jednotlivé skupiny se mezi sebou mohou částečně prolínat a není možné udělat mezi těmito skupinami absolutní hranici. Myslím, že do určité míry se mohou tyto skupiny měnit v závislosti na čase, který noví obyvatelé v obci stráví. Nicméně se domnívám, že se v tomto rozdělení odráží i osobní preference určitého způsobu života, která bude proti času imunní a bude jejich případné zapojení do života obce ztěžovat.

8.3.1. Socio-ekonomická interakce

Pozitivní vliv na integraci nových obyvatel do obce mají nově vzniklé ekonomické vztahy mezi starousedlíky a novými obyvateli. Noví obyvatelé využívají možnosti koupě domácího medu, vajících a příležitostně i dalších potravin od starousedlíků, což obě tyto skupiny vede k vzájemně prospěšné interakci. Zdá se, že navázání ekonomického vztahu vede postupně i k určitému sblížení zúčastněných. Pro starousedlíky se výstavbou naskytla také možnost nabídnout svoje služby při dokončování rodinných domů, při drobných řemeslných pracích. Větší počet obyvatel se také pozitivně odráží na tržbách místního obchodu a hospůdky. *„Starousedlíci jsou rádi...lidi od nich kupují vajička, brambory, takže jako vydělaj víc, maj nějaký kšefty...nějaký elektrikáři a takovýhle jsou zase tady. Takže já si myslím, že na jednu stranu se to navzájem doplňuje... v obchodě maj větší kšefty“* (Respondent č. 2).

Stejně tak si starousedlíci uvědomují a pozitivně hodnotí příchod nových obyvatel s ohledem na finanční situaci obce, která díky většímu počtu obyvatel získává větší objem finančních prostředků na svoje hospodaření a může si tak dovolit investice například do infrastruktury obce. *„Jsou tady kvůli tomu, abychom měli víc dotací. Protože čím víc lidí, tím víc peněz, ale to by vám asi líp řekl starosta“* (Respondent č. 13).

8.3.2. Snahy obce o začlenění nových obyvatel

Vedení obce se snaží o začlenění nových obyvatel do života obce. Nicméně, integrace je o to těžší, že přibylo tolik nových obyvatel najednou i proto, že obec nedisponuje odpovídajícími společenskými prostory. V obci jsou pořádány nejrůznější společenské a kulturní akce a obec se snaží, aby se informace o konání těchto akcí k novým obyvatelům dostaly. O společenských akcích jsou obyvatelé pravidelně

informování v Němčickém zpravodaji, který vychází čtyřikrát do roka, pravidelně na internetových stránkách obce, v obecním rozhlase nebo na vývěsní tabuli, kterou obec zřídila při vjezdu do satelitu, a na některé akce jsou obyvatelům přímo do schránek distribuovány pozvánky.

Většina těchto akcí se pořádala již před příchodem nových obyvatel, takže je nelze považovat za akce konané přímo za účelem integrace, přesto samozřejmě k integraci nemalou měrou napomáhají. Velké oblibě, jak se shodují starousedlíci i noví obyvatelé, se těší především akce zaměřené na děti. Mezi společenské akce každoročně pořádané obcí patří například dětské šibřinky, vítání občánků, pálení čarodějnic, rybářské závody, adventní setkání.¹⁶

Sám jsem se měl možnost zúčastnit adventního setkání, kde bylo propojeno rozsvícení vánočního stromu před obecním úřadem a mikulášská nadílka. Počet účastníků včetně dětí se podle mých odhadů pohyboval kolem 200 osob, což lze při cca 500 obyvatelích obce jistě považovat za úspěch. Na akci panovala příjemná předvánoční atmosféra, děti dostaly sladkosti a dospělým byl nabízen čaj a vánoční cukroví. Jako další akce jsem se zúčastnil zahrádkářské besedy, která se konala v Němčické hospůdce a které se účastnilo přibližně 30 obyvatel obce, a to z původní i nové části obce. U příležitosti této obecní akce se mi potvrdilo tvrzení některých respondentů o evidentním oddělení starousedlíků a obyvatel nové části obce při realizovaných společenských akcích. Toto rozdělení bylo patrné u rozdělení stolů, kdy svoje stoly měli starousedlíci a svoje noví obyvatelé obce.

Jak jsem již výše uvedl, většina společenských akcí se v obci konala již před příchodem nových obyvatel, proto je nelze považovat za přímý projev snahy o integraci nových obyvatel. Za ten lze pokládat pouze snahu o dostatečnou informovanost nových obyvatel o pořádání společenských akcí v obci. Nicméně většina respondentů se shodla na tom, že vedení obce o integraci nových obyvatel skutečně usiluje. „*Nenene, naši lidi i náš obecní úřad, náš starosta, pokud přijdou a zná je, tak jako se opravdu snaží ty lidi z novech Němčic nám představovat. I když se baví a oni třeba přijdou, tak řekne: „Jé vážení starousedlíci, teď nám přišli noví občané.“ A ještě nám je představí, my to zachvilku stejně zapomenem, ale i pro ně je to velice příjemný*“ (Respondent č. 16).

---

¹⁶ Kompletní seznam společenských a kulturních akcí na rok 2010, viz. příloha č. 1

Snahu o integraci nových obyvatel nemusí vyvíjet pouze vedení obce, ale v ideálním případě se zapojují i samotní starousedlíci. Takto mi popsala aktivitu starousedlíků, jedna z respondentek v lokalitě satelitu. *„Oni dělaj všechno proto, aby to začlenili, protože oni zvou na ty akce. Když jsme sem přišli, tak byly Velikonoce, a já mám dvě dcery, že jo, takže přišlo dvacet kluků v době, kdy já už jsem nikoho nečekala, tak přišli. Tak jsem je pozvala dovnitř a oni se začali představovat...a paní tenhleten má med, tenhleten umí spravovat auta...a já jako městská holka jsem na to koukala, jsem se tomu strašně smála, a říkala jsem si, je to je fór, oni se nám tady představují. Ale na tom je krásně vidět, že jim záleží na tom, aby se to spojilo“* (Respondent č. 2).

Snaha vedení obce o začlenění nových obyvatel je patrná i ze snahy o vybudování multifunkčního domu se společenským sálem a obecním úřadem na půli cesty mezi satelitem a původní částí obce, tedy nikoliv mezi původní zástavbou, jak je tomu doposud.

8.3.3. Budoucnost a správa obce

Potencionální nebezpečí spatřují starousedlíci v možném obsazení obecního úřadu novými obyvateli obce. Obávají se toho, že by v komunálních volbách mohlo být zvoleno vedení obce z řad obyvatel satelitu a tito obyvatelé by vedli obec jiným směrem, než si přejí starousedlíci. *„Obáváme, stoprocentně se toho bojíme. Jestli oni se tam v něčem šprajcnou a udělaj si tam kandidátku, tak nás tady potom převálcujou a budou si tady dělat co budou chtít....taky už si o tom povídáme“* (Respondent č. 16).

Tato obava vychází především ze skutečnosti, že v lokalitě satelitu je v současné době více obyvatel nežli v původní části obce, a v tomto světle se taková úvaha jeví jako logická. Otázkou je, jestli se v lokalitě satelitu najdou obyvatelé, kteří by měli zájem pracovat ve správě obce. Při svém výzkumu jsem takovou ambici nezaznamenal. Přesto si myslím, že je pravděpodobné, že se mezi novými obyvateli najde někdo, kdo se na chodu úřadu bude chtít podílet, když ne v letošních, tak v příštích volbách. Současní zastupitelé v tom problém nevidí, naopak by spíše uvítali, kdyby se někdo z lokality satelitu zapojil do vedení obce. Zastupitelé v podstatě nepřipouští, že by starousedlíci mohli ztratit v zastupitelstvu rozhodovací většinu, a i kdyby se tak stalo, neumí si představit, že by na to měla doplatit původní část obce.

Tímto tématem se zabýval i Bernard, který popisuje, že „respondenti angažovaní v politice ovšem cítili, že právě skutečnost, že nejsou starousedlíky, je pro ně při volbách handicap a připravuje je o velkou část voličů“ (Bernard 2006: 12). V Němčicích by podle mého názoru noví obyvatelé také nemohli od starousedlíků očekávat mnoho hlasů. Pokud by se jim ale podařilo pro svou kandidaturu získat dostatek hlasů nových obyvatel, nemuselo by jim to vůbec vadit. Samozřejmě, že pokud by se někdo z nových obyvatel stal například novým starostou obce, neznamená to automaticky, že bude špatným starostou. Nicméně starousedlíci by z toho podle mého názoru rozhodně nebyli nadšení.

Závěr

V závěru mé diplomové práce předkládám shrnutí výsledků mého výzkumu, vyhodnocuji závěry, ke kterým jsem v průběhu výzkumu a následné analýzy dospěl, a v neposlední řadě zodpovídám výzkumné otázky definované v úvodu: Jakým způsobem se změnil a dále mění život obce jako celku vlivem nárůstu počtu obyvatel? Jak nová situace ovlivňuje směřování dalšího rozvoje obce, charakter bydlení, sociální vztahy a celkově životní styl jak obyvatel původní části obce, tak nové zástavby satelitu?

Práce si kladla za prvotní cíl pohlédnout na změny, které se v Němčicích udály, především v souvislosti s nárůstem počtu obyvatel a na jejich vliv na život v této vesnici. Obec jsem si pracovníčně rozdělil na dvě části a sledoval sjednocující prvky, stejně tak jako i prvky rozdílné. Samozřejmě nelze prvky obě části spojující považovat za pevně dané, neměnné v čase a nezávislé na dění v obci, naopak se domnívám, že se jedná o flexibilní proměnné, jejichž hranice nejsou pevně zakotvené a jsou závislé na rozmanitých okolnostech a vlivech. Totéž lze konstatovat i o prvcích definovaných jako rozdílné pro obě části obce. Shrnout a porovnat tyto dvě části obce není vůbec jednoduché, protože zde působí mnoho faktorů souběžně.

Celkově se potvrdilo, že nárůst obyvatel měl na život v obci vliv, a to jak na její viditelnou stránku, to znamená změny architektonické, ale i na stránku skrytou. Právě tyto na první pohled skryté změny v životě obce jsem se snažil pečlivým monitorováním života v obci a řádově desítkami rozhovorů s místními obyvateli z obou částí obce poodkrývat a následně podrobněji analyzovat.

Nyní se zaměřím na jednotlivé oblasti, kterých se proměny v obci nejvýznamněji dotkly. Z důvodu stavebního boomu, který v obci začal na začátku 21. století, se změnil nejenom vnější vzhled obce, ale také došlo k výraznému navýšení počtu obyvatel. Tento nárůst přináší obci sice více financí, na druhou stranu ale samozřejmě klade větší nároky na zabezpečení chodu obce a na poskytování zázemí pro obyvatele. V tomto ohledu obyvatelé obou částí obce deklarovali spokojenost s prací místního zastupitelstva.

Další oblastí, které se nárůst obyvatel zdatelně dotkl, je bydlení v obci. Obyvatelé původní části obce byli zvyklí na určitý typ zástavby, který v obci před zahájením masivní výstavby dominoval. Výstavba výrazně změnila celkový ráz obce. Ačkoliv obyvatelé původní části obce převážně konstatují, že jim nová zástavba v lokalitě satelitu nevádí,

tak současně uvádí, že se jim příliš nelíbí a život zde si neumí představit. Pozitivně naopak hodnotí individuální výstavbu. Obyvatelé nové části jsou se svým bydlením spokojeni a deklarují naplnění svých představ o bydlení na venkově. Lze říci, že výstavba satelitu má z architektonického hlediska za následek rozdělení obce na dvě části - část původní, s typickou venkovskou zástavbou, a část novou s moderní zástavbou.

Životní styl obyvatel obou částí obce lze hodnotit jako vesměs odlišný, a to jak co se týká volnočasových aktivit jejich obyvatel, tak jejich vztahu k pozemku patřícímu k domu. Při analýze trávení volného času obyvatel původní části obce jsem dospěl k závěru, že změny v jejich aktivitách nevyplývají tak ze změny života na vesnici vlivem přílivu nových obyvatel, jako spíše se odvíjí od změn probíhajících ve společnosti, vlivu globalizace a konzumního způsobu života. Automobil je již dnes považován za nedílnou součást života na vesnici, na čemž se shodují obyvatelé obou částí obce. Proměnu v trávení volného času lze spatřovat v charakteru celooobecních akcích, kterých se ve srovnání s minulostí účastní mnohem více lidí a tím se mění jejich dříve rodinný, spíše komornější charakter. Odlišnost životního stylu lze spatřovat i ve vnímání času, kdy tradičně na vesnici lidé více vnímali čas s ohledem na náplň své práce v zemědělství, což pro některé obyvatele původní části, kteří pomalu upouští od pěstování zeleniny a chovu domácích zvířat, přestává platit. Rovněž to neplatí pro obyvatele nové části, u jejichž domů dominují zatravněné či okrasné zahrady, které jsou především místem relaxace a odpočinku.

Dospěl jsem k závěru, že nejmarkantněji se proměna v životě vesnice odrazila v sociálních vztazích. Ačkoliv proměna se nedotkla vztahů fungujících mezi obyvateli původní části, zasáhla život obyvatel této části v tom smyslu, že z vesnice, kde se všichni vzájemně znají, se stala vesnice více anonymní. Otevřená zůstává otázka přibližování se obyvatel původní a nové části obce, jejich integrace a proces jakéhosi sžívání se. Jako zajímavá se jeví skutečnost, že v rámci jedné obce se začínají vytvářet v podstatě dvě komunity. Lidé ze satelitu k sobě mají blíže jak prostorově, tak co se týká věku i podobných zájmů. V současné době častěji vznikají nové sociální sítě v lokalitě satelitu, než mezi obyvateli satelitu a původní částí obce. Domnívám se, že úplná integrace do života původní obce bude obtížná a bude samozřejmě závislá na ochotě lidí, na jejich motivaci se sblížovat a poznávat, navazovat kontakty a tím následně přispívat k integraci obyvatel obce. Za velice pozitivní hodnotím snahy místního zastupitelstva této integraci napomáhat.

Rovněž obyvatelé se nestaví ke kontaktu s druhou částí obce negativně, problém spíše spatřují v nalezení společného tématu či zájmu, který by jim ke kontaktu poskytl důvod. K integrujícím prvkům obyvatel patří společenské akce pořádané obcí, v případě mladých rodin starost o děti, ekonomicko-sociální vztahy či společné plány na rozvoj obce v budoucnosti.

Symbolická hranice mezi původní a novou částí obce, kterou jsem naznačil již před samotným začátkem výzkumu se ukázala být funkční nejen v architektonické rovině, ale i v myšlení, způsobu života a fungování sociálních vztahů mezi obyvateli těchto dvou lokalit. Přestože především obyvatelé nové části v některých případech existenci této symbolické hranice popírají, při podrobnější analýze rozhovorů i u nich najdeme prvky které potvrzují, že i oni tuto hranici, byť podvědomě, vnímají. Otevřená zůstává otázka existence této hranice v budoucnosti, protože tento výzkum probíhal poměrně krátce po příchodu nových obyvatel a bylo by předčasné říci, zda hranice v nejbližší budoucnosti zmizí, nebo svou existenci potvrdí.

Použitá literatura

ÁRNASON, Arnar et al. Introduction. In: ÁRNASON, Arnar, SHUCKSMITH, Mark, VERGUNST, Jo (eds.). *Comparing Rural Development: Continuity and Change in the Countryside of Western Europe*. Burlington: ASHGATE, 2009. s. 1 - 16

BAŠE, Miroslav. Budoucnost našeho venkova. In: *Venkov jako sociální prostor: Tvář naší země - krajina domova*. Sborník. Praha: Studio JB, 2002. s. 9 - 13.

BÁRTA, Pavel. *Venkov: mýty a skutečnost*. Revue politika, 2006, č. 6-7: str. 19 - 25.

BLAŽEK, Bohuslav. *Venkovy: Anamnéza, diagnóza, terapie*. Šlapanice: ERA, 2004.

CECCHI, Claudio. Social Capital in Rural Areas: Public Goods and Public Services. In: ÁRNASON, Arnar, SHUCKSMITH, Mark, VERGUNST, Jo (eds.). *Comparing Rural Development: Continuity and Change in the Countryside of Western Europe*. Burlington: ASHGATE, 2009. s. 47 - 72

CÍLEK, Václav a kol. *Vstoupit do krajiny: o přírodě a paměti středních Čech*. Praha: Dokořán, 2004.

DEJMAL, Pavel. et al. *Prostor k úvaze*. Lomnice nad Popelkou: Studio JB, 2008

GALLA, Karel. *Dolní Roveň: Sociologický obraz české vesnice*. Praha: Knihovna Spolku Péče o blaho venkova, 1939

GIDDENS, Antony. *Sociologie*. Praha: Argo, 2002.

GREMLICA, Tomáš. Neuspořádaný, neregulovaný a z dlouhodobého hlediska neudržitelný růst městských aglomerací. In: SÝKORA, Luděk (ed.). *Suburbanizace a její sociální, ekonomické a ekologické důsledky*. Praha: Ústav pro ekopolitiku, o.p.s., 2002. s. 21 - 38

HNILIČKA, Pavel. *Sídelní kaše: Otázky k suburbánní výstavbě rodinných domů*. Brno: ERA, 2005.

HUDEČKOVÁ, Helena, LOŠŤÁK, Michal, ŠEVČÍKOVÁ, Adéla. *Regionalistka, regionální rozvoj a rozvoj venkova*. Praha: Česká zemědělská univerzita, 2005

KLVAČ, Pavel. *Kulisy venkovského života*. Drnovice: Občanské sdružení Drnka, 2006.

LIBROVÁ, Hana. *Láska ke krajině?* Brno: Blok. 1988

LIUBINIENĚ, Neringa. Towards the Framing of the Region from Contemporary Anthropological Perspective. In: ČIUBRINSKAS, Vytis (ed.). *Defining region: Socio - cultural antropology and interdisciplinary perspectives*. Klaipėda: Klaipėda University, 2006. s. 39 - 47.

LEHTO, Esko, OKSA, Jukka. Networks for Local Development: Aiming for Visibility, Products and Success. In: ÁRNASON, Arnar, SHUCKSMITH, Mark, VERGUNST, Jo (eds.). *Comparing Rural Development: Continuity and Change in the Countryside of Western Europe*. Burlington: ASHGATE, 2009. s 17 - 46

LOŠŤÁK, Michal. Proměny soudobého zemědělství. In: KANDERT, Josef (ed.). *Jihomoravský venkov po socialismu: Filipovsko na konci devadesátých let 20. století*. Praha: Matfyzpress, 2004. s. 177 - 198.

MAŘÍKOVÁ, Pavlína. Venkov v České republice - Teoretické vymezení. In: MAJEROVÁ, Věra (ed.). *Český venkov 2005: Rozvoj venkovské společnosti*. Praha: Credit, 2005. s. 37 - 57

MUSIL, Jiří. *Sociologie soudobého města*. Praha: Svoboda, 1967.

NOVOTNÁ, Hana. Globální versus lokální: podíl globální kultury na kultuře lokálního společenství. In: SKALNÍK, Petr (ed.). *Dolní Roveň: Poločas výzkumu*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2004. s. 179 - 205.

OUŘEDNÍČEK, Martin. Suburbanizace v kontextu urbanizačního procesu. In: SÝKORA, Luděk (ed.). *Suburbanizace a její sociální, ekonomické a ekologické důsledky*. Praha: Ústav pro ekopolitiku, o.p.s., 2002. s. 39 - 54

PAVLÍK, Zdeněk. Vymezení venkovského obyvatelstva. In: MAJEROVÁ, Věra (ed.). *Český venkov 2005: Rozvoj venkovské společnosti*. Praha: Credit, 2005. s. 21 - 36.

PERLÍN, Radim. Typologie venkova. In: MAJEROVÁ, Věra (ed.). *Český venkov 2003: situace před vstupem do EU*. Praha: Credit, 2003. s. 113 - 119.

PETRUSEK, Miloslav - MAŘÍKOVÁ, Hana - VODÁKOVÁ, Alena. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996.

SEDLÁKOVÁ, Lenka. *Co s venkovem bez půdy*. Literární noviny, 2007, č. 2: s. 9

SKALNÍK, Petr (ed.). *Dolní Roveň: Poločas výzkumu*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2004.

SLEPIČKA, Alois. *Venkov a/nebo město*. Praha: Svoboda 1981

SÝKORA, Luděk. Suburbanizace a její důsledky: výzva pro výzkum, usměrňování rozvoje území a společenskou angažovanost. In: SÝKORA, Luděk (ed.). *Suburbanizace a její sociální, ekonomické a ekologické důsledky*. Praha: Ústav pro ekopolitiku, o.p.s., 2002. s. 9 - 20

Internetové zdroje:

BERNARD, Josef. Sociální integrace přistěhovalců z velkoměsta na vesnici v České republice a v Rakousku. Filosofická fakulta Univerzity Karlovy, Praha. 2006. [cit. 26. 2. 2010] Přístup z: <http://sreview.soc.cas.cz/uploads/9a99cec7dbd02269cb78b2c84e3e3402cec8b2f2_221_08bernard15.pdf>

BLAŽKOVÁ, Marcela. *Obecní koordinátor celoživotního vzdělávání jako aktér rozvoje obce*. Diplomová práce. Brno: 2009 [cit. 13. 2. 2010] Přístup z: <http://is.muni.cz/th/75982/fss_m/DP_BlazkovaM_Obecni_koordinator_CZV.pdf>

Český statistický úřad. [cit. 10. 1. 2010] Přístup z: <<http://www.czso.cz>>

Encyklopedie. [cit. 10. 12. 2009] Přístup z: <<http://cs.wikipedia.org>>

KAŠPAROVÁ, Ludmila a kol. *Rozvoj vesnice*. Brno: 2005. [cit. 10. 2. 2010] Přístup z: <<http://www.uur.cz/images/publikace/metodickeprirucky/plnezneni/vesnice-7-rozvoj/Vesnice-7-rozvoj.pdf>>

KOLÍNSKÁ, Petra. *Suburbanizace - nakupování a bydlení v polích*. 2004. [cit. 1. 2. 2010] Přístup z: <<http://econnect.ecn.cz/index.stm?apc=zzrx1-489121&x=162086>>

KUBÁTOVÁ, Helena. *Satelitní městečka očima sociologa*. 2007. [cit. 1. 2. 2010] Přístup z: http://www.casopisstavebnictvi.cz/satelitni-mestecka-ocima-sociologa_N298

MILLER, Jan. *Změny a trendy v rozmístění obyvatelstva*. 2009. [cit. 1. 3. 2010] Přístup z: <http://denik.obce.cz/go/clanek.asp?id=6393115>

Ministerstvo pro místní rozvoj. [cit. 12. 12. 2009] Přístup z: <<http://www.mmr.cz/Regionalni-politika/Programy-Dotace/Podpora-regionalniho-rozvoje-v-roce-2010/Podpora-obnovy-venkova>>

Ministerstvo zemědělství. [cit. 12. 12. 2009] Přístup z: <<http://eagri.cz/public/eagri/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2007/programove-dokumenty/>> a <<http://eagri.cz/public/eagri/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2007/>>

Obec Němčice. [cit. 1. 3. 2010] Přístup z: <<http://www.obecnemcice.cz>>

OUŘEDNÍČEK, Martin. *Současná česká suburbanizace a její důsledky*. 2008. [cit. 18. 2. 2010] Přístup z: <<http://www.mvcr.cz/clanek/soucasna-ceska-suburbanizace-a-jeji-dusledky.aspx>>

PERLÍN, Radim. *Venkov, typologie venkovského prostoru*. [cit. 10. 1. 2010] Přístup z: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/odbor/reforma/perlin.pdf>>

POTOČNÝ, Tomáš. *Lidé na okraji*. Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity. Institut pro výzkum reprodukce a integrace společnosti. 2006. [cit. 29. 1. 2010] Přístup z: <http://ivris.fss.muni.cz/papers/pdfs/ivriswp001_potocny_lide_na_okraji.pdf>

RAMPICH, Jan. *Kam kráčí česká vesnice*. 2004. [cit. 10. 12. 2009] Přístup z:
<<http://www.ais-atelier.cz/publikace/4ceskavesnice.pdf>>

Spolek pro obnovu venkova. [cit. 12. 12. 2009] Přístup z:
<<http://www.spov.org/o-spolku-pro-obnovu-venkova.aspx>>

SPOUSTA, Jan. *Proměny venkova*. 2006. [cit. 10. 1. 2010] Přístup z:
<<http://www.cdk.cz/ts/clanky/113/promeny-venkova/>>

Seznam obrázků

Obrázek č. 1 - Letecký pohled na obec Němčice (zdroj: [www. mapy.cz](http://www.mapy.cz))

Obrázek č. 2 - Pohled na původní část obce Němčice z Kunětické hory (zdroj: vlastní)

Obrázek č. 3 - Pohled na novou část obce Němčice z Kunětické hory (zdroj: vlastní)

Obrázek č. 4 - Nová část obce - pohled od konce výstavby (zdroj: Valentová Alena -
kronikářka obce Němčice)

Obrázek č. 5 - Nová část obce - pohled na konec výstavby (zdroj: Valentová Alena -
kronikářka obce)

Obrázek č. 1

Obrázek č. 2

Obrázek č. 3

Obrázek č. 4

Obrázek č. 5

Seznam příloh

Příloha č. 1 - Seznam kulturních a společenských akcí v obci Němčice v roce 2010

Příloha č. 2 – Ukázka z rozhovoru, starosta obce

Příloha č. 3 - Ukázka z rozhovoru, respondent č. 16

Příloha č. 4 - Ukázka z rozhovoru, respondent č. 6

Příloha č. 1 - seznam kulturních a společenských akcí v obci Němčice v roce 2010¹⁷

leden	23.1.	Vítání občánků
únor	6.2.	Beseda Cestujeme po Severní Americe
	20.2.	Přednáška Naše zahrady a zahrádky
březen	6.3.	Dětské šibřinky
		Vydání Němčického zpravodaje č. I
duben	30.4.	Pálení čarodějnic
květen	8.5.	Pietní vzpomínka u pomníku padlých ve II. světové válce, setkání rodáků
	5.6.	Dětské sportovní odpoledne na hřišti v Němčicích
červen	19.6.	Rybářské závody a dětské odpoledne u rybníčka v Němčicích
		Vydání Němčického zpravodaje č. II
srpen	14.8.	Sportovní den na hřišti v Němčicích od 14. hodin
září		Vydání Němčického zpravodaje č. III
listopad	11.11.	V Den válečných veteránů položení květin u pomníku padlých v I. sv. válce
	27.11.	Adventní setkání - osvětlení vánočního stromku a výzdoby v obci a Mikulášská nadílka
prosinec		Vydání Němčického zpravodaje č. IV

¹⁷ <http://www.obecnemcice.cz>

Jak dlouho bydlíte v obci? Jak dlouho jste starostou? (případně v zastupitelstvu)

Narodil jsem se tady, žil jsem tady asi do 24 let, pak sem se řízením osudu dostal mimo obec do Pardubic a asi tak po 15, 16 letech jsem se vrátil zpět do Němčic a teďka žiju vlastně v domku po rodičích. Starostou jsem 8. rok a 12. rok vlastně v zastupitelstvu. Vrátil jsem se tedy nějak v roce 1996, to ještě ta obec nebyla na tom rozvoji jako je v současnosti, to měla nějakých 140 obyvatel. Čili spíš obyvatelé ještě stále ubývali, spíš se stěhovali do měst než obráceně, jak je tomu teď.

Od kdy se v obci začíná s výstavbou? Od kdy se staví?

Tak první takovej ten boom souvisel s tou plynofikací a vůbec s tím, že se tady udělal územní plán. Ty územní plány předtím asi byly, ale nebyly dělaný tak do rozvoje. Takže souviselo to s tou plynofikací a pořízením toho územního plánu, kde byly vyčleněny plochy pro výstavbu. První byly tady takhle k hřišti, to jsou ty 3, pak se teda chystala plocha tady u rybníčka, to je teda dalších asi 12, no ono jich tam ještě 12 není, teď se možná dostavuje 11. a pak se přidaly teda plochy další, tam jsou ještě dva domy další směrem ke Kunětický hoře po té levý straně, tam ještě zbývá čtyři parcely dostavět a dvě jsou tam v takový té proluce dál. To byly první místa, pak bylo naproti těch 15 parcel, to je zase na pravý straně, tam teda taky chybí dostavět asi 3 domy a takhle pomaličku se to teda zhruba od toho roku 1999, 2000 rozrůstalo.

Od kdy jste začali uvažovat o výstavbě v lokalitě V Rybníku?

Nějak od toho roku 2004 jsme začali přemýšlet jakým způsobem tam stavět. Byly to teda obecní pozemky, jak jsem předeslal, a hledali jsme teda způsob, zda sami, ale zjistili jsme, že ty investice by byly vysoký na obec, sice by se asi nějakým způsobem vrátily, ale prostě ta obec neměla dimenzi tady tohle zajišťovat. Za prvé neměla kapitál, neměla ani možnost si vzít tak vysoký úvěr, neměla majetek v podstatě žádný a neměla ani kapacitu - sílu toho obecního úřadu, protože tady jsme všechno externisti a tenkrát to pořizovat by znamenalo určitě jednoho pracovníka, kterej by všechno musel zajišťovat, hlídat a tak....Takže jsme zvolili cestu developera a developerským způsobem se teda ta výstavba spustila. Developerem se stala firma se sídlem v Pardubicích, která teda podle referencí v té době, který jsme získali, tak stavěla celorepublikově a byly na ně všechny reference kladný. Takže jsme se pro ni rozhodli, ona nás teda nezklamala, samozřejmě ta výstavba je trošku

poplatná komerčním záměrům té firmy, ta dimenze je tak na hraně toho, co se líbí památkářům i kvůli té architektuře, když to řeknu takhle. Je to prostě takovej kompromis developera a těchletěch institucí..

Vy jste si mohli klást podmínky?

Tak mohli, ale v podstatě pokud jsme chtěli ten pozemek zobchodovat a pokud jsme chtěli aby ten developer...samozřejmě měl podmínky, aby tam byl určitý počet domů a nějaká ekonomická výtežnost z toho území zpětná, protože ty investice do té infrastruktury, to se pak potvrdilo, byly obrovský.

Proč jste se rozhodli pro tento způsob rozvoje vaší obce? (výstavba) Co jste si od toho slibovali?

Chtěli jsme nějaký nárůst obyvatel, nějaký příjem do rozpočtu a prostě chtěli jsme, aby ta obec byla tak nějak soběstačná, protože obec o 150 obyvatelích to se skoro, když se zametou ty ulice a něco sem tam koupí, nějaká žárovka, tak vlastně nezbyde na nic dalšího. Tak jsme šli tou cestou, proto ten developer, že tam ty domy vyrostou rychle, protože má zájem rychle postavit, prodat.

Nejdůležitější bylo, aby ta obec se začala nějakým způsobem rozvíjet, aby měla zaručený jistý příjem z daní nebo ze státního rozpočtu a tím pádem si mohla tu obec do budoucna prostě zvelebovat a vono i přitom příjmu, který předpokládám, se ustálí někde na čtyřech milionech možná i víc potom každý rok, i když bude muset bejt třeba jinak zajištěný chod obecního úřadu tím, že tady bude muset bejt uvolněný pracovník, který něco taky samozřejmě bude stát. Už máme teď na údržbu obce, která něco stojí, zaměstnaného pracovníka, i když dotovaného zase. Takže říkám, do budoucna něco budou stát ty výdaje na ten chod obce, co se týká po úřední stránce i úklidový stránce, ale furt se tam nechá každej rok dát nějaká koruna stranou a za nějaký dva roky udělat vždycky nějakou větší investiční akci. To se určitě do budoucna takhle dá ošetřit, nebo se dá i ta obec, pokud bude mít tuhle velikost a tenhle příjem, se dá vzít nějaký úvěr na investiční akci. Protože ta banka zase vidí, má zaručený přitom příjmu zase zpětný vrácení těch peněz, tak v každým případě ta obec musí mít nějakou velikost, aby se mohla rozvíjet.

Jak se s tím vyrovnávají starousedlíci?

My jsme zvolili tu cestu rychlejší, je to někdy i trochu bolestivější pro ty starousedlíky, že se ta obec rázem změní v něco úplně jinýho. Tady prostě je najednou z 200 lidí něco přes 500, lidi si na to ale zvykli, my jsme s tím problémem tady snad neměli. Samozřejmě

někdy slyšíme různý hanlivý názvy...Někdy slyšíme, že tomu tam říkaj ghetto nebo paneláky naležato...tak samozřejmě to je problém všech satelitů, který nevyrostly jen tady okolo Pardubic.

Splnilo to tedy Vaše očekávání?

Já myslím, že se naplňují, i když tenhle rok byl krušný, protože jak říkám nárůst obyvatel byl dvojnásobný a příjem byl stejný prakticky, protože rozpočet se staví vždycky zpětně. Teď jsme to vydrželi jak v tý dopravě, tak těch službách, co se týká osvětlení, údržby atd. a teď už to bude jenom lepší. I při těch investicích, které ještě máme do tý kanalizace.

Zastávku jste stavěli vy jako obec? Přiváděcí chodníky do lokality...

Tyhlety věci to jsme dělali my, to jsme měli vlastně na to projekty. Co jsem vlastně nastoupil do funkce, tak jsem postupně tyhlety projekty na všechny tyhle části dali nakreslit nebo připravit a všechny jsme je, dá se říct, realizovali. Jeden máme teď v šuplíku, nebo teď, co bysme chtěli příští rok, to je vlastně chodník ke Kuňce spojit, abychom tam měli takovou bezpečnou pěší i cyklistickou zónu, abychom mohli bezpečně ke Kunětické hoře. Je to taková dominanta a ty lidi od nás tam prostě tou procházkou chodí. Tak to je vlastní poslední projekt a pak teda máme ještě jsme dali nakreslit nověj multifunkční dům. Čili, tyhle projekty byly nastavený i mimo tuhle výstavbu, že je uděláme, to jenom byla otázka času, že to tak nějak navázalo a my jsme to směřovali k tý výstavbě, aby se to spojilo de facto ta infrastruktura. Jinak, my jsme v tý obci v podstatě měli dřív jeden chodník, kterej ved po pravý straně obcí, byl asfaltový a byl 30 roků starý, tady jinak byly ještě příkopy normálně, i když zatrubněný, ale nebyla tam vobruba, jezdila tam auta, jako se jezdí, když není krajnice, že jo. Takže my jsme ty peníze reinvestovali, samozřejmě nějaký peníze ještě máme na termínovaným účtu v záloze pro dodělání kanalizace a jinak jsme je všechny reinvestovali, což na tý obci je hodně vidět, protože máme všude komunikace udělaný, chodníky udělaný, osvětlení všech částí obce, prostě všechno se to dotáhlo do nějakého konce. Samozřejmě, že je furt co vylepšovat, protože spousta věcí se musí vylepšovat, opravovat.

V jaké fázi je další etapa...kolik by tam mělo stát domů? Bude ji zase dělat stejná firma?

Takže poslední etapa, není záměr stavět na našich pozemcích, pozemky jsou soukromé, čili tam došlo k jednání mezi tím vlastníkem a holdingem, kterej by samozřejmě rád pokračoval. Za prvé se nějak o tuhle lokalitu už postaral, už do ní nějak investoval, takže

tady bude ta návratnost investice jednodušší, za další má i tady určitý renomé, zájem tady ještě je, když v současnosti ten zájem pochopitelně trochu poklesl vzhledem k ekonomický situaci, jaká je. Takže se s tím majitelem dohodl, myslím si, že ten pozemek má i odkoupený, nebo ošetřen smlouvou o smlouvě budoucí, a začal připravovat v podstatě studii zástavby. Samozřejmě zase probíhají jednání památkáři versus to studio, co nám zpracovává územní plány, architekti... zase se hledá nějaký kompromis, už i nějaký poznatky se do toho zapracovávají z té výstavby předtím, kdy vlastně chybí trochu to technický zázemí tam. Protože dneska postavit dům, sice to je hezký, ale chybí tomu nějaký zahradní domeček, nějaký sklad a další a další věci... se tam prostě zjistilo, že chybí...tak tohle už by snad mělo být v tomhle ošetřený.

Neuvažujete o školce?

Školku samozřejmě bychom potřebovali, ale na druhou stranu máme tady dvě obce v sousedství, které školku mají, teďka jsou teda ty školky taky plný samozřejmě, protože ten boom probíhá ve všech obcích nebo celé společnosti. Takže jsme uvažovali ani ne tak o školce jako spíš, že bychom spolupracovali s těmi obcemi a máme slíbeno ve Dřítči, obec tam zahájila přípravu stavební dokumentace a zase povolení a zase dotace na rozšíření té školky na dvojnásobek prakticky. I my bychom se na tom měli finančně spolupodílet a zároveň by byla uzavřena smlouva na určitý počet našich žáků. V současnosti máme gentlemanskou ústní dohodu, že takhle budem postupovat, ví o tom zastupitelstvo, to není jako dohoda starostů, ale společný rozhodnutí a uvidíme, jak se jim bude dařit. Jinak 8 dětí nám chodí do Rábů, 2 děti do Dřítče a zbytek jezdí do Pardubic, bohužel, ale zase pro nás teď postavit školku...než by se to postavilo, finanční prostředky nejsou. Nabízelo by se to v souvislosti s tím multifunkčním domem, ale zase nevíme, kdy budem stavět, finanční prostředky by narostly a zase určitě přijde doba, kdy tenhle boom pomine, protože je to daný určitou generací, ale určitě to nebude trvat věčně a co pak s tou školkou zase.

Jak to vypadá s multifunkčním domem? Co tam bude?

Tak budou tam samozřejmě zázemí obecního úřadu, nějaký věci, kanceláře a sklad, budou tam nějaký místnosti pro společenský zájmový skupiny - včelaře, knihovna, přátelé toho regionu, tak se vytvoří takovej nějaký kroužek zájmovej takovejch lidí, kteří rádi dělaj do historie a budou si analyzovat nějaký údaje, bude tam i prezentace té obce, těch událostí, který jsou v její historii stěžejní. Bude tam společenský sál pro společenské akce

i aerobic či něco pohybového, aby si tam mohly ženy provádět, a to vlastně bude všechno. Uvažovali jsme i o tom...je tam i zanesený v tom územním plánu zdravotní středisko a takový věci. Nevím, jestli by se teď hned stavělo, protože je problém potom s nájmem, sehnat nějakého lékaře, spolufinancovat by se muselo..teď je ta situace taková, že bychom stavěli zatím bez té části zdravotního střediska a jenom to, co je skutečně potřeba. A takhle stavělo, my bychom chtěli stavět, ale teď se nám zaseklo stavební řízení, protože tam narážíme na nesouhlas sousedů. Takže se nám to pozastavilo v té lokalitě a teď probíhá odvolací řízení.

Takže kdy by to podle Vás mohl být postavené?

No, to nebude stát ani za dva roky ještě, to už je jasný, protože jsme žádali v programu, kterej byl do 500 obyvatel, my jsme mezi tím přešli, takže budem muset dát jiný dotační program, respektive žádnej není. Je ROP - regionální operační program, co se týče kraje, ovšem ten je takový, že ty výzvy tam nejsou každý rok a momentálně je ten program hodně vyčerpaný. On naplňuje samozřejmě taky priority těch měst...Ten dům by měl stát zhruba 12 až 13 milionů, je to škoda, že nám to uteklo, díky právě těm sousedům, který nám vlastně se odvolali, tak jsme nestihli určitý kroky při tom vydání stavebního povolení a nestihli jsme termín dotace.

V posledních několika letech prošla vaše obec mnoha změnami... Jak je vnímáte? Považujete je za pozitivní či negativní?

Změny, já myslím, že my v podstatě ani nevnímáme. Protože já si myslím, že Němčice jako takový, starý Němčice zůstanou starejme Němčicema a nový Němčice zůstanou novejma. To se nikdy nespojí, nikdy si myslím, že se nedaj ty lidi do kupy, protože tam...My si tady žijeme v takovém určitým poklidu, oni se na nás choděj dívat, jak my tady žijem, a my zase se chodíme dívat do novech Němčic, jak to tam oni zvelebujou a jak si každej dává kyticky a todle, ale myslím si, že horko těžko se sžijem. Protože jejich představa byla ta, že jdou na vesnici, teda aspoň co já si myslím, jak někdy vyslyším ty připomínky, že jdou na vesnici a budou tady mít komfort jako ve městě. Což mě jako od nich mrzí, že si to neuvědomujou, že jsou prostě na vesnici a tady je život trošičku skromnější a my musíme přiložit ruku k dílu, aby ta vesnice trošku byla pěkná a aby my jsme to měli pěkný. My nespoleháme na to, že nám tady jede každou chvílku šestnáctka, holt žijeme tady, že když něco dojde, tak si to dojdou k sousedům vypůjčit, nebo to nemám a musím změnit způsob vaření třeba, když to tak řeknu a nebo se bez toho obejdem. A tohle si myslím, že oni ještě tak trošičku nechápou, protože oni vlastně přišli z paneláku a teď najednou je překvapí tady takovej skromnej krámeček, autobusy..no asi oni se tam budou muset sžít mezi sebou, i když jako se spoustou lidí se už jako pozdravíme, když si myslíme, že jsme jako sousedi, ale jako myslím si, že vesnice zůstane stará a nová.

Vy osobně vítáte, že sem přišli noví lidi? Nebo má to pro Vás nějaké dopady?

Pro mě to nemá dopady žádný, mně ani nevaděj..tam je spousta mladejch lidí a já jim to přeju, že vypadli z baráku, vůbec mě nevaděj ty Němčice.

Ožila ta stará část v normální běžný týden, že je tady víc lidí nebo tak?

Tak jo, procházej tady maminky s kočárkama, choděj na hřiště sem, tak tím ožila..

Ale jinak s nimi tolik do kontaktu nepřijdete?

Ne, nepřijdem, s tím koncem vesnice ano, tam už jako spousta lidí známe, ale z těchle novech, z tý úplně nový zástavby ještě moc ne.

Jak hodnotíte z architektonického pohledu novou zástavbu v obci?

Hrůza. Já bych tam dala míň domečků, aby měli trošku větší soukromí. I když jako jsou šikovně rozestavěný do uliček, to se mně líbí, ale jsou zbytečně nahustěný. Kdyby tam

bylo o pár domků míň a ty parcely větší, i když dokážou lidi na malinký parcele mít úplně všechno, ale oni si dneska ani nechtěj pěstovat, protože oni chtěj spíš pohodlíčko, bazének, sednout a dost, každej kousíček zahrádky a myslím, že nikdo netouží ani po nějaký ty mrkvi, petrželi.

Co byste si přála, aby se v obci změnilo?

Ani ne, protože krásný chodníky, obecní úřad se stará, já si myslím, že jsme tady celkem spokojený.

Jak jste spokojena s dopravou do nejbližších měst?

Já autobusem nejezdím, většina lidí tady má auta a jezděj si autama..ale myslím si, že ten spoj jakoby do práce i z práce je zajištěnej. A když se podívám, kolik jich jede z práce autobusem, tak jich tam je deset, víc ne, a tady vystoupí jeden člověk. Spoje jsou tady dobrý.. a kdo dneska potřebuje spoj, aby jel v 8 tam a v půl 11 zpátky? Nikdo, takže si myslím, že si tam každej pochodí, nakoupí si, co chce. Jako já vidím, že tady toho jezdí dost a stejně v tom autobuse nikdo nesedí. Tak se docela divím, že ještě to vůbec jezdí. Ráno se maj jak děti dostat do školy i lidi do práce, odpoledne se maj jak dostat zpátky, takže asi není co řešit, co mezi tím by bylo. A jinak si dojdou pod Kuňku, tam jezdí 19, nebo co to tam jezdí, ten kilometříček se projdou. A jsou i lidi, co dojedou pod Kuňku a jdou z Kuňky pěšky do Dřítče.

Znáte osobně některé nové obyvatele obce?

Neznám ještě.

A dcera třeba?

Taky ne, jako z těch úplně novech Němčic ještě ne, ale z těch novej domků jo, tam už úplně v pohodě, tam se i navštěvuju, v hospodě se sejdem, tam už jo, protože ty tady byli podstatně dřív, ale vím o tom, že i z tý úplně nové výstavby choděj lidi do hospůdky, když jsou nějaký tam hody, nebo to, tak si tam jdou posedět na jídlo nebo tak.

A čím myslíte, že to je, že je ještě neznáte?

Já jsem zatím neměla šance, pač kdykoliv byla nějaká akce na hřišti, tak jsem byla v práci, a tak jsem ještě vůbec neměla šanci ty lidi poznat, ale říkaj, že z nové zástavby choděj lidi na akce a ty domky, co jsou ke konci Němčic postavený, tak už se známe dýl, že jo...

Já jsem slyšel z několika zdrojů, že když přijdou na nějaký obecní akce, že se drží spíš po kupě spolu a vy spolu jako starousedlíci...

Jistě, že oni budou...protože se vlastně neznáme, ale je tady spousta maminek i ze starejch Němčic a já si myslím, že ty holky postupně se skamaráděj, že se to jako roztříští...ale ty střepy budou trvat dlouho. Bude to tak asi, protože není tady ani nijak velká společenská místnost, kde bysme se mohli všichni shluknout. Je to úžasný, když se sejdeme, když se tady rozsvítí stromek a je mikulášská nadílka...máme to venku jenom a můžu říct, že to byla loni nádhera, bylo tam na 80 dětí...tak tam se sejdou, ale kdyby se měly vzít někam do velikánský místnosti, tak ta nám tady chybí. Takže ty lidi se nemaj ani kde shluknout. A když teda maj bejt venku a v zimě, já se nedivím, že se dvakrát nikomu nechce. A jsou tam malinký dětičky, kdybychom měli, jak si plánuje náš obecní úřad, že se jako zvětšej a udělaj tam tu společenskou místnost a pak se udělá nějaká zábava, věřím, že se shluknem, ale jinak jako venku těžko. Protože většinou se tady udělá jako nějaká akce na hřišti nebo něco a bum, ono prší...a teď ty lidi musej domů s dětma, že jo, kam s nima...pod stan? Pod kterým stojí 50 lidí a ze všech stran prší? A že ty akce obec hodně jako dělá pro děti i pro dospělí...to jako.

Jste spokojena s vedením obce?

Já určitě, zajímám, i když sem skoro nikdy nebyla na zastupitelstvu...Jsem s nima spokojená, jsou pracovitý, objedou vesnici, ale zase není člověk ten, aby se zavděčil lidem všem...

Když se třeba rozhodovalo o té výstavbě, byli lidi pro?

Já si myslím, že starousedlíci tak, jak si teď povídáme spolu, možná někdo řek, já proto nejsem, možná že někdo řek, mně to nevadí, jako jsem to řekla já, ale když bylo veřejný zasedání a mohli se k tomu vyjádřit všichni, tak nikdo nepřišel, tak ať teď jsou ticho. Všichni máme možnost na to veřejný zasedání jít a nepříjde nikdo, takže si to můžem povídat tady? Ale oni to odsouhlasili...a já už teďka už nepovídám, protože říkám, já sem mohla jít a vyjádřit se k tomu, kdybych chtěla...teďka to postavili a hotovo.

Neobáváte se, že v nadcházejících volbách bude zvoleno vedení obce, např. z řad „přistěhovalců“ a ti povedou obec jiným směrem, než byste si představovala?

Obáváme, stoprocentně se toho bojíme. Jestli oni se tam v něčem šprajnou a udělaj si tam kandidátku, tak nás tady potom převálcujou a budou si tady dělat, co budou chtít...taky už si o tom povídáme.

V čem spočívá ta obava?

No v tom, aby oni tady potom neprosazovali ty městský manýry...

S českou vesnicí je neodmyslitelně spjato zemědělství...proto se musím zeptat pěstujete si na zahrádce ovoce, zeleninu? Chováte užitková zvířata?

Pěstovali jsme si hodně zeleniny dřív, ale postupem času se to úplně vytlačilo..dneska už se to nevyplatí. Takový ty základní věci jako mrkev, petržel, rajčata, brambory to máme ještě, slepice, prase, zajíci, to taky máme, zatím. Zatím nikdo neprotestuje tady, protože to jsou starousedlíci, že by něco smrdělo, takže zatím to máme.

Takže když to porovnáte třeba s dřívějškem, tak tohoto ubývá?

Určitě, kdopak dneska ve vesnici chová prasata, nedaj se kde sehnat, jsou drahý, dřív se hodně pěstovalo a dneska se spíš lidi věnovali opravám baráků a každej se předháníme v tom, abychom měli kytičky na oknech, pěkně posekanou zahradu a od toho pěstování se spíš upouští, protože ty krámy jsou tak nasycený, voda drahá, no tak si to radši lidi koupěj. Nebudeme pěstovat brambory, když si můžeme za 4 koruny koupit...

Změnily se vztahy na vesnici oproti době třeba před revolucí?

Změnily, byli jsme víc družný a postupně, jak ty lidi měli peněz trošku víc, tak jako bych řekla, že se začali víc uzavírat do sebe. Teď momentálně ještě začal bejt strach o práci a myslím, že jsou jako dost bokem určitý lidi a trošku se ty vztahy opravdu změnilo.

Odkud jste se přistěhovali? Z bytu?

Já jsem z Pardubic a manžel je z Kolína...ano, z bytu.

Proč jste si vybrali bydlení právě v této obci? Jaké faktory hrály největší roli při vašem výběru?

No, nás hlavně zaujala lokalita, to byla naše podmínka, aby v té lokalitě byla příroda, hodně zeleně a voda, což jakoby to okolí tady hodně splňuje...navíc tady je krásnej výhled na Kuňku. Ty domečky, že jsou jeden na druhým, to se nám zrovna dvakrát nelíbí, ale zase to byla dobrá finanční investice. Pro nás byla důležitá hlavně ta lokalita, ten standart na bydlení nám to asi splňuje.

Změnil se nějak Váš život po přestěhování? Co se týká třeba i srovnání toho bytu a rodinného domku, Vaše zvyky, trávení volného času, atd.?

Já myslím, že jo, že máme víc práce okolo, jiný starosti. Byt je určitě jako řekla bych...není tam tolik práce jako u baráku vzhledem k tomu, že my máme i novostavbu, tak té práce je víc, takže jsme se víc začali pohybovat venku, na zahradě a podobně. Je to prostě rozdíl bydlet v baráku, kde prostě přijdete domů a víte, že si sednete na zahradu, budete na vzduchu, kdežto když bydlíte v paneláku tak první, co uděláte, když přijdete domů, tak pustíte televizi a tím to skončilo. Takže ten pohyb tady více máme, je tady určitě jiný vzduch jak v Pardubicích, takže i to je takový plus. Jinak víc rozdílů asi nevidím...jinak co se týká místností, když žijete v domě a v bytě, tak je to stejný.

Jak velký máte dům (místnosti)? Vnitřní zařízení jste si vybírali sami nebo bylo součástí projektu?

3+1, přišli jsme z garsonky. Sami, něco bylo součást projektu, ale vnitřní zařízení a jakoby nábytek jsme si vybírali sami, určité věci jsme si mohli vybrat sami - takže dlažbu, obklady a takový věci jsme si vybírali sami.

A zahrada?

No, ta byla naprojektovaná už, to jsme si mohli vybrat spíš podle velikosti, podle šířky a umístění vlastně toho domu, protože my už jsme dostali jako hotovej projekt jak budou rozmístěny ty domy a pak už záleželo na vás, jak se rozhodnem - pro kterej dům.

Jak bude zahrada v budoucnu vypadat, bude to spíše okrasná zahrada nebo třeba i zelenina a ovocný stromy?

No, to tady bude taky, ale já bych to spíš definovala k té odpočinkový... Ta zelenina spíš je, že manžel má jiné očekávání od toho než já a potřebovali jsme udělat nějakou shodu, takže manžel si bude dělat zeleninu, zahradu, on se tomu bude věnovat jakoby svému koníčku a já budu mít tu okrasnou.

Splnilo stěhování vaše očekávání?

Já myslím, že určitě jo, splnilo...

Jste spokojená se sociálním vybavením obce? (lékař, škola, školka, kulturní zázemí, sportovní zázemí atd.?)

No, co mi tady chybí... chybí mi tady vlastní pošta nebo třeba školka, protože vedlejší vesnice ji obě mají, ale zase nevidím do těch věcí, do kterých vidí asi spíš starosta. Protože po nějaký konzultaci s ním, on se tady pro ty lidi snaží udělat maximum a snaží se to rozšířit, ale bohužel, na všechno nejsou finance. Jinak sportovní hřiště tady máme a to nejnnutnější tady je a my stejně jezdíme skoro furt do Pardubic a tam ty možnosti jsou.

Najde se v obci něco, co byste ráda změnila?

Já bych ani nic neměnila, spíš bych ani nechtěla, aby se tady ještě něco nového přistavovalo, protože takhle je to ideální. Co je určitě potřeba udělat, to je chodník tady vlastně, když jdete z naší čtvrti, vyjdete ven z toho satelitního městečka a jdete směrem jako ke Kuňce, tak je potřeba tam udělat nějaký chodníček, protože po té silnici hodně vídám i maminky s kočárkami a takhle a je to dost nebezpečný, protože vlastně už je to za cedulí a lidi tam jako s těma autama lítají. Takže někdy to je taková divočina i já se tam kolikrát bojím jít a to jdu sama pěšky, takže tam by to určitě chtělo nějaký chodníček, i kdyby úzký...

Má se tady znovu stavět, jak se na to díváte...

No, slyšela jsem... Holt by se připojily další baráky a nic bysme s tím asi neudělali. My máme docela dobrou lokalitu, že jsme tady hnedka u kraje a tam by se s tím spíš prali ty lidi, co jsou u toho druhého kraje. Myslím, že už by toho tady bylo hodně, už takhle to je hodně nahuštěný a chtělo by to trochu větší rozestupy.

Znáte něco z historie obce... památky... apod.?

Takhle, co jsem četla, tak vím, že tady bylo kolem 100 lidí, ale to je asi jediný...

Jakým způsobem trávíte víkendy? Jezdíte mimo obec nebo jste spíš tady?

Spíš tady, kolem baráku... Máte novostavbu, takže lítáte kolem baráku, protože potřebujete dát spoustu věcí do pořádku. Vy to přeberete v nějakým standartu a pak je hodně práce okolo, abyste si to zrealizoval na svoje očekávání tak, aby jste se tady cítil dobře, což zabere čas.

Organizují se v obci nějaké společensko/kulturní akce? - Navštěvujete je?

Určitě, nějaký sportovní hry tady jsou, bývají na hřišti, většinou to je pro celou vesnici, starosta vždycky informuje na internetových stránkách, nebo se dávají letáky do schránek, nebo to je někde vyvěšený, takže člověk má přehled. Nebo v tý hospůdce jsou country večery nebo takovýchle akce, pak nějaký posezení, mikulášská nadílka pro děti. Takže těch akcí jak na Kunětický hoře nebo tady na ranči nebo v tý samotný vesnici je hodně.

Navštěvuje akce obce?

My většinou ne s manželem, akorát jednou jsme měli možnost se teda dostat na tu akci, to bylo pálení čarodějnic letos. Měli to pěkně zorganizovaný, máte tam možnost občerstvení se vším všudy, pak jsou tam možnosti nějaký sportovní hry, co se tam jako dá, protože to je na tom hřišti dole ve starých Němčicích a pak bylo to pálení čarodějnic samo o sobě, kde se de facto sejdou celý Němčice.

Využíváte služeb místního obchodu?

Vůbec ne, pro nás je jednodušší, když si sjedeme vlastně do Pardubic, protože jak říkám ta cesta tam pořád je, kde si nakoupíme jednou, dvakrát týdně a stačí nám to. My jsme teda zatím dva, takže výjimečně, kdyby mně něco chybělo, možná pečivo, že bych tam pro něco zašla jinak... asi jednou jsem tam byla.

Jste spokojena s vedením obce?

Takhle, já je moc dobře neznám, takže nevím do jaké míry, co dělají, ale občas když tam zajdu, když třeba něco potřebuju, tak jsou vždycky hrozně ochotní jako vyjít vstříc těm lidem a myslím si, že se snaží pro tu obec jakoby dělat i vzhledem k těm akcím a všemu co se tady děje, ale do hloubky nemůžu říct, co až tak je potřeba udělat v tý obci třeba navíc, protože my jsme tady noví a my tady máme de facto skoro všechno, nevím jak to vypadá ve starých Němčicích, takže to můžou asi spíš posoudit starousedlíci.

Zajímáte se o rozhodnutí vedení obce? Informujete se o nich?

Chodí nám Němčickéj zpravodaj, kde nás informují o různých událostech v obci, o volbách, kolik lidí tam přišlo nebo co se udělalo nového v Němčicích nebo tam byli

informovaní starousedlíci o tom, že je tady nová etapa, kolik je tady domů, kolik zhruba lidí se připojilo, takže takovýhle informace tam běží. Takže z toho zpravodaje nebo pak všechno je na těch internetových stránkách obce, ale nějak moc to nesleduju.

Jak jste spokojena s dopravou do nejbližších měst?

Já myslím, že je tady dobrá, dokonce bych řekla až nad moje očekávání, protože jsem čekala, že městská hromadná bude jezdit jako míň, ve větších časových rozmezích, a ona jezdí poměrně často, což mě překvapilo. Poslední autobus odjíždí z Pardubic někdy o půl 11, což některé autobusy, které jedou do města třeba na Jesničánky, jedou mnohem dřív. Plus tady je ještě ten linkovej autobus, kterej jezdí vlastně Pardubice Hradec, takže já myslím, že spojení je tady krásný.

Takže třeba do práce jezdíte autobusem?

No, my jezdíme spíš autem, ale není to myslím si vyloženě proto, že by se to nedalo. Spousta školáků tady jezdí a je to tomu hodně přizpůsobený.

Znáte svoje sousedy?

Jak jsem říkala, já znám sousedy takhle po mým okolí takhle zprava, zleva, občas i takhle co jsou dál, neznám všechny, můžu říct, že znám 1/3 lidí, když to vezmu jakoby z toho celého satelitního městečka.

Kdybyste měla říct, jaké máte vztahy? Jsou to přátelé, se kterými se třeba i navštěvujete, v létě grilujete apod. nebo jak byste ten vztah definovala?

No, my to máme spíš z pohledu, že to jsou sousedi, nenavštěvujeme se.... spíš sousedi.

Jaké máte vztahy se starousedlíky?

Tak tam neznám vůbec nikoho, jednoho kolegu ze školy, ale to ještě že jsem se s ním seznámila ve škole, jinak tam neznám vůbec nikoho.

Dostanete se s nimi do kontaktu?

Do kontaktu s nima vůbec nepřijdu, vím o nich vlastně jenom, když tou vesnicí procházím, tak podle vidění vím, že tam tyhle lidi bydlej nebo tak ale jinak vůbec.

Máte pocit, že stará část obce a nová jsou rozděleny jakousi neviditelnou čarou?

Já myslím, že ne, ale asi podle toho co jsem takhle zaslechla, tak starousedlíci...no to je těžko říci jestli nás maj rádi nebo ne ...ale třeba já jsem měla pocit, že jsou starousedlíci a jsme my noví...těžko říct, já jsem s nima v kontaktu nebyla, takže nemůžu posoudit, ale takhle my to třeba přijde, jakoby že jsou oni a že jsme my, že jsme dvě části... Spíš si myslím, že to je tak, že my se známe tady, protože spolu přeci jen víc přijdem do kontaktu

a máme kousek dál do té starý části a oni že jsou taky pohromadě, tak zase se znaj oni spíš. Proto bych řekla že jsme rozdělení na oni a my, protože víc komunikujem spolu a oni taky spolu, jakoby každěj zvlášť, nepomíchali jsme se ještě.

Myslíte, že se to změní?

Jo, já myslím, že je to otázka času, než začnem víc chodit na ty akce a tam se víc poznáme s těma starousedlíkama.

Zůstanete trvale?

Na to se dá těžko odpovídat, protože člověk nikdy neví...ale určitě nemáme v plánu se do dlouhýho budoucna nikam stěhovat.